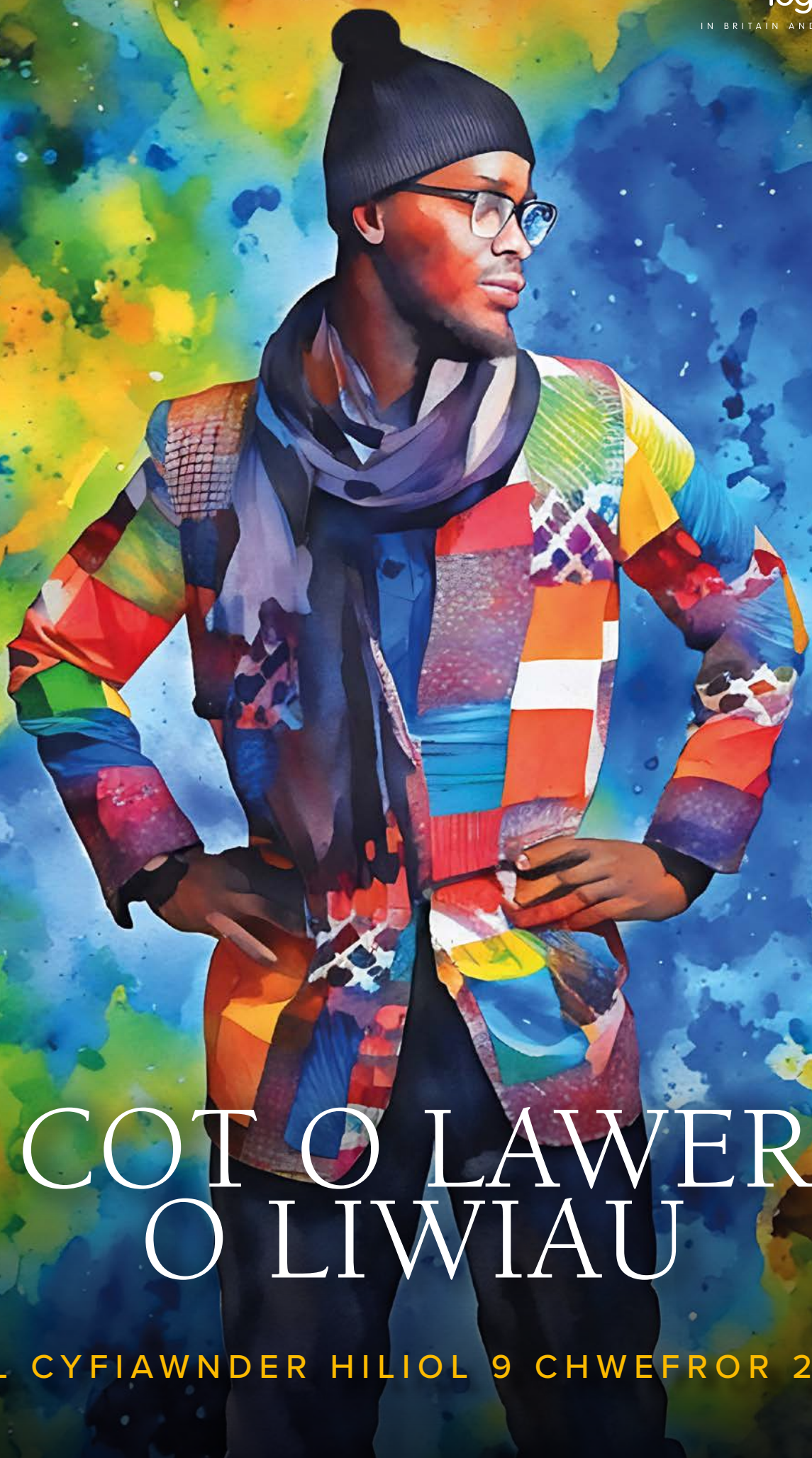

COT O LAWER O LIWIAU

SUL CYFIAWNDER HILIOI 9 CHWEFROR 2025

Oni nodir yn wahanol, cymerir dyfyniadau'r Ysgrythur
o'r Beibl Cymraeg Newydd Diwygiedig (BCND) hawlfraint
© Cymdeithas y Beibl 2004

Cyhoeddwyd gan: Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon
Interchurch House
35 Lower Marsh
Llundain SE1 7RL
+44 (0) 20 3794 2288 (ffôn)
info@ctbi.org.uk
www.ctbi.org.uk

Elusen gofrestredig: rhif 1113299 (Cymru a Lloegr)
Rhif cofrestru Cwmni Cyfyngedig trwy Warant: 5661787
© CTBI 2024

Cynlluniwyd gan 25 educational www.base25.com
Pob darluniad gan Mark Howard gan ddefnyddio AI ac Adobe Photoshop

SUL CYFIAWNDER HILIOI 9 CHWEFROR 2025

COT O LAWER O LIWIAU

“dygaf y rhain i'm mynydd
sanctaidd, a rhof iddynt
lawenydd yn fy nhŷ gweddi,
a derbyn eu poethoffrwm a'u
haberth ar fy allor; oherwydd
gelwir fy nhŷ yn dŷ gweddi i'r
holl bobloedd.”

Eseia 56:7

Cyflwyniad

Croeso i adnoddau Sul Cyfiawnder Hiliol (SCH) eleni ar gyfer eglwysi Prydain ac Iwerddon, sydd wedi'u llunio gan Grŵp Ysgrifenyddwyr Sul Cyfiawnder Hiliol (RJSWG) a'u cynhyrchu gan Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon.

Mae eleni yn flwyddyn bwysig i gyfiawnder hiliol yn y gwledydd hyn gan ei bod yn nodi 30 mlynedd ers sefydlu SCH. Sefydlwyd SCH gan yr Eglwys Fethodistaidd yn 1995 yn dilyn llofruddiaeth hiliol trasig y bachgen ifanc Du Stephen Lawrence yn ne-ddwyrain Llundain ym mis Ebrill 1993. Roedd y teulu Lawrence yn mynychu'r Eglwys Fethodistaidd leol yn y rhan honno o'r brifddinas, a chytunodd yr Eglwys Fethodistaidd i gefnogi'r teulu wrth sefydlu ymgrych i geisio sicrhau cyfiawnder ac er er mwyn dod o hyd i lofruddwyr y bachgen ifanc Stephen. Ychydig flynyddoedd yn ddiweddarach, cytunodd Comisiwn yr Eglwys dros Gyfiawnder Hiliol (CCRJ), i sefydlu rhaglen o dan nawdd Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon, i drefnu a hybu'r Sul arbennig hwn er mwyn i'r holl eglwysi allu ymgysylltu ag ef. Cawn ddarganfod mwy am yr hanes hwn gan y Parchg David Haslam, cyn weinidog Methodistaidd a phennaeth y CCRJ yn ystod y cyfnod hyn, sy'n myfyrio ar y penblwydd a'r hyn y mae'n ei olygu i gyfiawnder hiliol yn ein gwlad heddiw.

Yn ein myfyrdodau a'n pregethau, mae aelodau'r RJSWG ac eraill, sy'n hanu o sawl rhan o'r byd, yn disgrifio eu profiadau o fod yn rhan o'r 'Cot o lawer o liwiau'.

Mae'r thema eleni, â'r teitl 'Cot o lawer o liwiau', yn adlewyrchu'r amrywiaeth cynyddol sy'n bodoli ymysg eglwysi ym Mhrydain ac Iwerddon. Mae'r Hen Destament, neu'r Beibl Hebraeg, a'r Testament Newydd yn gyforiog o gyfeiriadau at amrywiaeth, yn y byd hwn ac yn y Deyrnas i ddod. Dim ond myfyrio ar adnodau sy'n sôn am 'dŷ gweddi i'r holl genhedloedd' (Eseia 56:7), digwyddiadau'r Pentecost (Actau 2) neu'r 'lliaws ... o bob cenedl' (Datguddiad 7:9-17) sydd angen i ni wneud – sydd i gyd yn cynnwys geiriau sy'n golygu 'pob llwyth a chenedl', i weld bod amrywiaeth ethnig yn rhan o gynllun dwyfol Duw. Nid oes fawr o amheuaeth bod eglwysi Prydain, yn enwedig yn y dinasoedd mwy, yn ficrocosm o'r byd mewn cynulleidfa, sy'n wir yn fendith y mae'n rhaid ei ddathlu. Yn yr un modd, mae'r ffaith bod amrywiaeth credinwyr wedi rhoi bywyd ysbrydol sydd mawr ei angen i'n heglwysi yn brawf bod hwn yn fudiad o Dduw y mae'n rhaid i ni ei ganmol a diolch amdano. Yn ein myfyrdodau a'n pregethau, mae aelodau'r RJSWG ac eraill, sy'n hanu o sawl rhan o'r byd, yn disgrifio eu profiadau o fod yn rhan o'r 'Cot o lawer o liwiau'.

Eto i gyd, er gwaethaf y realiti anhygoel hwn, mae anghydraddoldeb yn dal i fodoli yn yr eglwys ac yn dal i fod yn ffactor sy'n difetha profiadau gormod o bobl o dreftadaeth mwyafrif byd-eang neu gefndiroedd Du a Brown. Mae hyn yn gadael pobl gyda'r teimlad fel petaen nhw ddim yn perthyn i dŷ'r Arglwydd, neu ddim yn cael y cyfle i ddefnyddio eu doniau a roddwyd gan Dduw i hyrwyddo Teyrnas yr Arglwydd. O ystyried y gostyngiad digroeso mewn presenoldeb eglwysig dros y degawdau diwethaf, mae'n rhaid i eglwysi Prydain ac Iwerddon ddeffro i'r realiti fod Duw yn gwneud 'peth newydd' (Eseia 43:19) ymhlith y

Cristnogion hynny sydd bellach yn galw'r gwledydd hyn yn gartref. Eto, mae ein pregethau a'n myfyrdodau yn yr adnodd hwn yn mynd i'r afael â phwysigrwydd cynhwysiant a'r angen i bob Cristion ymgymryd â'r gwaith pwysig dros hybu cyfiawnder hiliol.

Unwaith eto, rydym yn cynnig yma ddeunyddiau rhagorol sy'n galluogi pob eglwys i addoli, gweddio a myfyrio ar yr hyn y mae'n ei olygu i fod yn Gorff Crist sy'n wirioneddol deg, yn cael ei yrru gan gyfiawnder, ac mewn ysbryd cariadus. Mae Phill Melstrom, ein hysgrifennydd, wedi darparu detholiad cyfoethog y gall eglwysi a Christnogion eu defnyddio yn ei gyfanrwydd, neu y gallant ddewis eitemau penodol ohonynt, yn ôl eu dull addoli.

Ar ben hynny, mae ein hemynau, ein caneuon addoli a'n darlleniadau o'r Beibl yn ategu'r deunyddiau litwrgaidd, gan sicrhau y gall Cristnogion ac eglwysi ymwneud yn llawn â'r pwnc. Yn yr un modd, rydym wedi darparu rhestr drylwyr o ddeunyddiau darllen gan Gristnogion sydd wedi'u lleoli'n bennaf ym Mhrydain ac Iwerddon a fydd yn galluogi darllenwyr i ymgysylltu ymhellach â'u teithiau cyfiawnder hiliol.

Yn olaf, er bod yr ail ddydd Sul ym mis Chwefror yn Sul Cyfiawnder Hiliol, y gwir yw y dylai pob dydd Sul fod yn Sul Cyfiawnder Hiliol. Mae ein Duw ni yn Dduw cyfiawnder sy'n cymryd diddordeb mewn cyfiawnder yn barhaol ac yn barhaol. Os felly y mae Duw yn ei weld, dylem ninnau hefyd!

CYFRANWYR

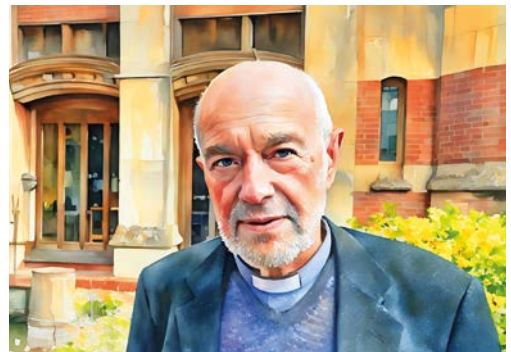
GWEINIDOG SHERMARA FLETCHER-HOYTE

Y Gweinidog Shermara Fletcher-Hoyte yw Prif Swyddog Cysylltiadau Pentecostaidd, Carismatig ac Amlddiwylliannol yn Eglwysi Ynghyd yn Lloegr. Mae ganddi hefyd gyfrifoldeb am gyfiawnder hiliol ac ymgysylltiad eciwmenaidd gydag oedolion ifanc. Yn weinidog ymroddedig a siaradwr rhyngwladol, mae Shermara wedi ymrwymo i feithrin bywydau cyfannol a llewyrchus. Amlygwyd ei harweinyddiaeth yn arbennig pan ddarllenodd gerbron cynulleidfa fyd-eang o 4.1 biliwn yn angladd y Frenhines Elizabeth II ar 19 Medi 2022. Mae arbenigedd ac angerdd Shermara wedi arwain ati gael y cyfle i siarad ar lwyfannau fel BBC Radio 2, BBC Radio 4, BBC World News, Talk TV, The God Channel, TBN, UBC Radio a Premier Radio. Mae hi hefyd yn awdur, gan gyfrannu at weithiau fel *Young, Woke, and Christian*,ⁱ *Coming Home: Christian Perspectives on Housing*,ⁱⁱ *Black, Christian and Single*,ⁱⁱⁱ ac *Anglicans and Pentecostals in Dialogue*.^{iv}

Y PARCHG DAVID HASLAM

Mae'r Parchg David Haslam yn weinidog ordeiniedig o fewn yr Eglwys Fethodistaidd. Ef hefyd oedd Ysgrifennydd yr Uned Cymuned a Chysylltiadau Hiliol (CRRU) ac yn ddiweddarach Ysgrifennydd cyntaf y Comisiwn Eglwysi dros Gyfiawnder Hiliol (CCRJ) o 1987 i 1998. Roedd y CCRU a CCRJ yn rhaglenni o fewn gwaith Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon.

Y PARCHG DENZIL JOHN

Mae Denzil John yn weinidog wedi ymddeol gyda'r Bedyddwyr, ac sy'n byw yng Nghaerffili. Bu'n weinidog ar Eglwys y Bedyddwyr Cymraeg, Tabernacl yr Ais, Caerdydd. Mae wedi gwasanaethu ar lawer o baneli a phwyllgorau enwadol a rhyng-enwadol dros y degawdau. Mae wedi gwasanaethu ar Bwyllgorau Cymorth Cristnogol yng Nghymru a'r DU, ac ar hyn o bryd mae'n aelod o fwrdd ymddiriedolwyr Coleg Bedyddwyr Caerdydd. Mae Denzil hefyd yn fardd ac yn emynydd, ac yn mwynhau cerddoriaeth, actio a garddio. Mae'n hanu o Sir Benfro ac yn hanesydd Cymreig brwd.

-
- i Victoria Turner (ed), *Young, Woke and Christian: Words from a Missing Generation* (SCM Press, 2022).
 - ii Graham Tomlin and Malcolm Brown (eds), *Coming Home: Christian Perspectives on Housing* (Church House Publishing, 2020).
 - iii Marcia Dixon (ed), *Black Christian and Single: A Collection of Essays about Singleness in Britain's Black Pentecostal Church* (MTD Publishing, 2022).
 - iv David Hilborn and Simo Frestadius (eds), *Anglicans and Pentecostals in Dialogue* (Wipf and Stock, 2023).

JUSTIN LAU

Ganed Justin Lau yn Singapôr, fe'i magwyd yn Japan ac ar hyn o bryd mae wedi'i leoli yn y DU lle astudiodd ar gyfer MA mewn Llenyddiaeth Saesneg ac MA mewn Diwinyddiaeth a Gweinidogaeth. Mae wedi gwasanaethu fel arweinydd addoli yn y tair gwlad, ac wedi grymuso lleiafrifoedd ethnig yn yr eglwys orllewinol tra'n ceisio bod yn bont rhwng y Dwyrain a'r Gorllewin. Roedd ei draethawd hir MA yn ymwneud â'r hyn y gall yr eglwys orllewinol ei ddysgu o ddiwinyddiaethau Dwyrain Asia, ac mae'n ysgrifennu cylchlythyr Substack o'r enw 'Decolonising My Faith' am ei daith i integreiddio ei ffydd â'i ddiwylliant a'i dreftadaeth Dwyrain Asia. Mae bellach yn byw yn Llundain lle mae'n Weinidog Addoli a Blwyddyn Disgyblaeth yn eglwys Woodford Wells All Saints.

Y PARCHG DDR REYNALDO F. LEÃO NETO

Mae'r Parchg Ddr Reynaldo Ferreira Leão Neto (Léo) yn weinidog Methodistiaidd sydd wedi gwasanaethu ym Mrasil a Phrydain Fawr. Mae wedi gwasanaethu fel Swyddog Cyfundebol ar y ddesg eciwmenaidd a rhyng-grefyddol ac fel Swyddog Cymunedau Byd-eang ar gyfer y grwpiau ieithoedd a diwylliannau amrywiol ym Mhrydain. Bu Léo yn weinidog arolygol yn Brent, Llundain, ac yn weinidog ar Eglwys Fethodistaidd Harlesden.

PHILL MELLSTROM

Mae Phill Mellstrom yn Weithiwr Datblygu Addoli gydag Eglwys yr Alban. Mae'n gerddor medrus, yn gyfansoddwr caneuon dawnus ac yn awdur cyhoeddedig. Ef yw cydolygydd y gyfrol God Welcomes All, a gyhoeddwyd yn ddiweddar, sef atodiad i lyfr emynau poblogaidd Eglwys yr Alban, y Pedwerydd Argraffiad o Hymnary Church. Mae'r casgliad newydd hwn yn cynnwys dros 200 o emynau a chaneuon mewn amrywiaeth eang o arddulliau gan awduron o'r Alban a ledled y byd.

Mae Phill hefyd yn aelod o'r Cyd-grŵp Litwrgaidd sy'n ymwneud â gofynion addoli ym Mhrydain a datblygiad meddwl a thestunau litwrgaidd cyffredin yn yr Eglwys fyd-eang.

Y PARCHG MANDY RALPH

Nyrs oedd y Parchg Mandy Ralph, a dreuliodd bum mlynedd wedyn fel Gweinidog Ordeiniedig Lleol cyn dod yn Weinidog Gair a Sacrament llawn amser yn Eglwys yr Alban pan gafodd ei sefydlu yn weinidog cysylltiedig yn Annbank a Tarbolton yn Ne Ayrshire yn 2019. Mae'n aelod o Grŵp Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant Eglwys yr Alban.

RICHARD REDDIE

Richard Reddie yw Cyfarwyddwr Cyfiawnder a Chynhwysiant Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon. Mae'n awdur, ymchwilydd, sylwebydd a darlledwr diwylliannol a chrefyddol ac mae'n awdur a golygydd nifer o lyfrau, gan gynnwys *Race for Justice: The struggle for equal and inclusion in British and Irish churches*, casgliad o 14 o ysgrifau ar gyfiawnder hiliol yn y gwahanol eglwysi (Llew/SPCK), *Abolition! The struggle to abolish slavery in the British colonies* (Lion Hudson) a *Black Muslims in Britain* (Lion Hudson).

Y PARCHG LORRAINE SHORTEN

Mae Lorraine Shorten yn weinidog gyda'r Eglwys Forafaidd (Moravian) ym Mhrydain, ac yn gwasanaethu dwy gynulleidfa yn ardal Bath, Gwlad yr Haf. Hyfforddodd ar gyfer y weinidogaeth Ordeiniedig fel myfyrwraig aeddfed ond mae wedi gwasanaethu'r eglwys mewn sawl rôl ar hyd ei hoes. Ei galwad cyntaf i'r weinidogaeth oedd gwasanaethu dwy gynulleidfa, un yng nghanol dinas Birmingham a'r llall yng nghefn gwlad yn Llanllieni, a rhoddodd y lleoliadau amrywiol hyn ddealltwriaeth dda iddi o bleserau a heriau niferus y weinidogaeth. Mae hi'n swyddog Eciwmenaidd i'r eglwys Forafaidd ac yn aelod o Weithgor Cyfiawnder Hiliol Eglwysi Ynghyd yn Lloegr.

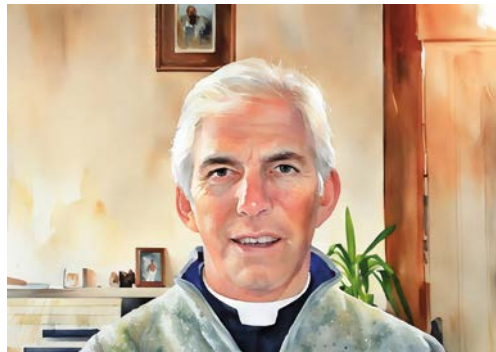

Mae hi'n mwynhau bod yn greadigol nid yn unig yn ei hamser hamdden ond hefyd yn ei gweinidogaeth trwy annog pobl i brofi Duw trwy'r greadigaeth a gweithgareddau creadigol. Mae hi hefyd wrth ei bodd gyda'r dull Godly Play o ddysgu ac yn arwain sesiynau rheolaidd gyda phlant ac oedolion.

Y TAD PHIL SUMNER

Ar hyn o bryd mae'r Tad Phil Sumner yn Offeiriad Plwyf ym Mhlwyf Ein Harglwyddes a Sant Padrig, Oldham Mae'n Ymddiriedolwr y Gymdeithas Gatholig dros Gyfiawnder Hiliol a Fforwm Rhyng-ffydd Oldham. Ym mis Medi 2006, cafodd ei enwi mewn papur newydd cenedlaethol Prydeinig ymhlith yr hanner cant uchaf o "ymgyrchwyr, meddylwyr a rhoddwyr sy'n trawsnewid ein byd" ("Good list" The Independent Newspaper, 1af Medi 2006).

Mae wedi darlithio i UNESCO (Catalonia) ar "Brosesau cyfryngu rhyngddiwylliannol" yn Barcelona, ac ym Mrasil yng Nghynhadledd y Byd ar Ddatblygiad Dinasoedd. Bu, ddwywaith, yn dyst ar "The Moral Maze" BBC 4, unwaith ar Amlddiwylliannedd ac unwaith ar ddad-drefedigaethu cwricwlwm y prifysgolion.

Y PARCHG DDR MAITHRIE WHITE-DUNDAS

Mae'r Parchg Ddr Maithrie White-Dundas yn weinidog ordeiniedig yn Eglwys Iwerddon. Mae'n aelod o'r pwyllgor Amrywiaeth Ethnig, Cynhwysiant a Chyfiawnder Hiliol a sefydlwyd ac a gadeirir gan y Parchedigaf John McDowell, Archegob Iwerddon Gyfan. Mae hi hefyd yn gwasanaethu ar Fwrdd Cristnogaeth Gyfoes, Gogledd Iwerddon. Gwnaeth ei doethuriaeth mewn Astudiaethau Diwylliannol, yn Nottingham, pan sefydlodd a chadeiriodd Gynhadledd Ôl-raddedig Gristnogol Genedlaethol y DU am 15 mlynedd. Hi oedd Pennaeth yr Adran Saesneg ym Mhrifysgol Jayawardanepura, Sri Lanka. Mae hi'n briod â Paul Dundas, ac mae ganddyn nhw un ci. Mae hi'n mwynhau garddio, cerddoriaeth, dawnio a chomedi. Mae hi'n cerdded, yn darllen yn helaeth ac yn ysgrifennu barddoniaeth, ffuglen, ac erthyglau (gan gynnwys ar gyfer y Church of Ireland Gazette).

Y PARCHG DDR DAVID WISE

Mae'r Parchg Ddr David Wise yn weinidog gyda'r Bedyddwyr ac a wasanaethodd am 37 mlynedd yn eglwysi Llundain. Mae ganddo MA mewn Dehongli Beiblaidd a DTh pan ymchwiliodd i greu eglwys ryng-ethnig. Yn fwyaf diweddar bu'n arwain rhaglen MA mewn Ffuriant Ysbrydol. Mae bellach yn gweithio fel hyfforddwr/mentor i arweinwyr Cristnogol sy'n gweithio'n rhyng-ethnig neu'n drawsddiwylliannol.

CYD-DESTUN: COMISIWN YR EGLWYSI DROS GYFIAWNDER HILIOIOL AC YMDDANGOSIAD SUL CYFIAWNDER HILIOIOL

Y PARCHG DAVID HASLAM

Tyfodd Comisiwn yr Eglwysi dros Gyfiawnder Hilioi (CCRJ) o'r hen Uned Cymuned a Chysylltiadau Hilioi (CRRU), a fu'n gweithredu am flynyddoedd lawer o fewn Cyngor Eglwysi Prydain (BCC). Ar ddiwedd y 1980au penderfynwyd y dylai'r BCC esblygu i fod yn Gyngor Eglwysi Prydain ac Iwerddon, a ddaeth wedyn yn Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon pan ddaeth y rhai yn yr Eglwys Gatholig Rufeinig yn aelodau llawn. Un o'r strwythurau yn y model CTBI newydd oedd ar gyfer 'Comisiynwyr', lle byddai'r aelod eglwysi yn enwebu aelodau ar gyfer Comisiwn mewn maes penodol o waith. Wrth sefydlu'r CTBI, penderfynodd yr eglwysi y dylid cael dau Gomisiynydd â staff, un ar gyfer Cyfiawnder Hilioi ac un ar gyfer Cysylltiadau Rhyng-ffydd, i adeiladu ar y gwaith yr oedd y BCC wedi bod yn ei wneud.

Mae'n rhaid dweud nad oedd pob un o'r eglwysi yn gwbl frwd dros hyn, ond roedd yr eglwysi yn y DU, fel y'u gelwid bryd hynny – y rhai ag aelodaeth yn bennaf o Affrica a'r Caribî – yn awyddus iawn. Dywedasant fod y gwaith hwn yn hanfodol iddynt, i ymdrin â'r holl faterion a oedd yn effeithio ar eu pobl, ac

efallai na fyddai llawer iddynt yn y CTBI newydd pe na bai'r gwaith hwn yn parhau. Felly daeth y CCRJ i fodolaeth, gyda Chomisiynwyr o'r holl eglwysi sy'n aelodau blaenllaw, gan gynnwys yr Eglwys Gatholig Rufeinig, Eglwys Loegr, y Methodistiaid, y Diwygwyr Unedig a'r Bedyddwyr, yn ogystal â Chyngor yr Eglwysi Affricanaidd ac Affro-Caribiaidd, Cymanfa'r Testament Newydd a Eglwys Ryngwladol Aladura, ymhlith eraill.

Roeddwn wedi bod yn Ysgrifennydd CRRU ers 1987 ac roedd yn rhaid i mi ailymgeisio am swydd Ysgrifennydd CCRJ. Bûm yn llwyddiannus ac ymunais â'r deuddeg Comisiynydd a benodwyd gan yr eglwysi. Penododd arweinwyr eglwysig CTBI Gadeirydd y Comisiwn hefyd, y Canon Ivor Smith-Cameron i ddechrau, a oedd yn llefarydd gwych ar gyfer y gwaith. Olynwyd ef yn ddiweddarach gan y Prebendari Theo Samuel. Roedd y ddau, wrth gwrs, o Eglwys Loegr. Yr Is-Gadeirydd am beth o'r amser hwn oedd Mary Ann Ure o'r Eglwys Gatholig Rufeinig yn yr Alban. Roedd y rhan fwyaf o'r Comisiynwyr eisoes yn weithgar mewn gwaith cyfiawnder hiliol yn eu henwadau eu hunain, a gwnaethant dîm cryf. Yn gynnar iawn cawsom ein hunain yn pendroni am ryw fath o ddigwyddiad neu fenter i ddwyn ein gwaith i sylw'r eglwysi.

Y prif feysydd y rhoddodd y CCRJ sylw iddynt yn ei ddyddiau cynnar oedd mewnfudo (gan gynnwys ffoaduriaid), trais hiliol, gwahaniaethu mewn addysg a chyflogaeth, a'r system cyfiawnder troseddol gan gynnwys plismona. Digwyddodd dau ddigwyddiad ym 1993 ac roedd y CCRJ yn gallu ymateb yn weithredol iddynt. Yn gyntaf, cafodd Stephen Lawrence ei lofruddio ar strydoedd Llundain, ac yna cafodd Joy Gardner ei fygu o flaen ei phlentyn gan yr heddlu a swyddogion mewnfudo yn ceisio ei halltudio am or-aros. Nhw oedd 'pen miniog' materion a oedd yn codi dro ar ôl tro. Ymdrechodd y CCRJ yn galed i ymgysylltu â gwleidyddion a Heddlu Llundain ynghylch trais hiliol. Cynhyrchwyd pecyn addysg ar yr olaf gyda phoster o Stephen a thâp o bobl oedd wedi profi trais hiliol. Roeddent yn cynnwys Shreela Flather, Maer Ceidwadol Maidenhead, a oedd wedi cael brics wedi'u taflu trwy ffenestr ei chegin. Yn ddiweddarach daeth yn Farwnes Flather a bu'r CCRJ yn gweithio gyda hi yn Nhŷ'r Arglwyddi i gryfhau'r gyfraith ar ymosodiadau hiliol.

Roedd CRRU wedi gallu trosglwyddo'r 'Gronfa Brosiectau' i'r CCRJ, a gefnogwyd yn bennaf gan Gymorth Cristnogol ond yn ddiweddarach hefyd gan y Gronfa Drefol Eglwysig, a'n galluogodd i roi grantiau cymedrol i grwpiau a sefydliadau sy'n ymladd dros gyfiawnder hiliol. Roeddem yn gallu cefnogi ymgyrch Stephen Lawrence yn gynnar a hefyd y Glymblaid Genedlaethol o Ymgyrchoedd Gwrth-Alltudio (NCADC) a esblygodd yn y 1990au cynnar oherwydd y nifer o alltudio oedd yn cael ei geisio bryd hynny. Roedd y rhain yn bennaf ymhlith y rhai a or-arosodd yn y wlad ac oedd wedi rhedeg allan o amser fisa oherwydd bod eu hastudiaethau heb eu cwblhau, neu fod pethau wedi mynd o chwith gartref, neu eu bod wedi syrthio mewn cariad, wedi priodi a chael plant.

Helpodd y CCRJ i gysylltu'r ymgyrchoedd eglwysig a seciwlar yn yr NCADC, a ariannwyd gennym wedyn i gynyddu ei effeithiolrwydd. Mewn rhai achosion, arweiniodd ymgyrchoedd at 'noddfa' lle'r oedd unigolion a hyd yn oed teuluoedd yn cael eu hanfon i fyw mewn eglwysi fel y gellid herio'r awdurdodau, 'A ydych chi wir yn mynd i dorri i mewn i eglwysi i fynd â'r bobl hyn i ffwrdd, pan fyddant wedi bod yma am flynyddoedd?, gyda'u plant wedi'u geni yn y DU?' Bu'r teulu Ogunwobi, a oedd â thri o blant ac a oedd yn aelodau o Eglwys y Bedyddwyr Hackney Downs, y tad yn flaenor, yn byw yn yr eglwys am fwy na dwy flynedd i wrthsefyll alltudio ac yn y pen draw llwyddodd yr ymgyrch. Daeth y tad yn gynghorydd lleol yn ddiweddarach. Cynhyrchodd CCRJ lyfryn o straeon, 'Why Sanctuary?', am wahanol ymgyrchoedd.

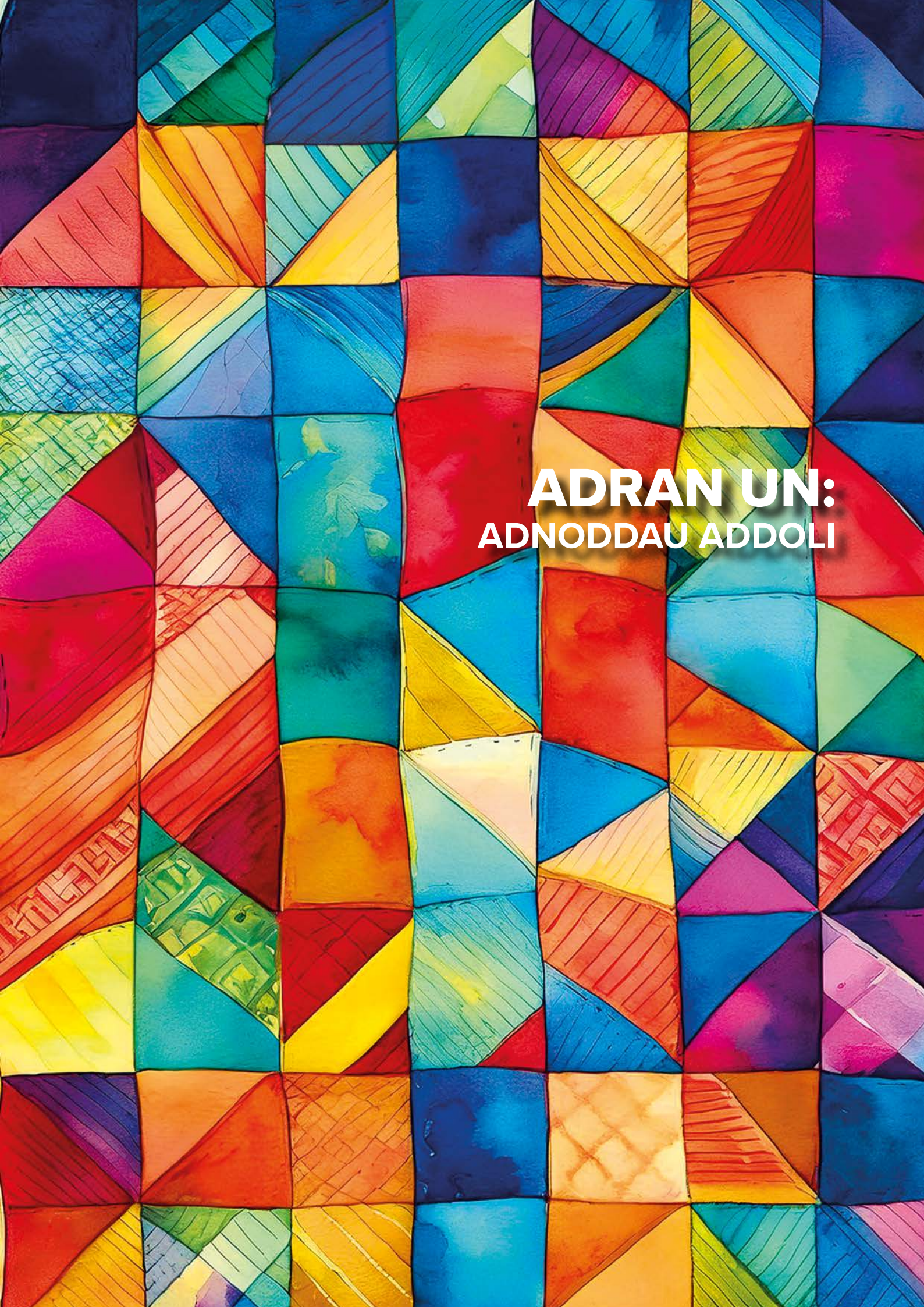
Arweiniodd gwaith gyda'r heddlu ni i annog gwell polisïau recriwtio o ran estyn allan i gymunedau Du i ddangos eu hawydd am fwy o swyddogion Du ac Asiaidd, i'w cefnogi pan ddechreuon nhw, i'w hyfforddi ar gyfer dyrchafiad pan fo'n addas, i ddisgyblu swyddogion Gwyn sy'n arddangos ymddygiad hiliol a chynnal cyfweiliadau ymadael manwl gyda swyddogion Du a benderfynodd adael. Pan wnaethom ddatblygu'r 'Egwyddorion Cydraddoldeb Hiliol mewn Cyflogaeth', a enwyd ar ôl yr Esgobion Wilfred Wood a David Sheppard fel 'Egwyddorion Wood-Sheppard', fe wnaethom annog y Met i gofrestru, ond nid oeddent ddigon o ddifrif ar y pryd. Pe baent wedi gwrando ar CCRJ fwy na 25 mlynedd yn ôl, credaf y byddent mewn sefyllfa llawer gwell heddiw. Dywedasom wrthynt, 'Nid yw'r eglwysi yn wahanol; rydym yn awgrymu'r un polisïau iddynt ag yr ydym yn eu hawgrymu i chi.' Disgrifiwyd hyn oll fel 'gweithredu cadarnhaol', nid 'gwahaniaethu cadarnhaol', er mwyn osgoi'r symboleiddiaeth a all ddeillio o'r olaf. Rhoesom y grant cyntaf hefyd i Gymdeithas yr Heddlu Du, gan ei galluogi i ddatblygu ei gwaith.

Cawsom nifer o gyfarfodydd ag uwch swyddogion gwleidyddol, gan gynnwys yr Ysgrifenyddion Cartref ar y pryd Kenneth Clarke a Jack Straw, ar faterion fel trais hiliol a mewnfudo, gan gynnwys ffoaduriaid, a Gweinidogion Cyflogaeth fel Michael Howard. Roeddem yn gallu dangos o'n profiad ein hunain faint o ymglymiad oedd gan rai o'r eglwysi ar lefel leol yn yr ardaloedd hyn, a rhoi darlun iddynt ar yr effaith a gafodd, neu na chafodd, eu polisïau ar gymunedau lleol. Nid ydym erioed yn honni bod yr eglwysi yn well na sefydliadau eraill, a gwnaethom yn glir ein bod yn edrych arnom ein hunain drwy'r amser yn ogystal ag ar eraill.

Aethom ag Egwyddorion Wood-Sheppard at gyrff buddsoddi eglwysig, gan ofyn iddynt annog mabwysiadu'r cwmnïau y gwnaethant fuddsoddi ynddynt, a dweud wrthym a oeddent wedi gwneud hynny a beth oedd y canlyniadau, ond ni wnaethant erioed. Weithiau cawsom gefnogaeth eithaf cynnes gan arweinwyr eglwysig, Du a Gwyn, hyd yn oed ar wynosau y tu allan i'r Swyddfa Gartref yn gwrthwynebu alltudio, neu y tu mewn yn dadlau gydag Ysgrifenyddion Cartref am eu polisïau.

Gan barhau i feddwl am sut i gyfathrebu â'r eglwys ehangach, fe wnaethom daro ar y syniad o Sul Cyfiawnder Hiliol. Ni chafwyd brwdfrydedd cyffredinol i ddechrau, oherwydd yr hyn a ddywedwyd oedd bod yna ormodedd o 'Suliau arbennig' eraill yn bod yn barod. Fodd bynnag, roedd yr eglwysi Duon unwaith eto yn awyddus iddo ddigwydd a phwysodd ar y CTBI i'w fabwysiadu, a chafodd ei dderbyn o'r diwedd yn 1995. I ddechrau, fe'i nodwyd ar yr ail Sul ym mis Medi, i gyd-fynd â dechrau'r flwyddyn addysg newydd. Rhoddodd ffocws ar gyfer hyrwyddo'r ystod eang o waith cyfiawnder hiliol ar draws yr eglwysi. Darparwyd adnoddau i ddechrau gan CCRJ, ond yn ddiweddarach, dechreuodd aelod eglwysi wasanaethu Sul Cyfiawnder Hiliol yn eu tro, gan gynnwys y Catholigion, Anglicaniaid, Methodistiaid a'r URC. Y nod erioed fu ceisio sicrhau bod eglwysi lleol, yn enwedig mewn ardaloedd Gwyn yn bennaf, yn cydnabod bodolaeth barhaus hiliaeth, a phwysigrwyd mynd i'r afael ag ef fel elfen sylfaenol o genhadaeth ac efengyl yn y byd sydd ohoni. Erys hynny mor angenrheidiol ag erioed.

Ceir mwy o wybodaeth ym mhennod 5 cyfrol o atgofion gan David Haslama gyhoeddwyd yn 2016, sef A Luta Continua... (The Struggle Continues).

ADRAN UN: **ADNODDAU ADDOLI**

GWEDDIAU LITWRGAIDD A SYNIADAU GWEDDIAU CREADIGOL

Offrymir y gweddïau hyn i'n helpu i ymgynnull, i weddio drosom ein hunain ac eraill, ac i ddod o hyd yn greadigol i ffyrdd o weddio'n ffyddlon dros faterion hiliaeth, casineb a gwrthdaro. Ein gobaith yw y byddant yn ein huno yn ein hymdrechion dros heddwch, cymod a diwedd ar hiliaeth ar bob lefel.

GWEDDI YMGASGLU

Mae'r weddi hon yn seiliedig ar ddelwedd y thema am eleni, sef 'Cot o lawer o liwiau'.

Dduw'r holl bobl,
Ti yw'r un a ddaeth â ni i fodolaeth,
gan ein gweu a'n clymu gyda'n gilydd
ein ffurfio cyn i ni hyd yn oed gael ein geni.
Rwy'ti'n ein hadnabod ni mor dda, pob yr un ohonom -
Dy annwyl blant Di, wedi ein creu ar dy ddelw a'th lun.

Duw yr holl genhedloedd,
Rwy'ti'n pwytho ac yn gwnio'r ddelwedd gymhleth hon ohonot ti -
Fel dilledyn o lawer o liwiau, wedi'i bwytho, ei wnio a'i hemio;
Pob tôn a lliw wedi ei baentio gyda'th ofal tyner Di, yr Arlunydd,
Ein Creawdwr a'n Creawdwr – gwisga ni oll yn Dy gariad a'th drugaredd.

Boed i'th freuddwyd di ar gyfer dy holl blant annwyl ddod yn wir;
Bydded i'th obaith am adnewyddiad a chymod ar gyfer yr holl ddaear gael ei wireddu;
Bydded i'th Deyrnas ddod ar y ddaear hon yn yr amser hwn, a'i sefydlu am byth.

Galwn arnat ti, O Dduw,
A hynny ar y Sul Cyfiawnder Hiliol hwn
Bydded i ti'n ddod â'n gobeithion a'n hofnau ynghyd,
derbyn ein gweddïau a'n mawl,
Ac una nhw, wrth inni nesáu mewn cymundeb â thi ac a'n gilydd,
Er dy ogoniant.

Amen

GWEDDI YMGYNNULL

Dewch,
Ni sy'n barod ac yn fodlon;
Dewch,
Ni sy'n flinedig ac yn feichus;
Dewch,
Ni sy'n teimlo'n wahanol neu ar y tu allan;
Dewch,
Dewch bawb sy'n ansicr neu'n anesmwyth.

Dewch,
I mewn i bresenoldeb yr Un a'n gwnaeth ni.
Dewch,
I mewn i olwg yr Un sy'n ein gweld, sy'n ein hadnabod
Yr un sy'n ein hadnabod ni'n well nag ydyn ni'n ein hadnabod ein hunain.
Dewch,
I mewn – i gofleidio cariad Duw ein gwneuthurwr, ein gwaredwr a'n cynhaliwr.

Dewch, a chewch heddwch.
Dewch, a cewch ddarganfod cariad.
Dewch, er mwyn derbyn cymaint gan Dduw, sy'n ein caru ni yn un ac oll.

**Dduw, deuwn i'th ŵydd;
Iesu, deuwn at Dy fwrdd;
Ysbryd Glân, rydyn ni'n dod ar Dy wahoddiad.
Duw sancteiddiolaf, yn dri ond eto yn un,
Cyfarfod â ni yma, gweddiwn hyn yn enw Iesu.
Amen**

GWEDDI YMGYNNULL YN SEILIEDIG AR SALM 22:27

Gellir defnyddio'r adnoddau hyn fel ymateb agoriadol, beth bynnag fo'ch traddodiad a'ch ffurf o addoliad. Efallai yr hoffech ddefnyddio'r geiriau hyn i arwain i gân/emyn o fawl ar ddechrau amser estynedig o addoliad i'w ganu.

*'Bydd holl gyrrau'r ddaear yn cofio
ac yn dychwelyd at yr ARGLWYDD,
a holl dylwythau'r cenhedloedd
yn ymgrymu o'i flaen'. BCND 2004*

Dduw pawb,
Rydyn ni'n dod ynghyd i'th addoli di.
Cyhoeddwn Dy fawredd
Dros holl derfynau'r ddaear.
Cyffeswn mai Ti yn unig sydd Dduw.
Byddwn yn cofio ac yn troi at yr Arglwydd.
Unwn ein lleisiau ynghyd mewn un gân o fawl di-baid.
Bydd teuluoedd y cenhedloedd
yn dy foli, yn dy addoli, yn dy ddilyn.
Yr ydym yn dy gyhoeddi yn Arglwydd.
Ymgrymwn o'th flaen di.
Rydyn ni'n dy addoli di yma ac yn awr gyda'n gilydd...

Arwain i mewn i gân o fawl.

GWEDDI O GYFFES

Iesu,
Cerddaist y tu hwnt i ffiniau, iacháu, gofalu, gan ddangos y ffordd at Dduw.
Siaradaist â'r rhai a ddirmygid gan eraill;
Roeddet yn eistedd wrth fyrddau gyda chasglwyr trethi a physgotwyr,
Yn caru pawb a ddaeth i fwyta ac i yfed ac i gyfarfod â thi.

Rydym yn cyfaddef,
Bod yna adegau pan fyddwn ni'n dewis peidio â byw fel yr wyt ti wedi dangos i ni,
Pan na fyddwn yn cerdded ffordd heddwch ac yn gosod ein hanghenion a'n
dymuniadau ni o flaen eraill.

Pan fyddwn yn dewis peidio â charu fel yr wyt ti'n gorchymyn inni ...

Daliwch eiliad o dawelwch.

Yn Dy drugaredd,
Maddau i ni, O Arglwydd.

Pan fyddwn yn eithrio eraill, yn groes i sut yr oeddet ti'n byw ac yn caru ...

Daliwch eiliad o dawelwch.

Yn Dy drugaredd,
Maddau i ni, Arglwydd.

Pan fyddwn yn gwrthod caru ein cymydog a dirmygu ein dynoliaeth ein hunain...

Daliwch eiliad o dawelwch.

Yn Dy drugaredd,
Maddau i ni, Arglwydd.

Yn Dy Fywyd – Fe ddangosaist ti i ni sut i fyw.
Yn Dy farwolaeth – Cymodaist ni â Duw.
Yn Dy atgyfodiad – Paratoaist y ffordd er mwyn i gariad ennill.
Bydded i ni wybod a phrofi dy faddeuant a'th heddwch
Yn enw'r Tad, y Mab a'r Ysbryd Glân.

Amen

GWEDDI YMATEBOL

Detholiad o 'Fratelli Tutti Gylchol' y Pab Ffransis
Tyrd, Ysbryd Glân, dangos inni Dy harddwch,
Wedi'i adlewyrchu yn holl bobloedd y ddaear,
Er mwyn i ni ddarganfod o'r newydd
Bod popeth yn bwysig ac yn angenrheidiol,
A bod gwahanol wynebau yr un ddynoliaeth
yn dod o dan dy gariad tragwyddol Di.

Amen

GWEDDI O GYFFES

Pan fyddwn yn methu â gwrando ar waedd y gorthrymedig,

Helpa ni i deimlo eu poen.

Pan fyddwn yn dewis gwadu hiliaeth ac anghyfiawnder,

Dwysbiga ein heneidiau.

Pan fyddwn yn dewis peidio â dweud y gwir am gamweddau,

Boed i'r creigiau floeddio allan.

Pan welwn urddas yn cael ei dynnu,

Rho i ni ddewrder i fod yn dosturiol.

Pan fyddwn ni'n esgeulus, yn ddi-fater, neu'n ddi-edifar,

Maddau i ni, Arglwydd, a clyw ein gweddi.

Efallai yr hoffech chi weddio mewn rhyw ffordd am ryddhad, neu ddewis cân i symud i ryw beth sy'n cyflawni swyddogaeth debyg.

GWEDDI YN SEILIEDIG AR MICAH 6

Dduw, yr wyt wedi dweud wrthym beth sy'n dda.

Rwyd wedi egluro'r hyn rwyd ti'n ei ofyn gennym ni.

Gweddiwn ar i Ti ein hatgoffa o'n cyfrifoldeb ar y cyd

Helpa ni i weithio gyda Thi er mwyn adeiladu byd gwell i bawb.

Wrth inni geisio gwneud yr hyn sy'n gyfiawn,

Helpa ni i adnabod anghyfiawnder,

I sylwi ar y rhai sy'n cael eu gorthrymu neu eu dieithrio.

Wrth i ni hau cariad trwy'r byd hwn,

Yn Dy drugaredd, tywys ni at y rhai sy'n teimlo nad oes neb yn eu caru.

Boed inni ddod â'th oleuni a'th gariad

I fannau lle mae ofn a chasineb wedi taflu eu cysgod.

Boed inni gerdded mewn gostyngeddwydd ac undod â phawb o'n cwmpas.

Helpa ni i beidio â thresmasu na chamgamu

Ar y daith tuag at gydraddoldeb a chyfiawnder i bawb.

Amen

GWEDDI AM DDARLLEN YR YSBRYD

Dduw ddoe, heddiw a holl ddyddiau'r dyfodol, wrth inni glywed dy air,

Crea galon newydd ynom – digon mawr i garu waeth beth fo'r gwahaniaeth;

Creu ynom feddwl newydd – digon agored i ddeall difrifoldeb mater hiliaeth.

Rho glustiau inni glywed Dy lais mewn gwahanol ieithoedd ac acenion,

Rho lygaid inni weld Dy harddwch yn cael ei arddangos yn amrywiaeth a gwahaniaeth y greadigaeth gyfan.

Boed i'th air ein tanio, ein grymuso a'n goleuo yng ngwaith cyfiawnder a heddwch,

Yn awr ac am byth fel y gwneir Dy Deyrnas yn real i bawb.

Amen

GWEDDI AR GYFER ERAILL: ARGLWYDD, TRUGARHA WRTHYM

Ysbrydolwyd hyn gan 'Lord You Hear the Cry (Lord Have Mercy)' gan Geraldine Latty. Efallai yr hoffech chi ganu'r corws rhwng pob pennill o'r weddi neu ddefnyddio'r gân i ymateb ar ddiwedd y weddi wrth inni geisio trugaredd a chyfiawnder Duw dros y byd.

Dduw byw a chariadus,
Gwnaethost ni ar Dy ddelw, pob un yn annwyl ac yn unigryw.
Dy holl blant annwyl, hardd ac amrywiol,
Pob un â stori a phrofiad wedi'i drysori a'i gadw'n werthfawr gennyti Ti, ein
Gwneuthurwr.

Gwranddo, O Arglwydd, ar waedd dy anwyliad –
Arglwydd, trugarhâ wrthym.
Gwranddo wrth inni geisio dy drugaredd nid dim ond i ni ein hunain,
Ond i'n hanwyliad, ein cymunedau, ein byd –
Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Dduw trugarog,
I arweinwyr, llunwyr polisi, y rhai sy'n gwneud penderfyniadau, rho ddoethineb a
thosturi.
Bydded i ti eu dal i gyfrif pan fydd eu gweithredoedd yn gwahaniaethu ac yn
dad-ddyneiddio –
P'un a yw'n grymuso trachwant neu'n gorfodi dewisiadau llwm –
rhwng bwyta a chynhesu i'r rhai sydd ar flaen y gad yn eu polisiau.
Arglwydd, clyw waedd y rhai sydd mewn dyled ac yn brwydro byw.
Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Dduw trugarog,
I bawb sy'n cael eu llethu, yn brwydro â chaethiwed ac yn suddo o'r golwg,
I bawb sy'n weddw, yn amddifad neu wedi'u gadael,
I'r rhai sydd angen teimlo cyffyrddiad tyner trugaredd yn hytrach na thrais,
Arglwydd, clyw waedd y gorthrymedig.
Arglwydd, trugarhâ wrthym.
Dduw y greadigaeth,
Clyw synau'r greadigaeth yn griddfan,
O weddïau a gynigir mewn anobaith wrth i anghyfiawnder argyfwng hinsawdd
wneud amodau byw yn annioddefol.
Arglwydd, clyw'r gri am i'th Deyrnas ddod.
Torra'r nefoedd, Arglwydd,
Caniata i'th gyfiawnder lifo fel afon gref.
Arglwydd, trugarhâ wrthym.
Arglwydd, trugarhâ wrthym.

Canwch 'Lord You Hear the Cry (Lord Have Mercy)' CCL#6142988.

GWEDDI DROS ERAILL

Dduw'r ardd,
 Lle dechreuodd bywyd ac amrywiaeth cyfoethog yn deillio o Dy ddychymyg
 creadigol Di,
 Cynhyrfa ynom ninnau yr un awydd i fod yn greadigol,
 gan dy fod Ti yn greadigol,
 Ti yw'r Dawnsiwr,
 Y Gwehydd,
 Y Rhoddwr Bywyd;
 Dysg ni i ddawnsio,
 I symud yn osgeiddig i'r lle y byddet yn ein galw i'th gyfarfod
 Ac i fod yn ddwylo a traed i Thi.
 Dysg ni i blethu ein straeon gyda'n gilydd,
 Wedi eu plethu mewn cariad anwahanadwy tuag atat Ti ac at ein gilydd
 Wrth inni dy addoli ag un llais.
 Dysg ni i ddod â bywyd i ble bynnag yr awn
 A derbyn bywyd lle bynnag y cyfarfyddwn â thi mewn mannau eraill a thrwy bobl
 eraill.
 Helpa ni i gydweithio
 Er lles a ffyniant i bawb, ym mhob man, bob amser.

Amen**GWEDDIAU DROS ERAILL – GALWAD AC YMATEB**

Dyma rai enghreifftiau o sut y gallwch chi ddefnyddio gweddïau galw ac ymateb, naill ai wedi'i hysgrifennu ymlaen llaw neu i'w defnyddio i riffio o fewn eiliad o addoliad a gweddi, lle mae'r gynulleidfa'n rhoi'r anogaeth ac mae'r arweinydd yn ymhelaethu ar y syniad wrth iddynt gael eu harwain, neu fel y maent wedi'i ystyried ymlaen llaw a'i ysgrifennu fel litani.

Galwn ar yr Un a gerddodd ar ddŵr,

I dawelu'r moroedd sy'n ein gwahanu ac i fendithio pob cwch bach yn ddiogel...

Galwn ar yr Un a dywalltodd win,

I'n llenwi ar gyfer y gwaith sydd o'n blaenau, er mwyn inni adeiladu Teyrnas lle gall pawb ffynnu...

Galwn ar yr Un a iachaodd,

I rwymo clwyfau a fyddai'n ein rhannu ac i ollwng popeth a fyddai'n ein rhwymo i bechod a marwolaeth ...

Galwn ar yr Un a waeddodd ar Lasarus,

I roi calonnau inni sy'n torri fel yr eiddot hyd yn oed yn nawr, er mwyn y byd yr wyt ti'n ei garu...

Galwn ar yr Un a safodd yn dawel gerbron Ei gyhuddwr,

I roi nerth inni dystio i'r angen am gyfiawnder,
 ac i sefyll mewn undod â'r rhai sydd angen cymorth, eiriolaeth a chyfiawnder...

Galwn ar yr Un a drywanwyd am ein camweddau,

[Mae'r arweinydd yn parhau i weddio mewn ymateb...]

Rydyn ni'n galw ar yr Un bu yn hongian ar y goeden,

[Mae'r arweinydd yn parhau i weddio mewn ymateb...]

Galwn ar yr Un a ddisgynnodd i'r dyfnder,

[Mae'r arweinydd yn parhau i weddio mewn ymateb...]

Galwn ar yr Un a atgyfododd y trydydd dydd,

[Mae'r arweinydd yn parhau i weddio mewn ymateb...]

Galwn ar yr Un sydd hyd yn oed yn awr yn ymbil trosom,

[Mae'r arweinydd yn parhau i weddio mewn ymateb...]

Yn dy drugaredd, O Dduw,

Clyw ein gweddi.

Amen

Gall y weddi hon arwain yn hawdd at ddarn adlewyrchol o gerddoriaeth neu gân, neu gall crescendo i gân yn llefain mewn gobaith neu foliant i'r Un sy'n ateb gweddi.

BENDITH

O Dduw, sy'n mynd o'n blaenau ni,

Anfon ni allan i wneud Dy waith o garu eraill

fel yr ydym ni ein hunain yn gobeithio cael ein caru.

O Dduw, sydd y tu nôl i ni,

Amddiffyn ni a gwylia drosom

wrth inni barhau i weithio dros gyfiawnder a heddwch.

O Dduw, usydd uwch ein pennau,

Bydded i'th ewyllys ewyllys ar y ddaear hon gael ei wireddu

ac ym mhob man y cawn ein hunain ynddo.

O Dduw, sydd islaw ni,

Cadw ein traed yn gadarn ar y ddaear

wrth i ni gerdded tuag at gyfiawnder i bawb. **Amen**

*Canwch gân anfon gyda'ch gilydd, fel 'Walk Slowly' gan **God Welcomes All**.^v*

GWEDDI YMADAEL YN SEILIEDIG AR DATGUDDIAD 14:6

Yna gwelais angel arall yn hedfan yng nghanol yr awyr,

ac roedd ganddo'r efengyl dragwyddol i'w chyhoeddi i'r rhai sy'n byw ar y ddaear – i bob cenedl, llwyth, iaith a phobl.

Anfon ni allan i rannu efengyl dragwyddol heddwch, cariad a chyfiawnder;

Er mwyn i bob cenedl, llwyth a phobl ein hadnabod trwy'r cariad a ddysgaist i ni,

Fel y gwneir Dy Deyrnas yn real i bawb ym mhob man.

Amen

^v **God Welcomes All** yn atodiad i lyfr emynau poblogaidd Eglwys yr Alban, y Pedwerydd Argraffiad o Emynau Eglwysig.

GWEDDI YMADAEL

Iesu, wrth i ti gerdded y ddaear dda hon,
 Dy draed ar dir bendigedig a sanctaidd,
 Croesaist ffiniau i weinidogaethu'r rhai mewn angen,
 Daethost ar draws llawer o bobl o wahanol ddiwylliannau a gwahanol genhedloedd.
 Gwrandewaist arnynt, siaradaist â hwy, cyffyrddaist â hwy a'u hiachau,
 Bendithiaist nhw a maddau iddynt.

Boed inni ddilyn Dy esiamp, gan garu a gofalu am bopeth a wnaethost,
 Bydded i ni iachau a phlannu hadau heddwch lle bynnag y byddi di yn ein gyrru.
 Anfon ni allan yn nerth dy Ysbryd. **Amen**

GWEDDIAU CREADIGOL AM GYFIAWNDER

*Mae llawer o arferion gweddi amrywiol o fewn gwahanol draddodiadau ein ffydd.
 Gallwn ddefnyddio'r arferion hyn i'n helpu i weddio mewn llawer o wahanol ffyrdd.
 Wrth i chi fyfyrto neu gerdded neu weithio â'ch dwylo, gwranddo ar y newyddion,
 neu eistedd yn dawel mewn llongyddwch – beth allai fod y gweddïau y mae Duw
 yn eu codi ynoch trwy'r Ysbryd Glân? Dyma rai geiriau i'ch rhoi ar ben ffordd.*

GWEDDI FYFYRDODOL I EDRYCH YN ÔL AR EICH DIWRNOD

*Dewch o hyd i le o lonyddwch. Gall hyn fod gartref, neu yn eich swyddfa ar ôl
 gwaith, neu efallai ei fod wrth i chi deithio. Efallai y bydd pob un o'ch cwrmpas yn
 brysur, ond yn y gofod tawel hwn gallwch chi fod gyda Duw o hyd. Fe'ch gwahoddir
 i ddefnyddio'r geiriau sy'n eich helpu i deimlo'n fwyaf agos â Thrindod Duw.*

Annwyl Dduw,
 Yn dy dyner drugaredd, cynorthwya fi i sylwi ar sut y bu i mi ymddwyn heddiw, er
 mwyn imi dy ddilyn yn agosach yfory.

Tad [Greawdwr/Crëwr/Duw pawb, Mam...]:

- Helpa fi i gofio'r adegau pan roeddwn i'n teimlo agosaf atat Ti heddiw.
- Helpa fi i gofio'r adegau pan roeddwn i'n teimlo'n bell oddi wrthyt ti heddiw.

Iesu [Immaniwel, Tywysog Tangnefedd, Cwnselydd Rhyfeddol...]:

- Helpa fi i gofio am fy nghyfarfyddiadau ac ymwneud ag eraill heddiw:
- Pryd wnes i gwrdd â Thi yn yr arall?
- Pryd wnes i ddod â'th bresenoldeb Di at i rywun arall?
- Arglwydd Iesu, Ti yw'r lachawdwr, yr un sy'n maddau, y Gwaredwr;
 sut ydych chi bod yn bresenoldeb iachâol i eraill heddiw?
- Ble mae angen i mi fod yn fwy o bresenoldeb iachâol i eraill?
- Dangos i mi ble mae angen i mi wella fy hun wrth dy wasanaethu.

Ysbryd Glân [Cysurwr, Ysbryd y Gwirionedd, Anadl Duw...]:

Tywys fi tuag at fy hunan orau, i wneud y cyfan a fedraf
 Helpa fi i adnabod Dy bresenoldeb,
 gan fy arwain i wneud yr hyn sy'n gyfiawn,
 i garu trugaredd ac i rodio'n ostyngedig gyda thi,
 Tad, Mab ac Ysbryd Glân. **Amen**

TAITH GERDDED PERTHYNAS/GWEDDI

Rydyn ni'n byw mewn llawer o wahanol lefydd ac ardaloedd o gwmpas y wlad. Mae gan bob lle ei naws a'i diwylliant ei hun, ac wrth i chi gerdded gyda Duw yn teithio gyda chi ar hyd y ffordd:

- Beth ydych chi'n sylwi arno?
- Ble gwelwch chi harddwch ac amrywiaeth, creadigrwydd a dychymyg ar waith?

Diolchwch i Dduw am y pethau hyn wrth fynd heibio, neu arhoswch yno am gyfnod i fyfrio.

Ble gwelwch chi arwyddion o'r angen am heddwch a chymod tybed?

Gofynnwch i Dduw fod ar waith yn symud yn y lle hwn. Gofynnwch i Iesu i ddod a'i iachâd. Gofynnwch i'r Ysbryd eich arwain mewn ffyrdd y gallech chi gymryd rhan yn ddiogel ac yn effeithiol yng ngwaith heddwch a chymod.

- Ym mhle ydych chi'n gweld arwyddion o Deyrnas Dduw yn ddod yn realiti?
- Beth yw eich gweddi mewn ymateb i bopeth rydych chi wedi sylwi arno ar eich taith gyda Duw?
- Pa weithredoedd a allai ddeillio o'r gweddïau hynny?

GORSAFOEDD Y GROES

Mae Gorsafoedd y Groes yn ffordd syml, hyfryd a phwerus o gerdded ochr yn ochr â lesu er mwyn nesau ato a chlywed ei lais. Yn draddodiadol mae pedair ar ddeg o Orsafoedd y Groes, a phymthegfed posibl yw Atgyfodiad Iesu. Gellir dod o hyd i adnoddau amrywiol ar-lein a fydd yn darparu delweddau ar gyfer y gorsafoedd hyn os nad ydynt ar gael yn yr eglwys sy'n cynnal y gofod gweddi hwn.

Yn y myfyrdod hwn fe'n gwahoddir i deithio gyda Iesu a gweddio gydag Ef am anghyfiawnder o gwmpas y byd. Gan ddefnyddio'r profiad hwn fel ffordd i ddyfnhau ein perthynas gydag Ef, fe'n gwahoddir i aros gyda Iesu a gofyn iddo ein helpu i ddod o hyd i ffyrdd o fynegi gweddïau dros gyfiawnder a ysbrydolwyd gan eiliadau Ei angerdd a'i farwolaeth. Anogir pawb i dreulio amser ym mhob un gorsaf a, heb ruthro, i gymryd yr amser sydd ei angen ym mhresenoldeb Duw, gan ffurfio gweddïau mewn gair a meddwl, cofnod geiriol neu dynnu llun/creu ymatebion, yn dibynnu ar yr adnoddau sydd ar gael.

Mae yna weddi agoriadol wrth i'r daith gychwyn, ac yna cyfres o fyfyrdodau i'n helpu i weddio gyda Iesu. Gellir darllen y darn Ysgrythurol, myfyrio arno ac ymateb iddo. Mae yna hefyd rai awgrymiadau i'n helpu ni i fyfyrio'n benodol ar weddio am gyfiawnder wrth i ni ddod ar draws Iesu ac aros gydag Ef.

GWEDDI AGORIADOL

Yr ydym yn dy addoli, O Grist, ac yn dy foli.
Oherwydd trwy Dy groes sanctaidd,
Rwyf Ti wedi prynu'r byd.

YR ORSAF GYNTAF: IESU YN CAEL EI DDEDFRYDU I FARWOLAETH

BRAWDDEG

Iesu, trown atat ti, yr un a gyhuddwyd, yr un a fradychwyd, a phlediwn drugaredd i'r rhai a gyhuddir yn anghyfreithlon heddiw yn ein byd ni oherwydd lliw eu croen.

O'R BEIBL: MARC 15:1-5, 15

Cyn gynted ag y daeth hi'n ddydd, ymgynghorodd y prif offeiriaid â'r henuriaid a'r ysgrifenyddion a'r holl Sanhedrin; yna rhwymasant Iesu a mynd ag ef ymaith a'i drosglwyddo i Pilat. Holodd Pilat ef: "Ai ti yw Brenin yr Iddewon?" Atebodd yntau ef: "Ti sy'n dweud hynny." Ac yr oedd y prif offeiriaid yn dwyn llawer o gyhuddiadau yn ei erbyn. Holodd Pilat ef wedyn: "Onid atebi ddim? Edrych faint o gyhuddiadau y maent yn eu dwyn yn dy erbyn." Ond nid atebodd Iesu ddim mwy, er syndod i Pilat. A chan ei fod yn awyddus i fodloni'r dyrfa, rhyddhaodd Pilat Barabbas iddynt, a thraddododd Iesu, ar ôl ei fflangellu, i'w groeshoelio. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Meddylwch am y rhai a gyhuddwyd ar gam y gallech fod yn gwybod amdanynt neu wedi clywed amdanynt yn y newyddion.

GWEDDI

Wrth ichi dreulio amser yng nghwmni Iesu a myfyrio, pa weddïau am gyfiawnder a chymod sy'n dod i'ch meddwl chi?

YR AIL ORSAF: IESU YN CYMRYD Y GROES

BRAWDDEG

Arglwydd, trown atat ti, yr un a gariodd faich pawb, a gofynnwn i bawb sy'n byw dan bwysau gormes adnabod Dy ras a'th drugaredd.

O'R BEIBL: IOAN 19:6, 15-17

Pan welodd y prif offeiriaid a'r swyddogion ef, gwaeddasant, "Croeshoelia, croeshoelia." "Cymerwch ef eich hunain a chroeshoeliwch," meddai Pilat wrthynt, "oherwydd nid wyf fi'n cael achos yn ei erbyn." Gwaeddasant hwythau, "Ymaith ag ef, ymaith ag ef, croeshoelia ef." Meddai Pilat wrthynt, "A wyf i groeshoelio eich brenin chwi?" Atebodd y prif offeiriaid, "Nid oes gennym frenin ond Cesar." Yna traddododd Pilat Iesu iddynt i'w groeshoelio. Felly cymerasant Iesu. Ac aeth allan, gan gario'i groes ei hun, i'r man a elwir Lle Penglog (yn iaith yr Iddewon fe'i gelwir Golgotha). (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Ble ydych chi'n sylwi ar ddyylanwad ac effaith hiliaeth ac anghyfiawnder ar y bobl a'r cymunedau o'ch cwpas chi?

GWEDDI

Wrth eistedd a myfyrio ar y pwysau hwn, beth yw eich gweddi drostynt?

Y DRYDEDD ORSAF: IESU YN CWYMPO AM Y TRO CYNTAF

BRAWDDEG

Arglwydd, rydyn ni i gyd yn baglu weithiau. Boed inni wybod Dy faddeuant pan fyddwn yn methu.

O'R BEIBL: IOAN 19:1-3

Yna cymerodd Pilat Iesu, a'i fflangellu. A phlethodd y milwyr goron o ddrain a'i gosod ar ei ben ef, a rhoi mantell borffor amdano. Ac yr oeddent yn dod ato ac yn dweud, "Henffych well, Frenin yr Iddewon!" ac yn ei gernodio. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Pryd ydych chi wedi anwybyddu neu wadu anghyfiawnder?

GWEDDI

Ceisiwch faddeuant ac arweiniad Duw ar sut y gallech chi symud ymlaen.

Y BEDWERYDD GORSAF: IESU YN CYFARFOD EI FAM

BRAWDDEG

Gweddiwn dros y rhai y mae'r profiad o hiliaeth, casineb ac anghyfiawnder yn torri eu calonnau.

O'R BEIBL: IOAN 19:25-27

Ond yn ymyl croes Iesu yr oedd ei fam ef yn sefyll gyda'i chwaer, Mair gwraig Clopas, a Mair Magdalen. Pan welodd Iesu ei fam, felly, a'r disgybl yr oedd yn ei garu yn sefyll yn ei hymyl, meddai wrth ei fam, "Wraig, dyma dy fab di." Yna dywedodd wrth y disgybl, "Dyma dy fam di." Ac o'r awr honno, cymerodd y disgybl hi i mewn i'w gartref. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ At bwy allech chi estyn allan atynt sy'n profi galar colled ar hyn o bryd? Eisteddwch gyda nhw yn eu galar am gyfnod.

GWEDDI

Trwy fod yn dosturiol tuag atynt, gweddiwch iddynt gael cysur a nerth.

Y BUMED ORSAF: SIMON O CYRENE YN HELPU IESU I GARIO'R GROES

BRAWDDEG

Arglwydd, diolchwn i Ti am y rhai sy'n ein helpu i gario ein beichiau.

O'R BEIBL: MARC 15:21

Gorfodasant un oedd yn mynd heibio ar ei ffordd o'r wlad, Simon o Cyrene, tad Alexander a Rwffus, i gario ei groes ef. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Pwy sydd wedi teithio gyda chi, neu pobl y gwyddoch amdanynt sydd wedi bod yn help gweladwy i'r rhai sy'n cael eu heffeithio gan hiliaeth, casineb ac anghyfiawnder?

GWEDDI

Diolchwch amdanynt. Wrth i chi eu cofio, beth allai eich gweddi chi fod drostynt?

Y CHWECHED ORSAF: **Y WRAIG YN SYCHU WYNEB IESU**

BRAWDDEG

Diolchwn i Ti, Dduw, am y rhai sy'n gofalu ac yn gweini dros eraill.

O'R BEIBL: ESEIA 53:2-3

Fe dyfodd o'i flaen fel blaguryn,
ac fel gwreiddyn mewn tir sych;
nid oedd na phryd na thegwch iddo,
na harddwch i'w hoffi wrth inni ei weld.
Roedd wedi ei ddirmygu a'i wrthod gan eraill,
yn ŵr clwyfedig, cyfarwydd â dolur;
yr oeddem fel pe'n cuddio'n hwynebau oddi wrtho,
yn ei ddirmygu ac yn ei anwybyddu. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Ble rydych chi'n sylwi ar yr angen am ofal a sylw o'ch cwmpas?

GWEDDI

Wrth ichi weddio am yr angen hwn, beth mae Duw yn gofyn ichi ei wneud?

Y SEEITHFED ORSAF: **IESU YN CWYMPO AM YR EILDRO**

BRAWDDEG

Boed i'r rhai sy'n cael eu baglu ar bob cam oherwydd anghyfiawnder adnabod
Dy ofal a'th drugaredd Di, O Dduw.

O'R BEIBL: RHUFEINIAID 8:31-32, 35, 37-39

O ystyried hyn oll, beth a ddywedwn? Os yw Duw trosom, pwy sydd yn ein herbyn? 32Nid arbedodd Duw ei Fab ei hun, ond ei draddodi i farwolaeth trosom ni oll. Ac os rhoddodd ei Fab, sut y gall beidio â rhoi pob peth i ni gydag ef? Pwy a'n gwahana ni oddi wrth gariad Crist? Ai gorthrymder, neu ing, neu erlid, neu newyn, neu noethni, neu berygl, neu gleddyf? Ond yn y pethau hyn i gyd y mae gennym fuddugoliaeth lwyr trwy'r hwn a'n carodd ni. Yr wyf yn gwbl sicr na all nac angau nac einioes, nac angylion na thywysogaethau, na'r presennol na'r dyfodol, na grymusterau nac uchelderau na dyfnderau, na dim arall a grewyd, ein gwahanu ni oddi wrth gariad Duw yng Nghrist Iesu ein Harglwydd. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Ble rydych chi wedi gweld ymdrechion i gymodi, i ddod â heddwch i'n byd ac i ddileu hiliaeth yn cael eu rhwystro a'u niweidio?

GWEDDI

Gweddïwch dros y rhai yr effeithir arnynt fwyaf.

YR WYTHFED ORSAF: IESU YN CYFARFOD MERCHED JERWSALEM

BRAWDDEG

Am y rhai sy'n tystiolaethu, diolchwn i Ti, O Dduw.

O'R BEIBL: LUC 23:27-31

Yr oedd tyrfa fawr o'r bobl yn ei ddilyn, ac yn eu plith wragedd yn galaru ac yn wylofain drosto. Troes Iesu atynt a dweud, "Ferched Jerwsalem, peidiwch ag wylo amdanaf fi; wylwch yn hytrach amdanoch eich hunain ac am eich plant. Oherwydd dyma ddyddiau yn dod pan fydd pobl yn dweud, 'Gwyn eu byd y gwagedd diffwrth a'r crothau nad esgorasant a'r bronnau na roesant sugn.' Y pryd hwnnw bydd pobl yn dechrau 'Dweud wrth y mynyddoedd, 'Syrthiwch arnom', ac wrth y brynau, 'Gorchuddiwch ni.' "Oherwydd os gwneir hyn i'r pren glas, pa beth a ddigwydd i'r pren crin?" (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Am beth fyddwch chi'n wylo?

GWEDDI

Gofynnwch i'r Crist dioddefus fod yn agos atoch chi wrth i chi wylo.

Y NAWED ORSAF: **IESU YN CWYMPPO AM Y TRYDYDD TRO**

BRAWDDEG

Pan fydd ein cryfder yn pallu a ninnau wedi blino ar y daith tuag at gyfiawnder, bydd yn agos atom, Arglwydd Iesu.

O'R BEIBL: SALM 38:4, 6, 10-12, 17, 22

Aeth fy nghamweddau dros fy mhen,
y maent yn faich rhy drwm imi ei gynnal.
Yr wyf wedi fy mhlygu a'm darostwng yn llwyr,
ac yn mynd o amgylch yn galaru drwy'r dydd.
Y mae fy nghalon yn curo'n gyflym, fy nerth yn pallu,
a'r golau yn fy llygaid hefyd wedi mynd.
Cilia fy nghyfeillion a'm cymdogion rhag fy mhla,
ac y mae fy mherthnasau'n cadw draw.
Y mae'r rhai sydd am fy einioes wedi gosod maglau,
a'r rhai sydd am fy nrygu yn sôn am ddinistr
ac yn myfyrion am ddichellion drwy'r dydd.
Yn wir, yr wyf ar fedr syrthio,
ac y mae fy mhoen gyda mi bob amser.
Brydia i'm cynorthwyo,
O Arglwydd, fy iachawdwriaeth. (BCND 2004)

MYFYRDOD

- ➔ Weithiau gall y systemau sy'n cynnal casineb hiliol, rhaniad ac anghyfiawnder ymddangos yn rhy fawr i'w gwrthsefyll, heb sôn am ymladd a goresgyn. Ble rydych chi'n sylwi ar hyn yn fwyaf amlwg?

GWEDDI

Gweddïwch am nerth a cheisiwch addewid Duw 'na fydd pyrth uffern yn eu trechu' (Mathew 16:18, BCND).

Y DDEGFED ORSAF: IESU'N CAEL EI STRIPIO O'I DDILLAD

BRAWDDEG

Pan fydd pobl yn ceisio dileu urddas pobl eraill, Arglwydd, gweddiwn am Dy amddiffyn cadarn Di. Gwisga hwynt yn Dy ras a'th drugaredd.

O'R BEIBL: IOAN 19:23-24

Wedi iddynt groeshoelio Iesu, cymerodd y milwyr ei ddillad ef a'u rhannu'n bedair rhan, un i bob milwr. Cymerasant ei grys hefyd; yr oedd hwn yn ddiwriad, wedi ei weu o'r pen yn un darn. "Peidiwn a'i rwygo ef," meddai'r milwyr wrth ei gilydd, "gadewch inni fwrw coelbren amdano, i benderfynu pwy gaiff ef." Felly cyflawnwyd yr Ysgrythur sy'n dweud:

"Rhanasant fy nillad yn eu mysg,
a bwrw coelbren ar fy ngwisg."

Felly y gwnaeth y milwyr. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Ar bwy rydych chi'n sylwi sydd angen cael eu gweld a'u cydnabod?

GWEDDI

Mewn undod â hwy, gweddiwch am eu hamddiffyniad ac ar i drugaredd y Crist tosturiol sy'n dioddef eu gorchuddio.

YR UNFED ORSAF AR DEG: IESU YN CAEL EI HOELIO AR Y GROES

BRAWDDEG

Mae effeithiau casineb yn rymus; rydym yn cydnabod poen y pechod sy'n deillio o hiliaeth a grym anghyfiawnder sy'n dwyn bywyd i fwrdd.

O'R BEIBL: LUC 23:33-34

Pan ddaethant i'r lle a elwir Y Benglog, yno croeshoeliwyd ef a'r troseddwy, y naill ar y dde a'r llall ar y chwith iddo. Ac meddai Iesu, "O Dad, maddau iddynt, oherwydd ni wyddant beth y maent yn ei wneud." A bwriasant goelbrennau i rannu ei ddillad. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Ble rydych chi'n teimlo loes casineb a gormes yn fwyaf amlwg?

GWEDDI

Gadewch i'r boen hwnnw eich arwain mewn gweddiâu o alarnad.

Y DDEUDDEGFED ORSAF: **IESU YN MARW AR Y GROES**

BRAWDDEG

Cofiwn am y rhai sydd wedi colli eu bywydau oherwydd y pechod o hiliaeth a chasineb.

O'R BEIBL: LUC 23:44-46

Erbyn hyn yr oedd hi tua hanner dydd. Daeth tywyllwch dros yr holl wlad hyd dri o'r gloch y prynhawn, a'r haul wedi diffodd. Rhwygwyd llen y deml yn ei chanol. Llefodd Iesu â llef uchel, "O Dad, i'th ddwylo di yr wyf yn cyflwyno fy ysbryd." A chan ddweud hyn bu farw. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ O Stephen Lawrence i George Floyd, o Marcellus Williams i [...] – ystyriwch y bywydau sydd wedi'u colli a'u cymryd yn ddiangen.

GWEDDI

Myfyriwch dros anghyfiawnder y marwolaethau trasig ac anghyfreithlon hyn. Yn eich dicter, beth yw eich gweddi?

Y DRYDEDD ORSAF AR DDEG: **IESU YN CAEL EI DYNNU I LAWYR O'R GROES**

BRAWDDEG

Pan fyddwn yn teimlo fel na allwn fynd ymlaen ddim mwy, Crist y groes, bydd yn agos atom.

O'R BEIBL: IOAN 19:38-40

Ar ôl hyn, gofynnodd Joseff o Arimathea ganiatâd gan Pilat i gymryd corff Iesu i lawr. Yr oedd Joseff yn ddisgybl i Iesu, ond yn ddisgybl cudd, gan fod ofn yr Iddewon arno. Rhoddodd Pilat ganiatâd, ac felly aeth Joseff i gymryd y corff i lawr. Aeth Nicodemus hefyd, y dyn oedd wedi dod at Iesu y tro cyntaf liw nos, a daeth ef â thua chan mesur o fyrr ac aloes yn gymysg. Cymerasant gorff Iesu, a'i rwympo, ynghyd â'r peraroglau, mewn llieiniau, yn unol ag arferion claddu'r Iddewon. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Pryd mae gwaith cyfiawnder a gwrth-hiliaeth wedi teimlo'n llethol ac yn ormodol?

GWEDDI

Wrth i chi fyfyrto gyda'r ymdeimlad ei fod yn ormod neu'n rhy fawr, neu nad oes gennych chi ddigon o egni ar ôl, beth yw eich gweddi?

Y PEDWERYDD ORSAF AR DDEG: IESU YN CAEL EI ROI YN Y BEDD

BRAWDDEG

Yn ein hanobaith, tyrd i'n cyfarfod ni yn Dy drugaredd.

O'R BEIBL: MATHEW 27:59-60

Cymerodd Joseff y corff a'i amdói mewn lliain glân, a'i osod yn ei fedd newydd ef ei hun, yr oedd wedi ei naddu yn y graig. Yna treiglodd faen mawr wrth ddrws y bedd ac aeth ymaith. (BCND 2004)

MYFYRDOD

→ Pryd mae eich ymwneud â'r gwaith dros gyfiawnder hiliol wedi ymddangos yn ddiwerth neu'n ofer?

GWEDDI

Gweddïwch ar i Dduw ymyrryd ac anadlu bywyd i'r llwch.

ATGYFODIAD IESU

BRAWDDEG

Yn Dy allu, Arglwydd, dyro obaith.

O'R BEIBL: IOAN 20:19-20

Gyda'r nos ar y dydd cyntaf hwnnw o'r wythnos, yr oedd y drysau wedi eu cloi lle'r oedd y disgyblion, oherwydd eu bod yn ofni'r Iddewon. A dyma Iesu'n dod ac yn sefyll yn eu canol, ac yn dweud wrthynt, "Tangnefedd i chwi!" Wedi dweud hyn, dangosodd ei ddwylo a'i ystlys iddynt. Pan welsant yr Arglwydd, llawenychodd y disgyblion. (BCND 2004)

MYFYRDOD

- Ble rydych chi wedi gweld bod gwaith cyfiawnder a gwrth-hiliaeth yn digwydd yn gyson a chywir?
- Ble rydych chi wedi gweld arwyddion o heddwch a chymod?
- Ble rydych chi wedi gweld bod Iesu gyda chi yng nghanol ofn, aflonyddwch neu wrthdaro?

GWEDDI

Beth yw eich gweddi wrth i chi eistedd ym mhresenoldeb yr Iesu atgyfodedig?

GWEDDI I GLOI

Fe'ch gwahoddir i adrodd Gweddi'r Arglwydd wrth i chi ddod â'ch taith gyda Iesu i ben:

**Ein Tad yn y nefoedd,
 sancteiddier dy enw;
 deled dy deyrnas;
 gwneler dy ewyllys,
 ar y ddaear fel yn y nef.
 Dyro inni heddiw ein bara beunyddiol;
 a maddau inni ein troseddau,
 fel yr ŷm ni wedi maddau i'r rhai a droseddodd yn ein herbyn;
 a phaid â'n dwyn i brawf,
 ond gwared ni rhag yr Un drwg
 Oherwydd eiddot ti yw'r deyrnas
 a'r gallu a'r gogoniant am byth.
 Amen.**

GWEDDI FYFYRIOL/FARDDONOL

LLYTHYR AGORED AT EIN TAD YN Y NEFOEDD

Annwyl Dduw,

Rydym yn dymuno iddi fod mor syml â dweud stop!

Rhoi'r gorau i...

Bydd yn llonydd...

Ac felly, rydyn ni'n ei ddweud...

AROS!

Gofynnwn yn Dy enw, gweddiwn ef yn ein dyfnaf...

AROS!

Rydyn ni'n ei weddio, rydyn ni'n gweiddi ac yn ei feddwl yn frwd,

yn ei ddweud, yn ei weiddi a hyd yn oed yn ei ganu...

AROS!

Gan obeithio y tu hwnt i obaith y daw'r trais a'r casineb i ben.

Rhyfel, trais, casineb, eithrio – unrhyw beth sy'n arfogi ein gwahaniaethau.

Gweddiwn ei fod yn stopio yn Dy enw.

Gweddiwn ei fod yn stopio yn enw'r bobl rydyn ni'n eu hadnabod,

A'r miliynau nad ydyn ni'n eu gwneud, y mae eu bywydau a'u hanadl wedi'u dwyn gan gasineb.

Gweddiwn dros gariad.

Dy gariad – y cariad sy'n dawnsio trwy'r bydysawd ac yn clymu ffabrig y cosmos
at ei gilydd –

Gweddiwn bydd yr un cariad hwnnw

yn disgyn fel glaw yn dyfrio pridd sych.

Gweddiwn, Arglwydd bywyd,

Y byddi Di'n anadlu Dy fywyd

i mewn i lwch a lludw cymaint o gymdogaethau.

Anadla dy fywyd

i mewn i goridoriau toredig ysbytai

ac i mewn i ysgolion wedi'u rhwygo gan forter a shrapnel.

Anadla dy fywyd

I mewn i'r coridoriau pŵer toredig,

Ile mae'r un morterau ac arfau rhyfel yn cael eu prynu a'u gwerthu,

Boed i'th gyfiawnder dreiglo i mewn fel dŵr,

fel llifeiriant cariad wedi'i ddeffro o fol y dyfnder.

Boed iddo ruthro i mewn,

Ysgubo i ffwrdd celwyddau, twyll, casineb, dialedd

a hyd yn oed y pethau bach sy'n hau celwydd a drwgdybiaeth ac yn mynd o dan
ein croen.

Boed iddo drwy hyny wneud lle i dosturi, i ras, i drugaredd flodeuo.

Dduw'r nefoedd, gwna Dy Deyrnas yma ar y ddaear.
 Gwna hyn nawr...
 Pam oedi?
 Pam aros?
 Pam ddim nawr?
 Rydyn ni ei angen, a ni yw'r rhai lwcus ...
 Beth am dy blant na allent aros, na fyddant yn cael gweld y harddwch a'r fendith?
 Pawb sydd wedi colli bywydau, anwyliaid
 neu hyd yn oed y rhai sy'n ei chael hi'n anodd i obeithio am unrhyw fath o
 ddyfodol.
 Os gweli di'n dda, gwna yn wir, nawr!
 Dy Deyrnas yma ac yn awr ac am byth!
 NAWR!
 NAWR!
 NAWR!

Arwyddwyd,
 Dy holl blant x

Syniad gweddi greadigol: pe baech yn ysgrifennu llythyr agored, neu weddi ar ffurf dyddlyfr/dyddiadur, beth fyddai'n ei ddweud? Efallai y byddwch am annog pobl i roi cynnig ar hyn a'u cyflwyno'n ddienw. Fe allech chi wedyn ddefnyddio'r gweddïau fel rhan o'r gwasanaeth lle gallwn ni ddod â'n gweddïau gonest ac anodd at Dduw heb ofn. Os caiff ei wneud yn ddienw, gall pobl fod yn onest heb deimlo'n annifyr.

ADNODAU Y GELLIR EU DEFNYDDIO

Hosea 12:6 [BCND 2004]

A thithau, trwy nerth dy Dduw, dychwel,
cadw deyrngarwch a barn,
a disgwyl wrth dy Dduw bob amser.

Rhufeiniaid 12:21 [BCND 2004]

Paid â goddef dy drechu gan ddrygioni. Trecha di ddrygioni â daioni.

Diarhebion 22:2 [BCND 2004]

Y mae un peth yn gyffredin i gyfoethog a thlawd:
yr ARGLWYDD a'u creodd ill dau.

Actau 10:34-35 [BCND 2004]

A dechreuodd Pedr lefaru: "Ar fy ngwir," meddai, "rwy'n deall nad yw Duw yn dangos ffafriaeth, ond bod y sawl ym mhob cenedl sy'n ei ofni ac yn gweithredu cyfiawnder yn dderbyniol ganddo ef.

Colosiaid 3:9-11 [BCND 2004]

Peidiwch â dweud celwydd wrth eich gilydd, gan eich bod wedi diosg yr hen natur ddynol, ynghyd â'i gweithredoedd, ac wedi gwisgo amdanoch y natur ddynol newydd, sy'n cael ei hadnewyddu mewn gwybodaeth ar ddelw ei Chreawdwr. Nid oes yma ragor rhwng Groegiaid ac Iddewon, enwaediad a dienwaediad, barbariad, Scythiad, caeth, rhydd; ond Crist yw pob peth, a Christ sydd ym mhob peth.

Diarhebion 31:8-9 [BCND 2004]

Dadlau o blaid y mud,
a thros achos yr holl rai diobaith.
Siarad yn eglur, a rho farn gyfiawn;
cefnoga achos yr anghenus a'r tlawd.

Micha 6:8 [BCND 2004]

Dywedodd wrthyt, feidrolyn, beth sydd dda,
a'r hyn a gais yr ARGLWYDD gennyt:
dim ond gwneud beth sy'n iawn, caru teyrngarwch,
ac ymostwng i rodio'n ostyngedig gyda'th Dduw.

Amos 5:24 [BCND 2004]

Ond llifed barn fel dyfroedd
a chyfiawnder fel afon gref.

Eseia 1:17 [BCND 2004]

Peidiwch â gwneud drwg, dysgwch wneud daioni.
Ceisiwch farn, achubwch gam y gorthrymedig,
amddiffynnwch yr amddifad, a chymerwch blaid y weddw.

Salm 82:3 [BCND 2004]

Rhowch ddedfryd o blaid y gwan a'r amddifad,
gwnewch gyfiawnder â'r truenus a'r diymgeledd.

ADNODDAU ADDOLI:

EMYNAU A CHANEUON CRISTNOGOL CYFOES

Everything is Yours (Mae popeth yn eiddo i Ti)

Ar Sul Cyfiawnder Hiliol y llynedd, rhyddhawyd cân y canwr/cyfansoddwr Prydeinig Jake Isaac, 'Everything is Yours'. Roedd hwn yn gydweithrediad gyda Chymorth Cristnogol, ac yn rhan o fenter i wneud y cysylltiad annatod rhwng cyfiawnder hiliol a chyfiawnder hinsawdd. Wrth ei gwraidd, nod y gân yw annog Cristnogion i fyfrio ar y berthynas ddi-dor hon: cariad at Dduw, cariad at bobl a gofal am y greadigaeth. Gallwch glywed y gân yma: <https://slinky.to/everythingisyours>

EMYNAU A CHANEUON MAWL SAESNEG

- Be Thou My Vision
- Beauty for Brokenness
- Bring Forth the Kingdom
- Brother, Sister, Let Me Serve You
- Christ, Be Our Light
- Cry Freedom! In the Name of God, and Let the Cry Resound
- Extol the God of Justice
- From Those Forever Shackled
- God Forgave My Sin
- God is Working His Purpose Out
- God of Freedom, God of Justice
- God, Your Justice Towers
- God's Spirit Is in My Heart
- Great God and Lord of the Earth
- How Good It Is, What Pleasure Comes
- How Shall We Sing Salvation's Song
- I Got a Crown Up in the Kingdom
- Jesus Christ Is Waiting, Waiting in the Streets
- Jesus Heard with Deep Compassion
- Lord, for the Years Your Love Has Kept and Guided
- Lord of All Hopefulness
- Let Us Build a House Where Love Can Dwell
- My Love for You
- They Will Know We Are Christians by Our Love
- This Is Amazing Grace
- True Religion
- With the Lord, There Is Mercy and Fulness of Redemption

EMYNAU A CHANEUON MAWL CYMRAEG

- A glywaist ti waedd yr anghenus (CFf 843)
- Arglwydd pob gobaith ac Arglwydd pob hoen (CFf 394)
- Bydd yn welediad fy nghalon a'm byw (gobaith.cymru)
- Duw faddeuodd im (Rhoddais yn rhad) (CFf 424)
- Duw wyt i'r tlawd (gobaith.cymru)
- Ein gwlad a'n pobl gofiwn nawr (CFf 814)
- Frawd neu chwaer, fe'th wasanaethaf (gobaith.cymru)
- Mae Iesu Grist yn aros (CFf 870)
- O am awydd cryf i feddu (CFf 819)
- O Dywysog ein tangnefedd (CFf 865)
- O Dduw, ein craig a'n noddfa (CFf 830)
- Yn gymaint iti gofio un o'r rhain (CFf 854)

“Y mae’r estron sy’n byw gyda
thi i’w ystyried gennyt fel brodor
o’ch plith; yr wyt i’w garu fel ti dy
hun, oherwydd estroniaid fuoch
chwi yng ngwlad yr Aifft. Myfi
yw’r ARGLWYDD eich Duw.”

Lefiticus 19:34

ADRAN DAU:
MYFYRDODAU / ANERCHIADAU

1. **GWELEDIGAETH AR GYFER SUL CYFIAWNDER HILIOI** **GAN PARCHG DDR MATHRIE WHITE**

Ar ôl hyn edrychais, ac wele dyrfa fawr na allai neb ei rhifo, o bob cenedl a'r holl lwythau a phobloedd ac ieithoedd, yn sefyll o flaen yr orsedd ac o flaen yr Oen, wedi eu gwisgo â mentyll gwyn, a phalmwydd yn eu dwylo (Datguddiad 7:9) [BCND 2004]

Yr adnod hon, o lyfr y Datguddiad, yw gweledigaeth fawr pobloedd y Deyrnas. Ar ddiwedd amser, bydd yr holl ddynoliaeth yn cael ei chasglu i'r tragwyddoldeb mawr hwnnw o nefoedd newydd a daear newydd (Datguddiad 21:1). Dyma weledigaeth o amrywiaeth annirnadwy, casgliad o liwiau croen – pob cenedl, llwyth, pobol ac iaith – sy'n addoli Crist.

Ac eto, heddiw, mae ein byd wedi torri a'i ysbeilio gan elyniaeth a gwrthdaro. Rydym yn gweld bodau dynol yn canolbwyntio ar eu hunain, a grwpiau ethnig yn dinistrio ei gilydd. Mae trais hiliol syfrdanol yn ffrwydro yn ein strydoedd. Wrth i'r dde eithaf ennill poblogrwydd ledled y byd, mae meddyliau wedi'u heintio â chasineb. Ac eto gwelwn hefyd, gyda diolchgarwch, bobl a chymunedau yn gwrthsefyll torfeydd hiliol ac yn eu trechu.

HILIAETH AC ANGHYFIAWNDER HILIOI. BETH SYDD GAN DDUW I'W DDWEUD?

Dechreuwn gyda'r greadigaeth. Lle mae Duw, lle mae'r ddaear yn cael ei eni, lle mae dynoliaeth yn dechrau. Lle mae Duw yn siarad yn Genesis 1, i ddweud wrthym am ein dechreuadau:

Dyweddodd Duw, "Gwnawn ddyn ar ein delw, yn ôl ein llun ni, i lywodraethu ar bysgod y môr, ar adar yr awyr, ar yr anifeiliaid gwyllt, ar yr holl ddaear, ac ar bopeth sy'n ymlusgo ar y ddaear." (Genesis 1:26) [BCND 2004]

Mae gan ddelw Duw ddehongliadau amrywiol: moesoldeb, creadigrwydd, rhesymoldeb, ysbryd; bodau dynol fel perthynol, yn ymwneud â Duw a'i gilydd. Ond mae delw Duw hefyd yn golygu bod bodau dynol yn gynrychiolwyr brenhinol Duw ar y ddaear.

Mae cerdd Percy B. Shelley 'Ozymandias' yn disgrifio cerflun hynafol yn yr anialwch:

Half sunk, a shattered visage lies, whose frown,
and wrinkled lip, and sneer of cold command ...
And on the pedestal, these words appear:
My name is Ozymandias, King of Kings;
Look on my Works, ye Mighty and despair!

Ysgrifennwyd Genesis mewn diwylliant llawn delwedddau o frenhinoedd. Gan na allai brenhinoedd fod ym mhobman ymhlith eu deiliaid, roedd eu delwau a'u delwau yn atgoffa pawb o'u goruchafiaeth. Mae Richard Middleton, yn *The Liberating Image*, yn esbonio bod delwedd Duw yn disgrifio 'swydd neu alwad brenhinol bodau dynol fel cynrychiolwyr ac asiantau Duw yn y byd'. Mae delwedd Duw yn ymwneud â 'bodau dynol yn gynrychiolydd brenhinol Duw yn y greadigaeth'.^{vi}

Fel cynrychiolwyr Duw, rydyn ni'n cael ein creu yn gyfartal, gydag anrhydedd cyfartal. Mae cerdd Walt Whitman 'A Song of Myself' yn cyfleu hyn:

In the faces of men and women I see God,
and in my own face in the glass.

Ac felly rydym yn estyn parch dwfn i bob deiliad y swydd frenhinol hon: pob person dynol o bob hil, trwy gydol amser. Ac yn ein rhyfeddod a'n llawenydd yng nghreadigaeth amrywiol Duw o'n cwmpas, rydyn ni'n profi rhyfeddod a llawenydd wrth i ni ddod ar draws bodau dynol o bob llwyth, cenedl, pobl ac iaith.

Ond mae gan ein daear las, werdd, gyda'i holl harddwch, wenwyn yn ei gwythiennau: llygredd mewn afonydd a chasineb yng nghalonau dynol. Gwyddom hanes hynafol y toriadau dwfn yng Ngardd Eden: mae bodau dynol yn cwympo oddi wrth Dduw; syrthiant oddi wrth ei gilydd. A thu allan i'r Ardd, mae'r ddaear yn dwyn drain. Mae Adda yn beio Efa, ac mae eu mab yn lladd ei frawd. Mae stori ddynol am elyniaeth yn rhedeg trwy'r Beibl a'n holl hanesion.

vi J. Richard Middleton, *The Liberating Image: The Imago Dei in Genesis 1* (Brazos Press, 2005).

Yn nofel George Orwell, *Animal Farm*, mae anifeiliaid yn penderfynu llywodraethu eu hunain. Dan arweiniad y moch, mae rheolau'n ymddangos yn fuan. Mae un rheol yn datgan, 'Mae pob anifail yn gyfartal.' Math o freuddwyd Edenig. Ac eto, yn fuan, mae'r moch, gan gredu eu bod yn well, yn newid y rheol: 'Mae pob anifail yn gyfartal, ond mae rhai anifeiliaid yn fwy cyfartal nag eraill.' Crynodeb cryno o'n byd.

Ond mae Duw yn dyheu am weld cariad yn ffynnu rhyngom, gan dynnu dynoliaeth bechadurus yn ôl ato'i Hun. Yn yr Hen Destament, yn Lefiticus 19:34, mae Duw yn cyfarwyddo'r Israeliaid ar sut i drin yr estron:

Y mae'r estron sy'n byw gyda thi i'w ystyried gennyf fel brodor o'ch plith; yr wyt i'w garu fel ti dy hun, oherwydd estroniaid fuoch chwi yng ngwlad yr Aifft. Myfi yw'r ARGLWYDD eich Duw.

Yn y Testament Newydd, mae Iesu yn mawrhau'r gorchymyn hwnnw yn nameg y Samariad Trugarog (Luc 10:24-37). Pan ofynnwyd iddo, 'Pwy yw fy nghymydog?', mae Iesu'n adrodd y stori hon.

Mae'r ymadrodd 'Samariad trugarog' wedi dod yn rhan o idiom ein hiaith gyffredin ni, llaw-fer am weithred garedig gan ddieithryn. Ond roedd y ddameg hon yn her anghyfforddus iawn i'r disgyblion. Roedd y Samariaid ac Iddewon wedi bod yn elynion ers canrifoedd. Ar ben hynny, adroddodd Iesu y ddameg ychydig ar ôl taith trwy Samaria. Roedd y Samariaid wedi gwrthod lloches a lletygarwch iddynt, er gwaethaf peryglon yr anialwch gelyniaethus. Roedd Iesu a'i ddisgyblion wedi cael eu taflu allan o'r ddinas. Gofynnodd y disgyblion, yn flin a chyda cynddaredd, i Iesu a allent alw tân o'r nef i lawr ar y Samariaid.

Yn y ddameg, y Samariad yw'r cymydog sy'n dangos cariad. Y 'gelyn' atgas sy'n estyn y rhodd o ofal i'r Iddew. Nid dim ond ychydig o help – ond ymhell y tu hwnt, i bopeth y gellid ei wneud. Cymorth costus, fel pe bai i berthynas. Dyma'r ymateb y mae Iesu'n gofyn amdano heddiw, yng nghanol gelyniaeth hiliol: 'Câr dy gymydog, yr un ar y tu allan, mewn ffordd debyg.'

Yn ddiweddar, cyfarfûm â gwraig Gristnogol leol a oedd wedi mynd â dyn o dras Byd-eang-Mwyafrifol ifanc i'w chartref, gan groesawu ei wraig a'i blant yn ddiweddarach hefyd pan gyrhaeddant.

Mae cyfiawnder hiliol yn hollbwysig, oherwydd mae hiliaeth yn dal i agor bwlch ofnadwy o ddrygioni sy'n rhannu dynoliaeth yn 'nhw' a 'ni.' Mae hiliaeth yn ffordd o weld y byd trwy lens yr 'Hunan' yn erbyn yr 'Arall'. Mae ysgrifau Edward Said am yr ymerodraeth yn ein helpu i ddeall mecaneg hiliaeth: 'yr Hunan' fel yr 'uwch gyfarwydd o'r Gorllewin', yn erbyn 'yr Arall', y 'nhw', 'nhw', 'rhyfedd y Gorllewin'.

Y byd-olwg hynod anghristnogol hwn o hil uwchraddol ac israddol yw tirwedd fewnol llawer ohonom. Rydym wedi trin yr Arall yn gywilyddus trwy gydol ein hanes hir, poenus, hiliol. Mae hiliaeth yn aros gyda ni. Mae'n lliwio ni. Wedi'n llygru â gorffennol o gaethwasiaeth a gwladychiaeth, rydym wedi bod yn hiliol tuag at bobloedd a wasanaethodd, a lafuriodd ac a fu farw drosom – y mae eu llafur wedi adeiladu'r genedl hon. Rydyn ni'n dal yn hiliol i'r rhai sy'n ein gwasanaethu. Maen nhw'n 'Eraill israddol' rydyn ni'n eu digio ac yn drwgdybio a'u trin â rhagfarn – hyd yn oed yn yr eglwys. Mae sgandal Cenhedlaeth Windrush yn staen parhaus ar gydwybod y genedl hon. Mae pobl o liw yn wynebu rhagfarn, anghyfiawnder, tadolaeth ac anoddefgarwch. Maen nhw dal yn 'Arall', yn dal yn israddol. Pan fydd person o liw sy'n arweinydd lleyg yn sôn am y boen o'r ffordd y caiff ef neu hi ei drin, mae'n gywilydd ar yr eglwys.

I mewn i'r anhrefn hwn o hiliaeth, mae Duw yn galw'r eglwys i garu a pharchu'r rhai a grëwyd ar ei ddelw Ef. I garu'r Arall. Gwneud cyfiawnder yng nghorff Crist ac yn y byd. I wneud yn syth y ffyrdd cam. I roi terfyn ar erchyllderau hiliaeth.

Rhennir gweledigaeth gyda ni. Gweledigaeth o'r 'dyrfa fawr ... o bob cenedl, llwyth, pobl ac iaith'. Gweledigaeth o 'nefoedd newydd a daear newydd'. Gweledigaeth. Hiraeth. Addewid. Gobaith. Posibilrwydd Teyrnas Dduw.

Ac wrth inni weddio bob Sul, 'Ein Tad ... deled dy Deyrnas. Gwneler dy ewyllys.'

Amen. Caniatawn iddo ddod.

2. COT O LAWER O LIWIAU: DEIALOG GAN Y PARCHG DDR REYNALDO F. LEÃO NETO

A. — Gyfeillion, cefais hyd i'r darn diddorol hwn yn llyfr Amos:

“Onid ydych chi fel pobl Ethiopia i mi,

O bobl Israel?”

medd yr ARGLWYDD.

“Oni ddygais Israel i fyny o'r Aifft,

a'r Philistiaid o Cafftor

a'r Syriaid o Cir?^{vii}

B. — Israeliaid yr un fath a'r Ethiopiaid. Wel. Pwy oedd yr Ethiopiaid?

A. — Mi wnes i ddarganfod eu bod yn hen drigolion Sudan a De yr Aifft, ac ardal Ethiopia. Yn syml, Affricanwyr o ogledd Affrica. yn siarad eu hiaith frodorol. Gelwid hwy yn Ethiopiaid yn yr hen iaith Roeg. Ydy, mae'r proffwyd Amos yn dweud, i Dduw, fod Israeliaid ac Ethiopiaid, yn ogystal â'r Eifftiaid a'r Swdaniaid, Somaliaid, yr un peth yng ngolwg Duw â'r caethion Hebraeg yn yr Aifft. Os oedd Ethiopiaid yn cael eu gorthrymu, roedden nhw hefyd yn haeddu rhyddhad. Beth bynnag fo'u cefndir ethnig, mae Duw wedi ymrwymo i achub y bobl. Mae Amos yn dweud bod Duw, Duw, wedi gwneud yn siŵr bod yr Ethiopiaid hefyd yn cael eu rhyddhau yn eu brwydr yn erbyn caethwasiaeth a gormes.

vii Amos 9:7 BCND

C. — Yr wyf yn hanu o America Ladin, ac y mae hyn yn swnio yn gyfarwydd i mi. Rwy'n dod ag ysbrydolrwydd tebyg iawn i Amos gyda mi. Roedd y tlawd yn America Ladin yn honni bod Duw yno gyda nhw yn y frwydr dros ryddhad.

Yr Ethiopiaid yr un fath â'r Israeliaid? Mae hyn felly yn golygu bod Duw, a ryddhaodd y caethweision Hebraeg o'r Aifft, hefyd yn rhan o frwydrau caethweision eraill a phobl gorthrymedig? Mae'n rhaid i hynny olygu bod mwy nag un 'cenedl etholedig'. Mae hynny'n rhoi pethau mewn persbectif! Rwy'n synhwyro y gallai hyn fod ychydig yn ddadleuol gyda'r sefyllfa yn Gaza a'r tiriogaethau Palesteinaidd eraill sydd wedi'u meddiannu.

A. — Wel, a glywaist ti – Philistiaid fel Palestinaid? Rhyddhaodd Duw y Philistiaid o Captor. Dywed Wikipedia, y ffynhonnell dybiedig honno o bob gwybodaeth, i'r Philistiaid gael eu dileu o ryw ynys a'u dwyn o Captor i Gaza. Nid wyf yn siŵr ble mae Captor, ond credaf fod Amos yn golygu bod Duw wedi rhyddhau'r Philistiaid, y sonnir amdano heddiw fel Palestinaid, o Captor a'u harwain i Gaza yn y lle cyntaf. Onid yw hynny'n wirioneddol anhygoel?! Mae Amos yn dweud mai Duw yw rhyddhawr caethweision ac achubwr pobl orthrymedig, pwy bynnag ydyn nhw: Hebraeid, Palestinaid, Lladinwyr, Affricanwyr, mewnfudwyr a'r tlawd yn gyffredinol. Rhaid i hyn gynnwys pobl sydd o dan gadwyni cam-driniaeth, neu hiliaeth, neu bechodau cymdeithasol eraill sydd wedi dwyn eu hurddas oddi arnynt. Mae Duw eisiau i bawb fod yn rhydd.

B. — Os yw'r ddau ohonoch yn iawn, mae'r darn yn dweud wrthym fod Duw nid yn unig yn Dduw i'r Israeliaid a'r Palestinaid, ond hefyd i bawb ac unrhyw berson neu bobloedd dan ormes. Rwy'n cytuno! Os creodd Duw bob bod dynol ac ef yw Creawdwr y bydysawd, yna mae'n rhaid i gariad Duw fod yn gyffredin rhwng pawb. Yn llythrennol ac yn wir, i bawb. Nid bod pob un yr un peth. Ond bod pawb yn cael eu caru yr un fath ac yn haeddu eu hurddas a'u boddhad.

Beth am y lleill, y rhai a elwir yn Syriaid? Pwy ydyn nhw? A ble oedd/mae Cir?

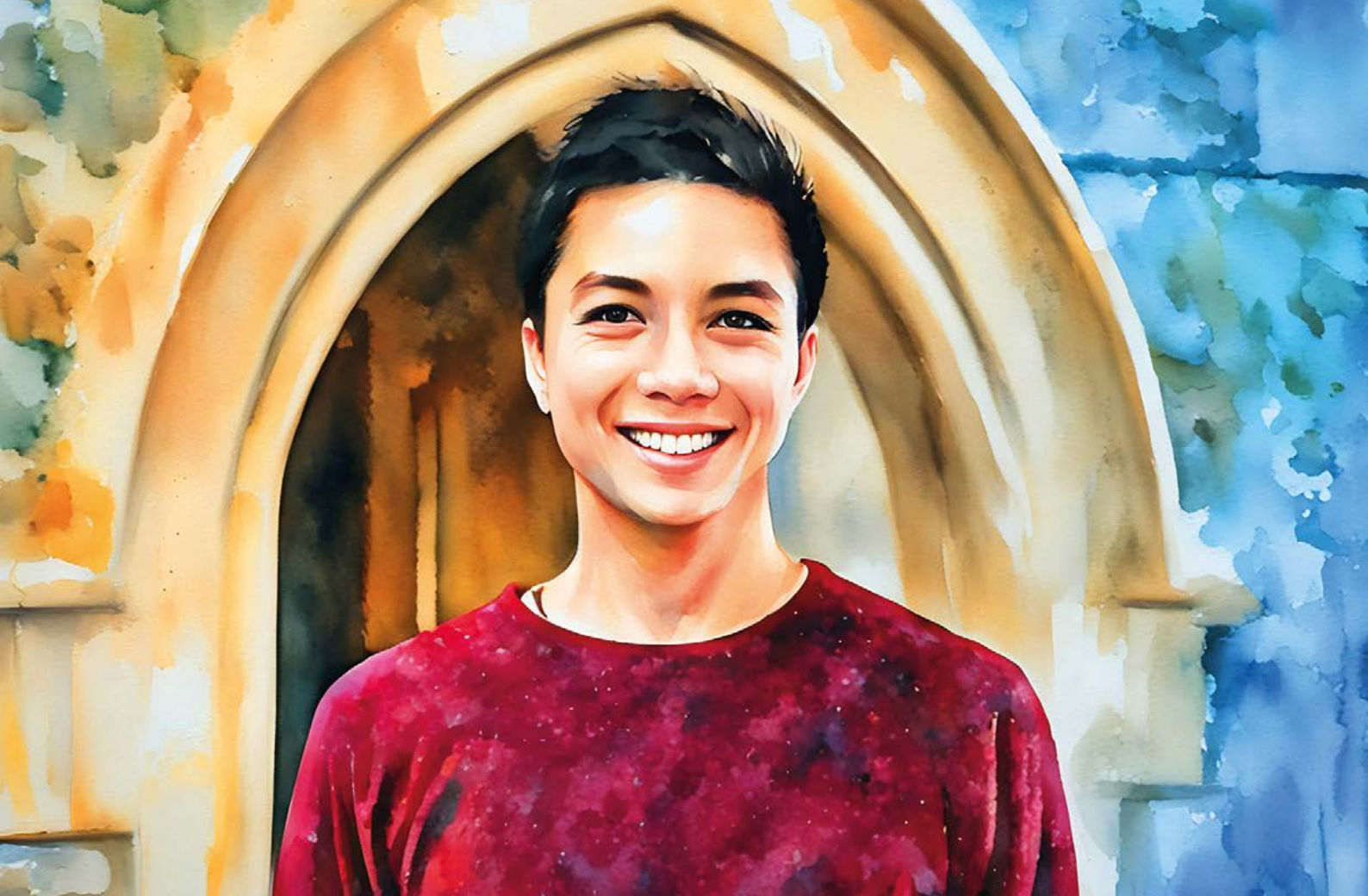
A. — Yn gyffredinol iawn, Syriaid ac Iraciaid yw'r 'Syriaid' heddiw. Nhw yw eu disgynyddion. Mae hynny'n golygu bod Cristnogion Syria heddiw yn tarddu o'r Syriaid hynafol. Roedd grwpiau eraill yn y rhanbarth hwnnw hefyd – y Caldeaid a'r Asyriaid – ac mae cariad ac angerdd yn croesi rhwystrau diwylliannol o'r fath yn hawdd. Mae Amos yn dweud bod pobl a allai fod wedi bod yn elynion hanesyddol i Israel hefyd o dan gariad Duw a chynllun rhyddhau. Mae Amos yn edrych i'r De, lle mae'r Ethiopiaid yn byw, ac i'r Gogledd lle mae'r Syriaid yn byw, ac mae hefyd yn edrych i'w cymdogion agos iawn, y Philistiaid/Palestinaid, ac yn datgan bod Duw hefyd o'u hochr hwy. Felly, ymarferwch gyfiawnder, ceisiwch heddwch a pharchwch eraill fel pobl Dduw neu wynebwch y canlyniadau, nawr ac yn y dyfodol yw ei neges clir.

C. — Yr wyf yn cytuno gydag Amos 100%! Duw yw barnwr yr holl bobloedd. Mae Duw yn rhan o frwydrau'r caethweision a'r gorthrymedig. Mae Duw yn ceisio gyda'i bobloedd eu rhyddid. Mae Duw yn mynnu cyfiawnder i'r rhai sy'n dioddef.

A. — Yn lesu Grist, uniaethodd Duw gymaint a'r rhai dan ormes fel y daeth Duw ei Hun yn un ohonynt. Mae Duw i'w weld ar y groes gyda lesu, ac yn rhyddhad lesu rhag marwolaeth, fel y Crist atgyfodedig.

B. — Felly beth yw'r ffordd orau i ddilyn lesu, yn ôl y weledigaeth honno? Yr wyf yn meddwl hyn ar gyfer pob disgybl, beth bynnag fo lliw eu croen neu safle cymdeithasol. Mae rhai yn cael eu gorthrymu; nid yw eraill. Ond y mae pawb yn ddisgyblion i'r Duw a groeshoeliwyd.

C. — I un ochr i'r eglwys yn America Ladin, dilyn lesu yw ceisio cyfiawnder i'r gorthrymedig. Sylweddoli fod Duw yn y frwydr, gyda phobl o ba bynnag gefndir, a chwrdd â Duw yno. Daw'r gwir undeb â Duw, fel y gwelir yn llyfr Amos, o'r trochi ac ymroi i'r frwydr am gyfiawnder, hyd yn oed os nad ydych yn y sefyllfa honno o reidwydd. Mae llawenydd yn y frwydr honno. Mae pobl mewn sefyllfaoedd gormesol yn aml yn greadigol o ran barddoniaeth, cerddoriaeth, dawn, bwyd, gweddi a mathau eraill o greadigrwydd. Rydym yn dathlu yng nghanol y frwydr. Mae'r dull hwnnw'n cynnwys holl liwiau ein dynoliaeth.

3. O ESGEULUSTOD I DDATHLU: SAFBWyNT O DDWYRAIN ASIA GAN JUSTIN LAU

Wrth i ni goffau 30 mlynedd rhyfeddol o Sul Cyfiawnder Hiliol, hoffwn ychwanegu llais arall i'r gymysgedd: un o Ddwyrain Asia. Rwy'n hannu o Singapôr yn ôl cenedligrwydd ac yn Tsieineaidd yn ôl ethnigrwydd, er i mi gael fy magu yn Japan. Nid tan i mi symud i'r DU y dechreuais gofrestru fy hun fel lleiafrif ethnig, gan uniaethu'n benodol fel 'Dwyrain Asia' i grynhoi fy nghymysgedd diwylliannol, yn ogystal ag i wahaniaethu fy hun oddi wrth gysylltiad pennaf y term 'Asiaidd'. gyda 'De Asia'. Rwyf hefyd wedi dod o hyd i undod fwyfwy â chymuned Dwyrain a De-ddwyrain Asia (ESEA), demograffig sy'n tyfu'n sylweddol. Er bod y diffyg penodoldeb yng nghategoriau'r Cyfrifiad yn ei gwneud hi'n anodd bod yn fanwl gywir, mae'r Cyfrifiadau diweddaraf yn 2021 (Cymru, Lloegr, Gogledd Iwerddon) a 2022 (Yr Alban) yn awgrymu ein bod yn edrych ar tua miliwn o bobl y gellid eu hystyried fel rhai Dwyrain Asia – naill ai wedi'u geni yn Nwyrain a De-ddwyrain Asia, neu'n bobl a aned ym Mhrydain o dras Dwyrain a De-ddwyrain Asia – nad yw'n nifer fach.

Yn hanesyddol, mae pobl o Ddwyrain Asia wedi bod yn bresennol yn y DU am fwy na dwy ganrif, gyda morwyr Tsieineaidd yn sefydlu cymunedau yn Lerpwl a Llundain ers y 1800au cynnar. Maent wedi chwarae rhan amlwg yn y gymdeithas, megis y 140,000 o bobl yn y Corfflu Llafur Tsieineaidd a recriwtiwyd gan lywodraeth Prydain i ymladd dros y cynghreiriaid yn y Rhyfel Byd Cyntaf. Ac yn fwy diweddar, rydym wedi cael mewnlifiad o 150,400 o ymfudwyr o Hong Kong yn cyrraedd y DU rhwng Ionawr 2021 a Mehefin 2024 o dan y cynllun BN(O), oherwydd aflonyddwch gwleidyddol. Gwelwn gynrychiolaeth gynyddol

o Ddwyrain Asia mewn meysydd megis chwaraeon (Emma Raducanu, Alex Yee, Son Heung-Min), ffilm/teledu (Gemma Chan, Benedict Wong, Henry Golding) a cherddoriaeth (Rina Sawayama, Griff, K-pop). Mae hefyd yn wych mai'r eglwys sy'n tyfu gyflymaf yn y DU yw'r eglwys Tsieineaidd, gan gynyddu 29% mewn dim ond dwy flynedd gyda 27 o gynulleidfaoedd newydd wedi'u sefydlu, yn ôl adroddiad gan Gymdeithas y Beibl yn 2023.

Fodd bynnag, hyd yn oed wrth i'r niferoedd gynyddu o ddydd i ddydd, mae'n amlwg bod pobl o Ddwyrain Asia yn dal i gael eu hanwybyddu'n aruthrol a'u tangynrychioli mewn amrywiol agweddau ar fywyd a chymdeithas, gan gynnwys yr eglwys. Ac er nad ydym wedi bod yn grŵp lleiafrifol â blaenoriaeth uchel, nid yw'n newid y ffaith ein bod yr un mor debygol â lleiafrifoedd ethnig eraill o ddiodeff hiliaeth. Rydw i wedi cael fy nghyfran deg o brofiadau: o bobl yn gweiddi'n ymosodol slyrs geiriol arnaf ar y stryd, i gefnogwyr pêl-droed yn fy aflonyddu'n gorfforol ar drên – ac mae hynny ar ben ysgafnach y sbectrw. Daeth hiliaeth gwrth-Asiaidd i'r amlwg yn ystod COVID, gyda chynnydd syfrdanol o 300% yn y troseddau casineb yr adroddwyd amdanynt yn chwarter cyntaf 2020 o'i gymharu â'r ddwy flynedd flaenorol, wedi'i waethygu gan rethreg senoffobig a gwrth-fewnfudwyr wedi'i chwistrellu gan ffigurau cyhoeddus amlwg ('feirws Tsieineaidd', 'Kung flu'). Curwyd darlithydd Tsieineaidd o Brifysgol Southampton gan bedwar dyn a waeddodd arno i 'fynd adref' tra oedd allan yn loncian; a chafodd myfyriwr prifysgol o Singapôr ei alw'n 'afiechyd' a'i guro yn Llundain gan grŵp o ddynion a ddywedodd wrtho, 'Nid ydym am gael eich coronafeirws yn ein gwlad.' Canlyniad hyn oedd iddo gael llygad chwyddedig a briwiau difrifol i'w wyneb a'i ben. Gallai hynny'n hawdd fod wedi bod yn fi.

Rwy'n ddiolchgar am fwy o ymwybyddiaeth ac ymgysylltiad â chyfiawnder hiliol yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Rwyf hefyd yn arbennig o ddiolchgar bod yr eglwys yn aml wedi bod y gofod mwyaf diogel a mwyaf amrywiol i lawer ohonom, sy'n dod â chymaint o ryddhad a chysur i mi. Yn union fel y mae llawer o gymunedau amrywiol yn ymdrechu i fyw mewn heddwch a chytgord ym Mhrydain aml-ethnig, aml-ddiwyllyannol, fe'n gelwir ni fel Cristnogion i fod ag un hunaniaeth gyffredin yng Nghrist tra'n ymgorffori ein holl dreftadaeth ethnig a diwyllianol amrywiol – undod mewn amrywiaeth. Ceisiwn adlewyrchu realiti Teyrnas pobl Dduw o 'bob cenedl, llwyth, pobl ac iaith' (Datguddiad 7:9) yn y presennol a'r byd. Mae Corff Crist yn cynnwys aelodau amrywiol, 'Cot o lawer o liwau' sy'n cynnwys gwahanol ffabrigau a llinynnau.

Fodd bynnag, roedd yn hynod siomedig profi diffyg cefnogaeth ac eiriolaeth i'r gymuned Dwyrain Asia yng nghanol y cynnydd mewn trais hiliol gwrth-Asiaidd yn ystod COVID. Roedd yn galonogol gweld pobl yn ymgyrchu o gwmpas symudiad Black Lives Matter ar ôl llofruddiaeth drasig George Floyd, ac eglwysy'n camu i'r adwy i fynd i'r afael o ddifrif â materion cyfiawnder hiliol, ond roedd llawer o bobl o Ddwyrain Asia, gan gynnwys fi fy hun, yn teimlo'n flin nad oedd ymateb tebyg i'w gael oherwydd y ffaith bod gan hiliaeth wrth-Asiaidd y duedd anffodus i gael ei wthio o'r neilltu. Mae'n drawiadol na fydd llawer o bobl yn gwybod am y 2,000 o forwyr Tsieineaidd yn Lerpwl a gafodd eu hystyried yn 'annymunol' gan y llywodraeth ac a gafodd eu halltudio'n rymus ar ddechrau'r Ail Ryfel Byd heb i'w gwagedd a'u plant gael gwybod. Hyd yma, ni fu unrhyw ymddiheuriad ffurfiol nac iawndal i'r teuluoedd yr effeithiwyd arnynt mor andwyol. Os bydd

demograffeg Dwyrain Asia yn parhau i hedfan o dan y radar, mae'n bosibl iawn y byddwn mewn perygl o ailadrodd erchyllter o'r fath. Ni allwn ni fel eglwys fforddio esgeuluso cyfiawnder hiliol i gymuned Dwyrain Asia mwyach.

Er ei bod yn hanfodol ein bod yn herio'r hiliaeth amlwg tuag at bobl o Ddwyrain Asia, rhaid i'r gwaith ddechrau ar lawr gwlad mewn ffyrdd llai ond heb fod yn llai pwysig, yn gyntaf trwy ddysgu am ein chwiorydd a'n brodyr o Ddwyrain Asia a'u cofleidio yn eu holl harddwch. Hyd yn oed heb fwriad maleisus gan bobl yn yr eglwys, gall llawer o bobl o Ddwyrain Asia barhau i deimlo eu bod yn cael eu hesgeuluso oherwydd anwybodaeth anfwriadol. Ni allaf gyfrif y nifer o weithiau y dywedwyd wrthyf fy mod yn siarad Saesneg da, neu wedi cael fy nghamgymryd am rywun arall oherwydd ein bod ni i gyd yn 'edrych yr un fath'. Mae micro-ymosodedd o'r fath sydd wedi'i wreiddio mewn stereoteipiau a thuedd anymwybodol yn parhau'r ymdeimlad o fod yn 'dramor' ac 'arall' – o beidio â chael eu gweld, eu clywed a'u hadnabod yn llawn. Gadewch inni dalu sylw a gwrando ar bob unigolyn; rhwch wybod iddynt eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u hanrhydeddu. A gadewch inni eu hannog a'u grymuso i ddod â rhywbeth at y bwrdd, oherwydd mae gan bob person o Ddwyrain Asia gyfraniad cadarnhaol i'w wneud. Bydd eu dathlu fel aelodau hanfodol o gymdeithas ac o Gorff Crist, fel edafedd anhepgor sy'n helpu i wau pob un ohonom gyda'n gilydd, yn brwydro yn erbyn teimladau o gael ein dieithrio, ein camddeall neu ein gwthio i'r cyron.

Mae angen inni, fel eglwys a chymdeithas ehangach, ddechrau amgyffred difrifoldeb ac angenrheidrwydd cyfiawnder hiliol i'n chwiorydd a'n brodyr o Ddwyrain Asia. Mae pobl o Ddwyrain Asia yn bresennol yn ein cymunedau a'n cynulleidfaoedd – ni yw eich cymdogion. Mae wedi bod yn galonogol gweld llawer o grwpiau eiriolaeth yn codi yn ystod y blynyddoedd diwethaf, megis besea. (Rhwydwaith Dwyrain a De-ddwyrain Asia Prydain) ac EVR (End Violence and Racism Against ESEA Communities). Sefydlwyd y Teahouse 茶 i gefnogi a grymuso clerigwyr treftadaeth Tsieineaidd o fewn Eglwys Loegr. Mae adnoddau sy'n dathlu lleisiau Dwyrain Asia yn dod yn fwy hygyrch ac yn fwy eang: o East Side Voices (blodeugerdd)^{viii}, i ACross Culture (podlediad), i fy nghyfraniad i fy hun Decolonising My Faith (cylchlythyr). Mae Mis Treftadaeth ESEA bellach hefyd yn cael ei ddathlu ym mis Medi mewn llawer o sefydliadau a sefydliadau – a dim ond y man cychwyn yw hwn.

Yn Exodus 37, gwisgodd Joseff ei gôt o lawer o liwiau gyda hyder llawn o gariad a chadarnhad ei dad hyd yn oed yng nghanol y gwrthwynebiad – roedd yn ddathliad o bwy ydoedd. Mae'n dwyn i gof amrywiol ddillad traddodiadol a wisgir yn niwylliannau Dwyrain Asia ar achlysuron dathlu, er enghraifft, y cheongsam neu'r kimono a wisgir mewn priodasau neu wyliau – maen nhw hefyd i fod i gael eu gwisgo â balchder ac anrhydedd, heb unrhyw gywilydd. Mae'r ymdeimlad cynyddol o ormes yr wyf wedi'i deimlo yn ystod y blynyddoedd diwethaf wedi arwain at ganlyniad annisgwyl. Po fwyaf y caiff fy Nwyrain Asia ei ddiystyru a'i ddiystyru, hyd yn oed ei fychanu, y mwyaf rwy'n benderfynol o lynu wrtho fel rhan annatod a hardd o'm hunaniaeth, ac un i fod yn falch ohono. Ac yr wyf yn hiraethu ar i bob person o Ddwyrain Asia chwarae ei ran fel aelod o Gorff Crist, i blethu eu hunain i mewn i'r ffabrig lliwgar sy'n tystio i'r byd o amrywiaeth hyfryd holl bobl Dduw.

viii Helena Lee, *East Side Voices: Essays Celebrating East and Southeast Asian Identity in Britain* (Hodder and Stoughton, 2022).

4. SUL CYFIAWNDER HILIOI: MYFYRDOD DIWINYDDOL AR GYFIAWNDER, CYMOD A'R ALWAD I WEITHREDU **GAN GWEINIDOG SHERMARA FLETCHER-HOYTE**

Mae'r haul yn codi ar Sul Cyfiawnder Hiliol arall, a chyda hynny daw cwestiwn a ddylai atseinio trwy bob eglwys a chapel ar draws ein gwlad: Ai dim ond diwrnod arall o fyfrio goddefol fydd hwn, neu a fydd yn nodi'r foment pan fyddwn yn ateb galwad brys Duw o'r diwedd i weithredu?

Mae clwyfau dwfn hiliaeth yn parhau i waedu yn ein cymunedau, ein sefydliadau ac, ie, hyd yn oed ein heglwysi. Eto i gyd, yn rhy aml, rydym yn trin y clwyfau hyn â rhwymynnau gobeithion ac addewidion yn unig, pan mai'r hyn sydd ei angen go iawn yw'r iachâd dwfn na all ddod ond trwy drawsnewidiad a chyfiawnder gwirioneddol. Nid argyfwng cymdeithasol yn unig yw hwn – rheidrwydd diwinyddol sydd wrth wraidd yr hyn y mae dilyn Crist yn ei olygu.

Y DUW SY'N SEFYLL GYDA'R GORTHRYMEDIG

Pan fyddwn yn sôn am Iesu, mae'n rhaid i ni ddechrau gyda gwirionedd dwfn sy'n aml yn mynd ar goll mewn adroddiadau glanweithiol o'r efengyl: dewisodd Duw fynd i mewn i hanes dynol fel aelod o boblogaeth orthrymedig. Ganed Iesu i gymuned Iddewig a oedd yn byw o dan reolaeth imperialaidd Rufeinig, pobl a oedd wedi adnabod cenedlaethau o erledigaeth a dadleoli. O'i ddyddiau cynharaf, roedd Iesu'n byw ac yn profi bywyd y rhai ar y cyrion, gan ffoi fel ffoadur i'r Aifft pan oedd hil-laddiad Herod yn bygwth Ei fywyd. Nid damwain yn stori hanes oedd hyn.

Wrth ddewis dod yn ymgnawdoliad mewn person go iawn ymhlith y gorthrymedig, gwnaeth Duw ddatganiad pendant ynghylch lle mae undod dwyfol. Ni ellir deall gweinidogaeth Iesu ar wahân i'r cyd-destun hwn – nid diwinyddiaeth haniaethol oedd ei gyhoeddiad o newyddion da i'r tldion, ei ryddhau i'r caethion a rhyddid i'r gorthrymedig. Roedd yn realiti byw yn deillio o'i brofiad ei hun a phrofiad Ei gymuned.

Y STRAEON SY'N EIN LLUNIO

Mae'r Ysgrythur yn siarad â ni nid mewn geiriau awgrymog a distaw ond mewn cyhoeddiadau taranllyd am faterion cyfiawnder a chynhwysiant. Ystyriwch Pedr, y graig honno o'r eglwys fore, a ddaeth ar ei liniau gan weledigaeth a chwalodd ei ddealltwriaeth o bwy sy'n perthyn i deulu Duw. Pan ddisgynnai'r ddalen honno o'r nef wedi'i llenwi ag anifeiliaid yr oedd bob amser wedi'u hystyried yn 'aflân', nid oedd Duw yn rhoi gwers iddo am ddeddfau dietegol yn unig (Actau 10). Roedd Duw yn datgymalu'r union waliau roedd Pedr wedi'u hadeiladu o amgylch ei galon – waliau sy'n adlewyrchu'r rhwystrau rydyn ni'n dal i'w codi heddiw rhwng hiliau, diwylliannau a chymunedau.

'Peidiwch â galw dim byd amhur a wnaeth Duw yn lân.' Mae'r geiriau hyn yn atseinio ar draws canrifoedd, gan ein herio i archwilio ein calonnau ein hunain. Sawl gwaith ydyn ni, fel Pedr, wedi caniatáu i'n rhagfarnau ffurfio ein hegwyddorion? Pa mor aml ydyn ni wedi gorchuddio ein cysur â gwahaniad yng ngwisgoedd traddodiad?

Mae hanes yr Exodus hefyd yn hynod berthnasol a phwysig yn ein hoes ni. Ymhell o fod yn gofnod hanesyddol pell, mae'n dystiolaeth fyw o sut y gall cam-drin pŵer drawsnewid cymuned o noddfa i ddarostyngiad. Ymhellach, mae'r naratif hwn yn atseinio'n rymus gyda phrofiadau cyfoes o ymyleiddio.

Y Pharo nad oedd yn adnabod Joseff oedd Amose, brenin cyntaf 18fed Brenhinllin yr Aifft. Nid pren mesur generig yn unig oedd Amose, ond actor hanesyddol penodol a yrrwyd gan senoffobia, ofn a chyfrifo gwleidyddol. Yn bryderus am nifer cynyddol, llwyddiant a nerth plant Israel yn yr Aifft, fe ddatgymalwyd lletygarwch y cenedlaethau blaenorol yn systematig. Yr oedd ei weithredoedd yn gyfrifedig a chynhwysfawr:

- Trefnu'r Israeliaid yn gangiau gwaith
- Gosod llafur gorfodol llym
- Adeiladu dinasoedd storio ar gyfer Pharo – Pithom a Rameses
- Ceisio rheoli twf poblogaeth trwy ladd bechgyn bach Hebraeg

Mae'r goblygiad yn ddwys: roedd Pharo's blaenorol wedi parchu rôl Joseff wrth achub yr Aifft ar adegau o newyn, gan gydnabod cyfraniadau mewnudwyr i'w cymdeithas. Mewn cyferbyniad, dewisodd Amose gosb gyfunol a gormes systemig, gan ddileu cof hanesyddol ac urddas dynol. Onid yw hyn yn adlewyrchu patrwm ein cymdeithas ein hunain o ecsbloetio, ac yna ymyleiddio cymunedau o liw? Mae stori 'The Windrush Generation' – a wahoddwyd i helpu i ailadeiladu Prydain ar ôl yr Ail Ryfel Byd, dim ond i wynebu erledigaeth a gwaharddiad ddegawdau yn ddiweddarach – yn sefyll fel naratif Exodus heddiw. Wedi'u gwahodd am eu llafur, yna eu dad-ddyneiddio'n systematig a'u gwrthio i'r

ymylon. Pan geisiodd Pharo dorri ysbryd cymuned trwy ddileu eu hanes, gwadu eu dynoliaeth a manteisio ar eu llafur, roedd yn gweithredu math o ormes sy'n atseinio ar hyd y cenedlaethau.

Nid stori o ryddhad hynafol yn unig yw'r naratif Beiblaidd; galwad glir a chyfoes ydyw i'r eglwys heddiw. Rhaid inni sefyll gyda'r rhai sy'n cael eu gorthrymu gan y Pharo's modern – y rhai y mae eu polisiâu a'u systemau'n parhau i ecsbloetio, dad-ddyneiddio ac eithrio. Ni all yr eglwys aros yn dawel yn ngwyneb y fath anghyfiawnder. Rhaid inni weiddi, fel Moses, 'Gollwng fy mhobl yn rhydd' (Exodus 5:1), a gweithio tuag at ryddhad pawb sy'n dioddef o dan bwysau hiliaeth a gormes.

Ac yna mae Iesu wrth ffynnon Jacob, gan chwalu pob rhwystr cymdeithasol o'i amser trwy ymgysylltu â gwraig o Samaria mewn sgwrs (Ioan 4). Nid sgwrs am ddŵr yn unig oedd hon; roedd yn weithred radical o gynhwysiant sy'n ein herio i archwilio ein hagweddau ein hunain tuag at y rhai y mae cymdeithas yn eu hystyried yn 'arall'. Pan gynigiodd Iesu ddŵr bywiol iddi, roedd yn dangos bod gras Duw yn llifo y tu hwnt i ffiniau hil, rhyw a statws cymdeithasol.

O GYNGHREIRIAD I GYMRAWD: Y DAITH Y TU HWNT I FWRIADAU DA

Mae gwahaniaeth enfawr rhwng sefyll wrth ymyl y lli yn taflu cylch achub bywyd neu dewis mynd i mewn i'r dŵr i nofio ochr yn ochr â'r rhai sy'n ymladd yn erbyn y presennol o hiliaeth systemig. Dyma'r gwahaniaeth rhwng bod yn gynghreiriad a dod yn gymrawd yn y frwydr dros gyfiawnder hiliol.

Mae cynghreiriad, er ei fod yn fwriad da, yn aml yn cadw pellter diogel. Fe'i nodweddir gan weithredoedd achlysurol o gefnogaeth, datganiadau o undod a'r gallu i gamu i ffwrdd pan ddaw'r gwaith yn ormod o her. Mae'n gweithio dros gyfiawnder hiliol pan fydd yn cyd-fynd â hunan-les. Ond ni alwodd Iesu ni i bellter diogel; galwodd ni i ddisgyblaeth gostus.

Mae bod yn gymrawd yn golygu rhywbeth llawer mwy dwys:

- Mae'n golygu bod ar faes y gad gyda'n gilydd, gan rannu nid yn unig y buddugoliaethau ond y methiannau
- Mae'n golygu profi'r gost o wynebu hiliaeth systemig, nid dim ond gwneud sylwadau arno
- Mae'n golygu rhoi ein cyrff, ein hadnoddau a'n breintiau ein hunain ar y lein
- Mae'n golygu ymddangos nid yn unig ar gyfer y protestiadau ond hefyd ar gyfer y gwaith hir, annifyr o newid system
- Mae'n golygu bod yn barod i golli rhywbeth – cysur, statws, perthnasoedd – wrth geisio cyfiawnder

ADEILADU CYMUNED ANNWYL TRWY UNDOD RADICAL

Nid trwy gynghrair gofalus y mae'r weledigaeth o gymuned gariadus y soniodd Dr King amdani yn cael ei chyflawni ond trwy undod radical. Mae hyn yn golygu:

- Symud y tu hwnt i fentrau amrywiaeth i fynd ar drywydd cynhwysiant gwirioneddol a grym a rennir

- Symud o gynrychiolaeth symbolaidd i arweinyddiaeth ystyrion o gymunedau ymylol
- Masnachu elusengarwch yn gyfforddus ar gyfer newid anghyfforddus
- Trawsnewid ein heglwys i o fannau o ddiogelwch ar wahân i safleoedd o gynhwysiant radical
- Ymrwymo i frwydr hirdymor yn hytrach nag atebion tymor byr

O FYFYRIO I WEITHREDU

Ond y mae doethineb heb weithred fel ffydd heb weithredoedd: yn hollol farw. Nid y cwestiwn sydd ger ein bron yn awr yw 'beth a gredwn am gyfiawnder hiliol?', ond 'beth a wnawn yn ei gylch?'. Dyma lle mae'n rhaid i ddiwinyddiaeth drawsnewid ein hymarfer, lle mae'n rhaid i'n gweddïau ddod yn brotestiadau, lle mae'n rhaid i'n haddoliad ddod yn dystiolaeth clir. Mae hyn yn golygu:

- Sefyll gyda chymunedau yn ymladd yn erbyn hiliaeth systemig, nid dim ond mewn gair ond hefyd mewn presenoldeb ac adnoddau
- Archwilio ein strwythurau eglwysig a phatrymau arweinyddiaeth, gan ofyn cwestiynau caled ynghylch pwy sydd â grym a pham
- Addysgu ein hunain a'n cynulleidfaoedd am anghyfiawnderau hanesyddol ac amlygrwydd heddiw o hiliaeth
- Creu gofodau lle mae lleisiau lliw nid yn unig yn cael eu clywed ond yn cael eu derbyn a'i gweithredu
- Eiriol dros newidiadau polisi sy'n mynd i'r afael ag anghydraddoldebau hiliol mewn tai, addysg, gofal iechyd a chyfiawnder troseddol
- Ymrwymo'n hadnoddau – ariannol, ysbrydol a dynol – i waith cyfiawnder hiliol a chymod

YR ALWAD O'N BLAEN

Wrth i'r Sul Cyfiawnder Hiliol hwn wawrio, safwn ar groesffordd. Gallwn barhau i drin y diwrnod hwn fel dim ond rhywbeth i'w nodi ar ein calendr litwrgaidd, neu gallwn ei gofleidio fel galwad Duw i drawsnewid. Ni yn unig all benderfynu beth fydd ein dewis, ond cofiwn y bydd canlyniadau'r dewis hwnnw'n atseinio drwy'r cenedlaethau.

Yr un Duw a ddewisodd gael ei eni ymhlith y gorthrymedig, a alwodd ar Moses i wynebu Pharo oherwydd etifeddiaeth senoffobia, a ehangodd weledigaeth Pedr o gymuned, a anfonodd Iesu i chwalu pob rhaniad o elyniaeth – y mae Duw yn ein galw yn awr. Nid y cwestiwn yw a yw Duw yn siarad, ond a fyddwn o'r diwedd yn gwrandao ac yn gweithredu.

Gadewch i'r Sul Cyfiawnder Hiliol hwn fod yn wahanol. Bydded y dydd pan fydd myfyrdod yn rhoi genedigaeth i weithred, pan ddaw gweddïau yn broffwydol, pan ddaw addoliad yn dystiolaeth. Oherwydd yn y diwedd, nid wrth huodledd ein geiriau am gyfiawnder y bernir ni, ond gan dystiolaeth ein gwaith dros gyfiawnder.

Mae'r haul yn codi. Beth fyddwn ni'n ei wneud gyda'r diwrnod newydd hwn?

5. TREFN NEWYDD A DDATGUDDIWDYD GAN IESU GAN DENZIL JOHN

'Dewch â... pob un sydd â'm henw arno,
ac a greais i'm gogoniant,
ac a luniais, ac a wneuthum.' "

Dygwch allan y bobl sy'n ddall, er bod llygaid ganddynt,
y rhai sy'n fyddar, er bod clustiau ganddynt.

Y mae'r holl bobl wedi eu casglu ynghyd,
a'r bobloedd wedi eu cynnull.

Pwy yn eu plith a fynega hyn,
a chyhoeddi i ni y pethau gynt?

Gadewch iddynt alw tystion i brofi'r achos,
a gwrando, a dyfarnu ei fod yn wir.

(Isaiah 43:7-9) *BCND 2004*

Oherwydd ef yw ein heddwch ni.
(Effesiaid 2:14) *BCND 2004*

O fewn yr adran o Eseia lle cawn Ganeuon y Gwas Dioddefus (Eseia 52:13-53:12), mae'r proffwyd yn tynnu sylw at ddod â'r holl genhedloedd at ei gilydd. Mae yna lawer o sefydliadau sy'n galw ar y cenhedloedd ac yn ceisio bod mewn cytgorod a chydweithrediad â'i gilydd. Mae'r rhain yn cynnwys mudiadau gwleidyddol, diwylliannol a chrefyddol.

Mae un gymuned o'r fath yn ymgynnull yn Llangollen, pentref bychan, prydferth ar hyd yr A5, yng ngogledd ddwyrain Cymru. Mae'r digwyddiad cerddorol wythnos o hyd yn denu pobl o bob un o'r pum cyfandir, gyda chystadlaethau ar draws ystod eang o ddisgyblaethau cerddorol, tebyg i'r Eisteddfodau a gynhelir yng Nghymru yn lleol ac yn genedlaethol. Cychwynnodd yr ŵyl yn 1947, yn dilyn yr Ail Ryfel Byd, mewn ymdrech i ddod â phobl ynghyd mewn cymdeithas o gariad a pharch at ei gilydd. Ceisiwyd grantiau i helpu corau a dawnswyr tlotach i deithio o Ddwyrain Ewrop a gwledydd Affrica. Mae'r rhai sydd wedi mynychu dros y degawdau wedi dathlu'r lliw a'r digwyddiadau diwylliannol llawen. Mae'r cystadlaethau'n troi'n gyngherddau, mae unawdwyr byd-enwog yn dwyn sylw a sylwedd i'r llwyfan, ac mae'r gwasanaeth crefyddol bob blwyddyn yn dod yn ddathliad o amrywiaeth a chynwysoldeb yr ŵyl.

Roedd yr eglwys gynnar yn dathlu amrywiaeth yr holl genhedloedd a'u diwylliannau a'u hieithoedd unigryw, ond eto bob amser yn hyrwyddo undod yr eglwys yn Iesu Grist. Pan fo Paul yn tanlinellu undod yr eglwys, mae'n datgan 'nad estroniaid a dieithriaid mo'r credinwyr mwyach, ond cyd-ddinasyddion â phobl Dduw a hefyd aelodau o'i deulu' (Effesiaid 2:19).

Sicrhaodd cyfraith Lloegr fod y rhan fawr o ystâd person yn cael ei throsglwyddo i'r gwryw hynaf. Gwelodd cyfraith Cymru, ers dyddiau Hywel Dda, yn dda i ymgorffori'r arferiad o bob plentyn yn derbyn cyfran gyfartal o ystâd ei dad ar ôl ei farwolaeth. Mae'r efengyl yn dysgu bod Duw yn ceisio bendithio pawb yn gyfartal – mewn byd sy'n rhannu cyfoeth byd-eang yn anghyfartal a lle mae'r cryfaf a'r mwyaf dylanwadol yn honni cymaint ag y gallant, er anfantais i'r tlawd a'r di-rym.

Mae gwleidyddion yn ei chael hi'n gyfleus 'arallu' y rhai sy'n ymddangos yn wahanol, neu'n creu anawsterau i'r rhai y mae'r gwleidyddion yn eu cynrychioli. Mae'r gair 'tramor' yn dod yn derm diraddiol, ac mae ffoaduriaid yn cael eu hystyried yn annerbyniol. Bydd y lobi boblogaidd yn honni bod yr 'eraill' yn achosi problemau cymdeithasol ac anawsterau economaidd, gan gyfoethogi byd rhanedig yn ein hoes ni.

Cyhoeddodd Eseia obaith mewn byd rhanedig. Roedd ei bobl mewn gwlad estron a heb urddas na rhyddid. Eto deallodd y byddai ei Dduw yn dwyn y bobl ynghyd mewn trefn newydd. Roedd Paul yn deall bod cenhedloedd i fod yn drefn newydd yn Iesu a bod cyfiawnder, parch a heddwch i fod yn sail i obaith a chymod. Mae Sul Cyfiawnder Hiliol yn galw ar bob Cristion i barchu ei gilydd mewn byd amrywiol, i weithio tuag at deulu byd-eang o ddynoliaeth ac i gael eu hadeiladu i mewn i deml sanctaidd Duw.

6. SAFBWYNT FFEMINISTAIDD WRTH ARCHWILIO'R THEMA GANOLOG A CHYFIAWNDER HILIOL GAN PARCHG LORRAINE SHORTEN

Yr oedd Israel yn caru Joseff yn fwy na'i holl blant, gan mai mab ei henaint ydoedd; a gwnaeth wisg laes iddo. (Genesis 37:3) *BCND 2004*

Tybed sut olwg oedd ar y 'wisg addurnedig' a roddodd Jacob i Joseff?

Ai fel clogyn lliw enfys gwych y sioe gerdd enwog? Neu ai lliwiau naturiol ydyw i gyd?

Tybed o beth rydych chi'n meddwl y byddai'r wisg yn cael ei gwneud. Gwlân, llin, lliain, gwallt geifr?

Tybed a oes patrwm yng ngwead y brethyn.

A oes ganddo goler, pletiau, plygiadau, casglau neu fotymau?

Yn bwysicach fyth, a oes ganddo bocedi?

Fel yn y rhan fwyaf o straeon Beiblaidd, nid ydym yn cael gwybod y wybodaeth hon. I ysgrifennwr y testun, dim ond manylion cyffredin bob dydd yw'r rhain nad ydynt yn bwysig nac yn berthnasol i'r naratif mwy.

Mae eitemau bob dydd yn bethau rydyn ni'n eu cymryd yn ganiataol ac yn anaml yn meddwl amdany'n nhw ar hyn o bryd. Dychmygwch edrych ar ffotograffau a dynnwyd gan mlynedd yn ôl o flaenau siopau a'r perchnogion siopau balch yn sefyll y tu allan. Mae'r delweddau'n cyfeirio at stori lawer manylach o'r amser a'r lleoliad, ond mae'r rhan fwyaf o hynny'n cael ei anghofio nawr, gan nad oedd wedi'i ddogfennu.

Drwy beidio â chynnwys y mân fanylion, mae ysgrifenydd testunau Beiblaidd yn torri allan ran fawr o hanes, neu 'ei' stori. Mae gwaith menywod yn gyfraniad hollbwysig i'r gymuned, ddoe a heddiw, sydd wedi'i hepgor o'r llyfrau hanes. Roedd y rhan fwyaf o'r gwaith bob dydd hwn yn cael ei wneud gan fenywod, y tu mewn i'r cartref neu babell, o amgylch tanau, gyda phlant yn rhedeg i mewn ac allan o'r pebyll. Byddai'r merched yn rhannu newyddion lleol, sut i fagu'r plant, yn trosglwyddo technegau crefft i'r genhedlaeth nesaf, ac ati.

Roedd gan bob pentref ei bwyth neu wehydd arbennig ei hun. Dywed Clare Hunter, yn ei llyfr *Threads of Life*:

Yn draddodiadol, roedd brodwaith a gwisg yn darparu cod cymhleth o signalau cymdeithasol, pob pentref yn nodi gwahaniaeth mewn pwythau a phatrymau nodedig, adeiladu dilledyn neu ddyluniad llewys, y math o edafedd a ddefnyddiwyd a thechnegau gwnio, lliwiau a motiffau. Roedd gwniadwaith yn ffurf ar achyddiaeth fanwl – roedd gan bob motiff a phwyth enw penodol, pob manylyn ar leoliad penodedig. Roedd yn crynhoi amrywiaeth ddynol mewn system fewnol o gyfathrebu personol a rhyng-gymunedol.^{ix}

Mae llawer o'r sgiliau a'r technegau hyn wedi'u colli gyda dyfeisio'r olwyn nyddu a'r gwydd gwehyddu. Mae cymunedau, cymunedau benywaidd yn bennaf, yn cael eu rhwygo'n ddarnau er mwyn cyflawni cwotâu a therfynau amser. Bellach mae gwaith y tu allan i'r cartref yn bennaf ac nid yw'r system cymorth a gynigir gan weithio gartref yno bellach. Mae gwehyddu/gwneud brethyn bellach yn ddiwydiant corfforaethol – meddyliwch am fyd ffasiwn cyflym, lle mae costau a diogelwch yn cael eu torri ar draul unigolion.

Ond mae yna lygedion bach o obaith: mae menywod ledled y byd yn adennill eu cymunedau crefftus. Mae merched yn defnyddio eu sgiliau crefft er mwyn cael eu gweld a'u clywed. Yn 2016, yn dilyn Etholiad Arlywyddol yr Unol Daleithiau, creodd dwy fenyw y syniad o'r 'Pussyhat' i'w wisgo mewn raliau – i'w arddangos fel symbol gweladwy o undod dros hawliau menywod, hawliau atgenhedlu a gwrthwynebiad i bolisiâu gweinyddiaeth Trump.^x

Mae 'Craftivism' yn fudiad crefft araf a ddechreuwyd yn y DU gan Sarah Corbett sy'n defnyddio prosiectau crefft fel ffurf o brotest ysgafn i hybu achosion cymdeithasol.^{xi}

ix Clare Hunter, *Threads of Life: A History of the World Through the Eye of a Needle* (Sceptre, 2019).

x PUSSYHAT PROJECT™

xi Our Story — Craftivist Collective (craftivist-collective.com)

Mae'r prosiectau dan sylw yn defnyddio gwau, crosio neu fathau eraill o waith nodwydd yn bennaf.

Yn fy ngrwpiau crefft yn yr eglwys rydym wedi cymryd rhan mewn ychydig o brosiectau 'Crefftwyr', megis brodio sgwariau gyda 'Coed i Ffoaduriaid' i'w hychwanegu at osodiad cenedlaethol, 'calonnau gwyrdd' a 'caneri melyn' i dynnu sylw at newid hinsawdd. Mae sawl ffordd o fod yn rhan o brotest ysgafn gan ddefnyddio crefftwriaeth.

Mae'r llun yn ddarn a wneuthum sy'n ymhelaethu ar fy meddyliau am ffeministiaeth a chyfiawnder hiliol a sut maent yn cael eu plethu gyda'i gilydd trwy waith crosio.

Edafedd. Byddwch yn sylwi fy mod wedi defnyddio llawer o liwiau o edafedd, ac maent yn cynrychioli'r holl wahanol bobl a ffydd o gwmpas y byd. Lliwiau ar hap ydyn nhw ond maen nhw wedi'u cydblethu fel tapestri. Efallai y byddwch yn sylwi ar rywfaint o edafedd blewog; mae hyn i'n hatgoffa i gael hwyl gyda'n gilydd. Mae'r darn wedi'i ffinio â'r top a'r gwaelod â gwyrdd, sy'n cynrychioli'r glaswellt gwyrdd da y mae lesu wedi gorchymyn i'w ddisgyblion eistedd arno.

Tlysau. Mae gleiniau llachar wedi'u gwasgaru dros y darn, fel tlysau. Maent yn cynrychioli'r achlysuron a'r gwyliau arbennig y mae pob grŵp yn eu cael ac yn eu mwynhau.

Cyffyrddiadau. Os edrychwch yn ofalus, mae yna fannau lle mae edafedd yn cwrdd ag edafedd eraill. Maent yn gorgyffwrdd ac yn cefnogi ei gilydd. Mae hyn yn dangos bod mannau cyffredin yn ein gwahanol grwpiau y gellir eu dathlu.

Edau aur. Yn olaf, mae edau aur yn rhedeg drwy'r darn, i fyny ac i lawr, gan gysylltu pawb gyda'i gilydd. Dyma edau aur harmoni cariad dy gymydog.

Mae gwehyddu, boed yn frethyn neu ddiwylliant, yn rhan hanfodol o fodolaeth ddynol. Mae ein cydgysylltiad yn aml yn cael ei anwybyddu neu ei anghofio, ond pan rydyn ni'n dod â phawb at ei gilydd a bod gan bawb ran gyfartal yn nhapestri bywyd Duw, rydyn ni'n creu'r darn mwyaf llawen a bywiog o waith sy'n anrhydeddu ac yn dathlu creadigaeth Duw.

“Ar ôl hyn edrychais, ac wele
dyrfa fawr na allai neb ei rhifo,
o bob cenedl a’r holl lwythau
a phobloedd ac ieithoedd, yn
sefyll o flaen yr orsedd ac o
flaen yr Oen, wedi eu gwisgo â
mentyll gwyn, a phalmwydd
yn eu dwylo.”

Datguddiad 7:9

ADRAN TRI:
PREGETHAU

1. MYFYRDOD AR Y THEMA O ‘DDOD YNGHYD’ YN SEILIEDIG AR ADNOD O LYFR Y DATGUDDIAD 7:9 GAN REVD MANDY RALPH

Ar ôl hyn edrychais, ac wele dyrfa fawr na allai neb ei rhifo, o bob cenedl a'r holl lwythau a phobloedd ac ieithoedd, yn sefyll o flaen yr orsedd ac o flaen yr Oen, wedi eu gwisgo â mentyll gwyn, a phalmwydd yn eu dwylo. (Datguddiad 7:9) *BCND 2004*

Mae'n anodd dychmygu cymaint o bobl, cymaint nes ei bod yn amhosibl eu cyfrif. Gallwn amgyffred cynulliad enfawr o bobl, oherwydd yn aml rydym yn gwybod capasiti'r gofod neu'r lle y mae pobl yn dod at ei gilydd ynddo. Ond i weld o'ch blaen chi, fel y disgrifir yng ngweledigaeth Ioan, ehangder y bobl o bob rhan o'r byd yn dod at ei gilydd mewn un lle, pa mor aruthrol a rhyfeddol yw hynny! Y realiti i'r rhai ohonom sy'n cadeirio cyfarfodydd yw ein bod yn gwybod pa mor anodd yw hi i gael pobl ynghyd i gyfarfod ar yr un diwrnod, hyd yn oed yn rhithiol! Gellir dweud yr un peth yn aml am y rhai sy'n ceisio trefnu digwyddiad teuluol neu aduniad ffrindiau. Mae yna bob amser rhywun na all fod yno, ac yn y pen draw mae'n rhaid i chi ddewis dyddiad a mynd amdani gan siomi ambell un. I ni fel Cristnogion, i raddau ni ddylai'r hyn a ddarllenwn yn llyfr y Datguddiad fod yn syndod – y cenhedloedd yn dod ynghyd – oherwydd fe wyddom fod pob peth yn bosibl yn Nuw.

Fe wnaeth y darn hwn o'r Datguddiad fy nhynnu at thema Sul Cyfiawnder Hiliol eleni – 'Cot o lawer o liwiau'. Mae pob dilledyn yn dechrau fel byrnau o ddeunydd crai, wedi'i nyddu gyda'i gilydd ym mha bynnag ddull cynhyrchu. Yn achos côt Joseff, roedd yn lliaws o ddeunydd, o bosibl o wahanol decstilau, ond yn bendant o lawer o wahanol liwiau, i gyd yn aros i gael eu gwnïo gyda'i gilydd, i ddod at ei gilydd fel y dilledyn olaf hwnnw, y gôt anhygoel ac ysblennnydd honno. Mae angen dawn a dyluniad gwyh, meddwl mawr ac amynedd i wneud dilledyn o'r fath.

Mae sgiliau neu ddoniau arbennig, meddwl mawr ac amynedd yn dod oddi wrth ein Duw, y creawdwr, gan ein bod i gyd wedi ein gwneud ar ddelw Duw. Yn y darn o Lyfr y Datguddiad, yn y cynulliad hwn ni chafodd neb ei gau allan; yr oedd y dyrfa yn gyflawn, yn ei holl amrywiaeth. Ni roddwyd unrhyw rwystrau yn eu lle, dim statws na safle. Roedd yr holl genhedloedd yn bresennol, pob un yn gwisgo'r un wisg wen, yn dal canghennau palmwydd yn arwydd o ddathlu. Pam? Am fod hwn yn ddathliad ac yn gydnabyddiaeth o iachawdwriaeth trwy Grist, yn cael ein golchi yn lân o bechod trwy waed Crist a'r mawl a'r gogoniant teilwng a roddir i Dduw, pensaer a chynllunydd pob peth ar y nef ac ar y ddaear.

Wrth inni ymgynnull ar y Sul Cyfiawnder Hiliol hwn yn ein heglwysi, ein grwpiau gweddi a mawl, a'n cymunedau ffydd, pan fyddwch yn meddwl am gyfiawnder hiliol, a ydych ond yn canolbwyntio ar eich cornel bach chi o'r byd a'ch cymuned chi yn unig? Neu a ydych chi'n meddwl yn ehangach ac yn ystyried yr effeithiau ar genhedloedd eraill, hyd yn oed os ydym ni'n meddwl amdano o ran y DU yn unig? Gallaf geisio edrych ar bethau o safbwynt yr Alban, ar ôl cael fy ngeni a'm magu ar Arfordir Gorllewinol yr Alban, a mwy o gyd-destun Eglwys yr Alban, ond efallai nad wyf yn deall yn iawn effaith yr effeithiau ar y rhai sy'n byw yn Lloegr, neu Iwerddon neu Gymru. Gall y symudiad dros gyfiawnder hiliol fod yn debyg mewn rhai ffyrdd, ond mewn eraill bydd yn wahanol. Fel pobl ffydd sy'n dod ynghyd o dan Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon, rydym yn dod o wahanol enwadau, ond eto gallwn ac rydym yn dod at ein gilydd dan faner côt amryliw cyfiawnder hiliol.

Felly, pan ddown i drafod cyfiawnder hiliol, beth mae Duw yn ei ofyn gennym ni? Mae Duw yn gofyn i ni sefyll fel un yng Nghrist. Mae hynny'n golygu bod pob person rydyn ni'n sefyll gydag ef yn cael ei werthfawrogi cymaint â phob un o'r lleill, oherwydd rydyn ni i gyd yn gyfartal. Nawr, gallwn ni ddweud ein bod ni i gyd yn un yng Nghrist, ond ydyn ni'n ei olygu mewn gwirionedd? Ei olygu yn ein calonnau a'n pennau, yn ein meddyliau, ein gweddïau, ein gweithredoedd a'n hymatebion?

Cofiwch, mae unrhyw ddilledyn ond cystal ag y mae wedi'i wnïo gyda'i gilydd. Dim ond un neu ddau o edafedd rhydd y mae'n ei gymryd i'w ddatgymalu a bydd y dilledyn yn dechrau datod, a bydd y gwythiennau'n dechrau dod yn ddarnau yn araf bach.

Dyma beth sy'n digwydd pan nad ydym yn sefyll gyda'n gilydd fel un yng Nghrist, pan nad ydym yn groesawgar i'r rhai yr ydym yn eu gweld yn wahanol i ni, nad ydynt yn ffitio i mewn i'n cymuned o berthyn mewn gwirionedd. Ond wedyn nid yw ein cymuned o berthyn yn gymuned o berthyn i Dduw os nad yw wedi'i seilio ar werthoedd a dysgeidiaeth Crist.

Gwyddom fod gennym oll ddillad yn ein drôr neu gwpwrdd a alwn yn ddillad cyfforddus; gall fod yn hoff siwmpwr neu gardigan neu eitem arall o ddillad. Rhywbeth y gallwn ymlacio ynddo, teimlo'n glyd ynddo – ond peidiwch â mynd yn rhy gyfforddus. Ydy, mae Sul Cyfiawnder Hiliol wedi bod yn mynd rhagddo ers 1995. Mae camau breision wedi'u cymryd ac rydym wedi gweld gwelliannau, ond, yn anffodus, rydym hefyd wedi gweld rhai digwyddiadau eithaf ymrannol yn digwydd ym Mhrydain ac Iwerddon, heb sôn am y byd, yn y 30 diwethaf mlynedd. Mae'n rhaid i ni edrych ar ddigwyddiadau haf 2024 a'r trais a ffrwydrodd yn ein strydoedd. Rydym yn gweld mor glir o hynny pa mor gyflym y gall y gwythiennau ddatod.

Wrth inni fyfrio ar 30 mlynedd o Sul Cyfiawnder Hiliol a'r ffordd y bu i ni deithio gyda'n gilydd, gadewch inni gasglu, gan ddiolch i Dduw am gymdeithion newydd yr ydym yn cwrdd â nhw ar hyd y ffordd, hoelion wyth sy'n cadw pethau i fynd, sy'n cael effaith gadarnhaol ar ein cymunedau, yn cydweithio ar draws enwadau. Gadewch i ni hefyd ddal yn ein calonnau'r rhai sydd wedi dioddef ac sy'n dal i ddioddef cam-drin hiliol a'r rhai sydd wedi colli anwyliad trwy hiliaeth.

Os nad oes unrhyw rwystrau yn y nefoedd o ran hil, iaith, cenedl neu lwyth, yna gadewch inni i gyd yn enw Crist ymdrechu i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau ar y ddaear ychwaith. Gadewch inni ddiolch am y rhai sy'n parhau i ateb yr alwad i sicrhau bod cyfiawnder i holl genhedloedd a hiliau pobl Dduw, gan alluogi Teyrnas Dduw i ddod ac ewyllys Duw i gael ei chyflawni.

Amen

2. Y GOT O LAWER O LIWIAU GAN REVD DR DAVID WISE

Cwpl o nodiadau esboniadol. Wrth bregethu'r bregeth hon, darllenais yn llawn yr holl destunau Beiblaidd mewn print trwm isod. Defnyddiais y New Living Translation, heblaw am Colosiaid 2 a ddarllenais o fersiwn The Message. [Noder yn y fersiwn Cymraeg mai Beibl Cymraeg Newydd 2004 a ddefnyddir].

Fe sylwch yn y bregeth ar ddau gwestiwn a nodir gan 'Gofyn i'r gynulleidfa'. Mae'n arferiad gennyf pryd bynnag y byddaf yn pregethu i ofyn cwestiynau i'r gynulleidfa a rhoi cyfle i gynulleidfaoedd ateb yn gyhoeddus. Cymeradwyaf y dull hwn ichi.

RHAGYMDRODD

Aeth chwiliad Google am 'Coat of Many Colours' â mi at gân Dolly Parton am dyfu i fyny mewn tlodi materol ond yn gyfoethog yng nghariad mam. Mae yna hefyd bersectif teuluol dwy ochr y byddwn yn sylwi arno yn y testun Beiblaidd.

Y GÔT O LAWER O LIWIAU

Genesis 37:1-4. Roedd y weithred o Jacob yn cyflwyno 'côt amryliw' (y cyfieithiad traddodiadol) i'w fab Joseff yn gosod Joseff ar wahân fel rhywun arbennig. Yr unig sôn arall yn yr Hen Destament am gôt debyg yw yn 2 Samuel 13:18, lle mae'n disgrifio dillad brenhinol. Mae'n debyg bod gwisgo'r got yn golygu nad oedd angen i Joseff bellach helpu gyda'r gwaith gwasaid o ofalu am yr anifeiliaid.

Un o'r pethau yr ydym yn sylwi arno o'r digwyddiad hwn yw perygl ffafriaeth; mae'n fath o anghyfiawnder. Mae'n arwain at ymddygiad annuwiol. Yng nghyd-destun Jacob, roedd o fewn teulu. Yng nghyd-destun y thema cyfiawnder hiliol gallwn fod yn ymwybodol o'r perygl o freintio rhywun, ei ffafrio, oherwydd lliw eu croen neu ethnigrwydd. Mae'r fraint y mae cael croen gwyn yn ei rhoi i berson yn ein byd yn adnabyddus. Yn ein byd ni, yn aml mae cael croen gwyn yn rhoi pŵer a dylanwad i'r person hwnnw.

Mae'r Beibl yn dangos yn glir bod pob bod dynol o bob ethnigrwydd, yn wryw ac yn fenyw, yn cael ei wneud **yn gyfartal** ac ar ddelw Duw (**Genesis 1:26-27**). Nid yw llawer yn ein byd heddiw, gan gynnwys llawer o Gristnogion, yn derbyn mai dyma'r gwir. Mae llawer yn credu bod pobl â chroen tywyll yn llai ar ddelw Duw na'r rhai â chroen gwyn. Nid yn unig rydyn ni'n gweld bod hyn yn anghywir yn Genesis, ond hefyd yn y Datguddiad (Datguddiad 7:9-12). Dyma ddelw o'r nef, delw o'n tynged. Ymddengys oddi wrth y ddelwedd hon fod hynodrwydd ethnigrwydd, o ran ymddangosiad corfforol ac iaith, yn rhywbeth sy'n para i'r nefoedd, gan awgrymu ei fod yn agwedd ar gael ei wneud ar ddelw Duw. Ymddengys i mi fod rhywbeth am ein huno â'n gilydd fel un, ond gyda'n gwahanol ethnigrwydd, sydd yn adlewyrchu natur Duw. Mae yna wir ymdeimlad bod byw hyn allan nawr ar y ddaear yn ddisgwyliad o'r nefoedd.

TAPESTRI: TROSIAD AR GYFER YR EGLWYS LEOL

Am fwy na 25 o'r 32 mlynedd y bûm yn weinidog yn Eglwys y Bedyddwyr Greenford (GBC) yng ngorllewin Llundain, buom yn defnyddio tapestri fel trosiad ar gyfer yr eglwys leol. Yn fy meddwl i, mae cysylltiad gweledol clir rhwng 'Cot o lawer o liwiau' a thapestri. Daeth y ddelwedd o Colosiaid 2:1-3. Roedd tapestriaau yn gyffredin yng nghyfnod y Testament Newydd. Un o nodweddion allweddol y trosiad hwn yw bod y darlun, mewn tapestri, yn cael ei ddatgelu gan hynodrwydd yr edafedd yn unig. O'r gwahaniaeth rhwng lliwiau'r edafedd y daw llun i'r amlwg. Mewn llawer o gynulleidfaoedd eglwysig mae ymgais i gynhyrchu homogenedd neu, i ddefnyddio trosiad arall, i gynhyrchu cawl. Gyda chawl, mae pob cynhwysyn nodedig yn cael ei gymysgu i gynhyrchu'r blas terfynol, ond yn y broses mae hynodrwydd y cynhwysion unigol yn aneglur neu'n cael eu colli. Mewn tapestri cedwir yr hynodrwydd.

GOFYN i'r Gynulleidfa: 'Pa bethau nodedig ydych chi'n meddwl y gallai rhai diwylliannau ethnig gwahanol eu cyfrannu at gynulleidfa eglwysig?' Wrth 'grŵp ethnig' rwy'n golygu grŵp cymdeithasol wedi'i uno gan genedligrwydd, diwylliant ac iaith a rennir.

Effesiaid 2:8-10; Rhufeiniaid 1:19-20. Yr ymadroddion 'campwaith' a 'popeth a wnaeth Duw' yw'r unig ddau ddigwyddiad yn y Testament Newydd sy'n deillio o'r un enw Groeg gwaelodol. Y pwynt perthnasol yma yw bod yr eglwys yn gwneud rhywbeth yn hysbys i'r byd o sut un yw Duw. Mae'r eglwys yn gwneud Duw yn weladwy: felly wrth i bobl edrych arnom ni fe ddylen nhw weld rhywbeth o Dduw. Mae hyn yn cyd-fynd yn dda â delwedd/trosiad y tapestri, gan mai'r gwahanol geinciau wedi'u plethu â'i gilydd sy'n datgelu'r llun.

Ioan 13:34-35. Mae Duw hefyd yn cael ei wneud yn hysbys trwy ein perthynas â'n gilydd. Yng nghymhwysiad penodol y trosiad tapestri, gwelwn mai trwy dderbyniad, gosod ochr yn ochr, a datblygiad gwahaniaeth y datgelir delwedd o Dduw.

GOFYN i'r Gunulleidfa: 'Sut gall/mae ein hundod mewn amrywiaeth yn ein perthnas â'n gilydd helpu gwneud Duw yn hysbys?'

Mewn tapestri, y lliw sydd fwyaf ohono, fel arfer y lliw cefndir, yw'r lleiaf arwyddocaol. Mae lliwiau sy'n sefyll allan oherwydd eu bod ond yn digwydd yn achlysurol yn aml yn nodi'r manylion mwyaf arwyddocaol. Mae hyn yn golygu mai diwylliannau neu ethnigrwydd sydd leiaf o fewn y gynulleidfa all fod y rhai mwyaf arwyddocaol. Goblygiad o hyn yn GBC oedd ei fod yn ein hannog i geisio sicrhau bod unigrywiaeth ethnig a diwylliannol pob ethnigrwydd yn cael ei fynegi ym mywyd yr eglwys er mwyn i ni gyd gael ein cyfoethogi. Daeth hyn yn wir yn ein haddoliad, ein gweddi, y ffordd yr oeddem yn dehongli'r Beibl, mewn arweinyddiaeth, yn y bwyd yr oeddem yn ei fwyta gyda'n gilydd, y dillad a wisgid gan bobl, y gwaith celf a arddangosir yn adeilad ein heglwys, ac ati.

GOBLYGIADAU AR GYFER CYFIAWNDER HILIO

Rhan o rym y trosiad tapestri yw ei fod yn gwneud yn glir nad oes 'nhw'; 'ni' yn unig, gan ffurfio delw o Dduw ynghyd â'n gwahaniaethau. Mae 'pob cenedl, llwyth, pobol ac iaith' yn rhan o'r un darlun. Nid oes unrhyw lwyth na phobl 'eraill'; dim ond ni sydd.

Dros amser, gwelsom y gwaith hwn yn ymarferol o fewn yr eglwys, gyda chyfranogiad eang a pharhaus gan lawer o aelodau'r eglwys yn gweithredu dros faterion cyfiawnder hiliol. Roedd y rhain yn amrywio o faterion lle'r oedd aelodau'r eglwys wedi profi anghyfiawnder â chymhelliant hiliol gan yr awdurdod lleol a/neu'r heddlu lleol i faterion yn ein hardal lle'r oedd menywod wedi'u masnachu ar gyfer rhyw, a lle'r oedd dynion â statws mewnffudo aneglur yn cael eu hecsbloetio gan bobl leol a busnesau. Ymunodd yr eglwys yn rheolaidd hefyd ag ymgyrchoedd cenedlaethol ar faterion megis caethwasiaeth fodern a masnach ecsbloetiol.

CRYNODEB

Mae Y got o lawer o liwiau yn rhybudd yn erbyn rhagfarn. Mae'r trosiad tapestri yn ffordd o feddwl am eglwys mewn ffordd sy'n rhoi gwerth cyfartal ar bob person, beth bynnag fo'u hethnigrwydd, ac yn gweld gwahaniaeth fel rhywbeth cadarnhaol sy'n datgelu mwy o Dduw. Mae'r cyntaf yn anochel yn arwain at anghyfiawnder. Gall yr olaf greu amgylchedd lle mae mynd i'r afael ag anghyfiawnder hiliol yn rhan arferol o fywyd eglwysig.

3. **BENDITHION AMRYWIAETH: ACTAU 13:1-3** **GAN RICHARD REDDIE**

Dw i'n siwr y bydden ni i gyd yn cytuno bod y Beibl yn llyfr anhygoel! Un o'i rinweddau anhygoel yw'r ffordd y gall digwyddiadau, straeon a gweithgareddau gael eu 'cuddio mewn golwg blaen'. Mae'r rhain yn straeon yr ydym yn eu darllen ond yn aml yn methu â deall yn llawn arwyddocâd neu symbolaeth yr hyn sy'n digwydd. Mae darlleniad heddiw, Actau 13:1-3, yn enghraifft o hyn.

Mae ysgolheigion Beiblaidd yn nodi bod Antiochia, dinas yn Syria sydd i'r gogledd o Israel, yn gadarnle cynnar i Gristnogaeth, ac yma y galwyd dilynwr Iesu yn gyntaf yn 'Gristnogion' (Actau 11:26). Mae llyfr yr Actau hefyd yn dweud wrthym sut roedd gan y Cristnogion hyn o Syria gymaint o gariad at eu chwiorydd a'u brodyr yng Nghrist fel eu bod wedi darparu cymorth i'r rhai a oedd yn cael trafferth mewn mannau eraill o ganlyniad i newyn.

Yn adnod gyntaf y darlleniad heddiw, cyflwynir i ni enwau'r proffwydi a'r athrawon yn yr eglwys lewyrchus honno yn Antiochia. Enwir pump o unigolion: Cypriot oedd Barnabas; ac yr oedd Saul, neu Paul fel yr adwaenom ef hefyd, o Darsus, sydd yn rhan o wlad Twrci heddiw. Yna bod Manaen (na wyddom fawr ddim amdano heblaw ei fod yn dweud ei fod 'wedi ei fagu gyda Herod y tetrarch') wedi dod yn Gristion ar ôl byw gyda teyrn fel Herod yn datgelu trugaredd a gras Duw. Fodd bynnag, y ddau unigolyn sy'n wirioneddol ddiddorol yw 'Simeon o'r enw Niger' a 'Lucius o Gyrene'. Yn Lladin, mae'r term 'Niger' yn golygu 'Du', ac mae ysgolheigion Beiblaidd yn awgrymu bod Simeon yn ddyn Du, yn ôl pob tebyg yn genedl-ddyn

Affricanaidd a oedd wedi symud i Antiochia ac wedi cyfarfod â Iesu. Roedd Lucius yn dod o Gyrene, sef Libya heddiw. Yn yr un ffordd ag y mae traddodiad Cristnogol yn awgrymu mai Du (Marc 15:21) oedd 'Simon o Gyrene', y dyn a gariodd groes Iesu, mae ysgolheigion Beiblaidd yn honni'r un peth am Lucius. Felly yr hyn a welwn yn narlleniad heddiw yw bod gan Gristnogaeth, sydd â'i gwreiddiau neu ei gwreiddiau yn Jerwsalem, ei phresenoldeb mwyaf deinamig yn fuan mewn eglwys yn Syria sy'n cael ei harwain gan gredinwyr o Asia Leiaf, Affrica a Môr y Canoldir.

Pe baem yn disgrifio eglwys Antioch yn iaith heddiw, byddem yn dweud ei bod yn eglwys amrywiol gydag arweinyddiaeth amrywiol. Yr hyn sy'n ddiddorol yw ein bod yn aml yn meddwl am dermau fel 'amrywiaeth', 'cydraddoldeb' a 'chynhwysiant' fel syniadau modern. Yn fwy na hynny, efallai y gofynnwyd i rai pobl fynd ar 'hyfforddiant amrywiaeth' yn y gwaith neu fel gwirfoddolwr. Byddaf yn aml yn arwain hyfforddiant amrywiaeth gydag arweinwyr eglwysig dan hyfforddiant, ac mae rhai wedi dweud wrthyf mewn termau ansicr nad oes lle i'r holl sôn hwn am amrywiaeth yn yr eglwys. Er nad yw awdwr yr Actau yn crybwyll y gair gwirioneddol, yr ydym yn ei weled ar waith. Mae gan eglwys Antioch bobl o rannau o Affrica, Twrci, Cyprus, Jerwsalem, Groeg a Syria – yr hyn a oedd bryd hynny i gyd yn y byd hysbys. Ymhellach, roedd iddo gydraddoldeb: ystyrid y credinwyr i gyd yn frodyr a chwiorydd yng Nghrist ac o statws cyfartal. Ar ben hynny, roedd ganddi'r math gorau o gynhwysiant y gellir ei ddychmygu: roedd ganddi bobl Ddu nid yn unig yn y gynulleidfa, ond hefyd mewn swyddi arwain o fewn yr eglwys – Simeon a Lucius, er enghraifft. Nid oedd y dynion hyn yno i wneud rhifedi nac i ychwanegu lliw at weithrediadau; yn hytrach, cawsant gyfle i ddefnyddio eu galluoedd a roddwyd gan Dduw i adeiladu'r eglwys yn Antiochia.

Roedd hyn yn beth pwerus, proffwydol – ac mae'n radical hyd yn oed yn ôl safonau heddiw. Mae eglwysi heddiw yn dal i drafod y materion hyn, tra bod eglwys Antiochia bron i ddwy fil o flynyddoedd yn ôl yn bwrw ymlaen â hi. Yn fwy na hynny, rydyn ni'n gwybod bod hyn yn rhan o gynllun Duw, oherwydd roedd yr Ysbryd Glân yn symud mor bwerus yn yr eglwys honno. Ymddengys fod pob gweithred neu benderfyniad a gymerodd eglwys Antiochia yn cael ei arwain gan yr Ysbryd. Yn adnod 3, darllenwn fod yr Ysbryd Glân yn dweud, 'Neilltuwch i mi Barnabas a Saul i'r gwaith y gelwais hwynt iddo.' Mae'r ddau broffwyd a'r athrawon hyn, fel y'u disgrifir yn adnod 1, yn cael eu hanfon o eglwys Antiochia – nid yr eglwys yn Jerwsalem, a ystyrid yn bencadlys – i wneud gwaith Duw yng Nghyprus, felly mae'n rhaid bod rhywbeth hynod ryfeddol am yr eglwys hon; yr oedd ar dân dros Dduw.

Felly croesawodd yr eglwys yn Antiochia bobl o bob hil o wahanol leoedd. Yr oedd gan y Cristionogion hyn yn wir bob peth yn gyffredin; yr oeddynt yn unedig yn Nghrist ac yn eu hamrywiaeth, ac yn gymdogaeth o gredinwyr. Yn y wlad hon, tueddwn i beidio â defnyddio'r gair 'cymuned' wrth gyfeirio at Gristnogaeth. Er enghraifft, pryd oedd y tro diwethaf i chi glywed rhywun yn cyfeirio at y 'gymuned Gristnogol' ym Mhrydain yn yr un ffordd ag y maen nhw'n cyfeirio at y cymunedau Sikhaid, Hindŵaidd, Mwslimaidd neu Fwdhaidd? Byddai rhai yn dadlau ei bod yn iawn nad ydym yn defnyddio'r term 'cymuned' oherwydd tra bod gan bob Cristion un peth yn gyffredin (cred yn Iesu Grist), mae rhai yn dweud nad ydym yn wirioneddol unedig, nid yn unig o ran ein diwinyddiaeth, ond hefyd yn y modd yr ydym yn trin ein cyd-gredinwyr.

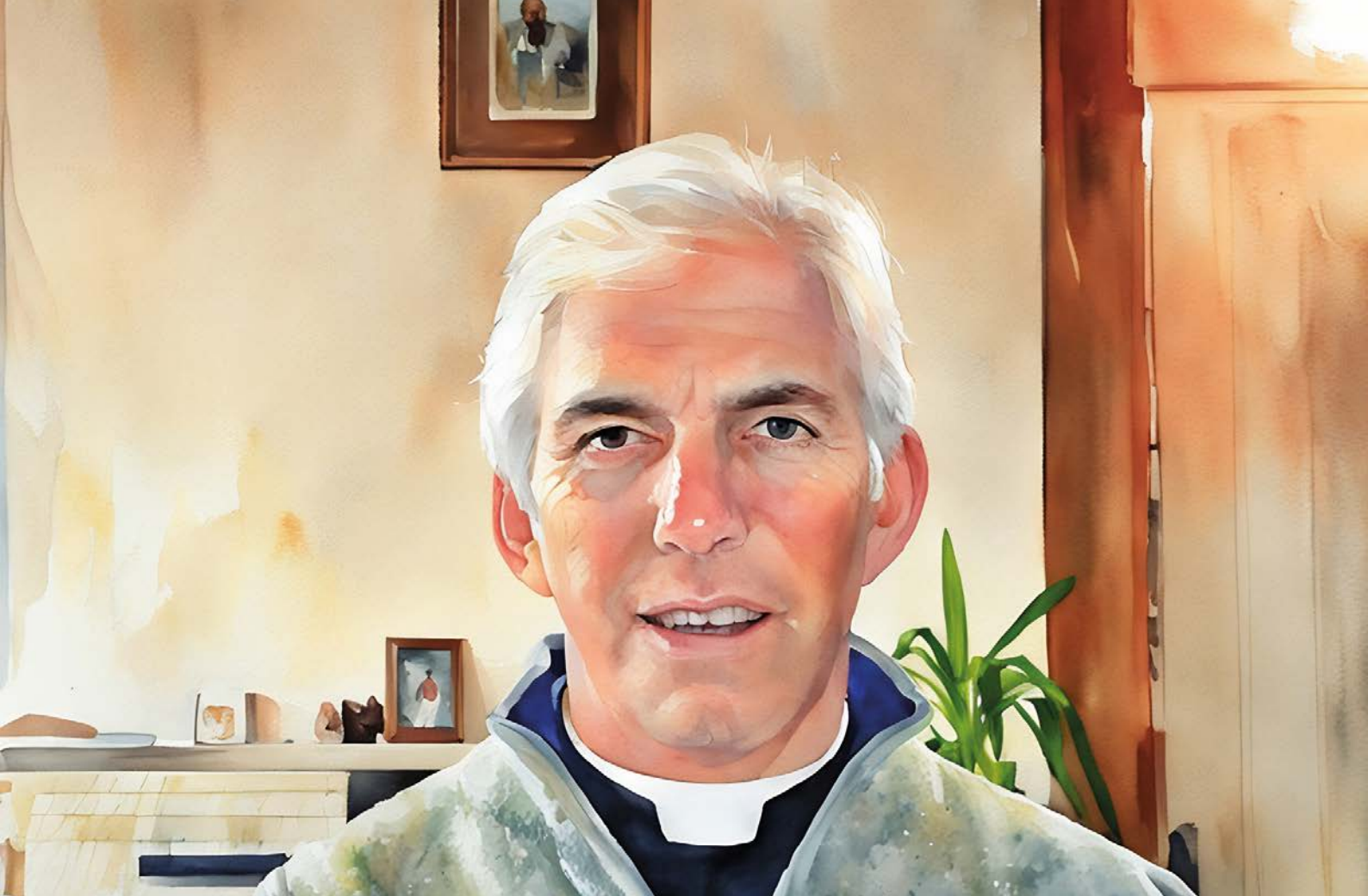
Un o'r rhesymau dros gynnal Sul Cyfiawnder Hiliol yw cydnabod y cyfraniadau anferthol y mae menywod a dynion o dreftadaeth Byd-eang-Mwyafrifol wedi'u gwneud i'r eglwys Brydeinig, a'r ffordd y maent wedi cryfhau'r ffydd Gristnogol yn y wlad hon. Mae'r bobl hyn wedi bod yn fendith i'r eglwys, a dylem fod yn diolch i Dduw am hyn ac yn dathlu'r hyn sydd wedi digwydd. Mae ystadegau'n datgelu bod yr eglwysi mewn gwledydd Ewropeaidd sydd â mudo cyfyngedig mewn trafferthion gwirioneddol. Mae ffigurau hefyd yn dangos bod Cristnogaeth ar gynnydd yn Affrica, Asia, y Caribî ac America Ladin, ac yn y gwledydd hyn yn y manau sydd wedi profi mewnfudo uchel. Ac eto, ysywaeth, yr hyn y dylai'r eglwys ei weld fel bendith gan Dduw, mae wedi ei ddirmygu ar adegau. Roedd y bobl Ddu hynny a ddaeth i Brydain fel rhan o Genhedlaeth Windrush yn aml yn cael eu gwrthod a'u gwrthio i'r cyrion, ac mae hyn yn dal i fod yn nodwedd heddiw.

Os ydyn ni'n darllen y Beibl yn ofalus, rydyn ni'n gweld nad oes gan Dduw broblem gydag amrywiaeth neu wahaniaeth. Pe bai ganddo broblem efo hyn, yna byddai wedi ein gwneud ni i gyd yr un peth. Mae Genesis 1:27 yn dweud ein bod ni i gyd wedi ein gwneud ar ddelw Duw, ac felly dim ond un hil sydd: yr hil ddynol. Lliwiau gwahanol ond un person. Ond er nad oes gan Dduw broblem gyda gwahaniaeth ethnig, mae rhai bodau dynol yn gweld hynny, ac yn anffodus mae hanes ein byd yn llawn achosion lle mae pobl wedi cael eu gwahanu neu eu trin yn annheg ar sail lliw eu croen, ac weithiau mae'r eglwys wedi bod yn rhan o hyn.

Ac eto credaf, pe gallem fodelu'n wirioneddol yr undod Cristnogol a gymerodd le yn eglwys Antiochia, y byddai mwy o bobl yn rhedeg i'r eglwys, oherwydd byddai pawb yn gweld bod gan Iesu Grist y gallu i ddod â phawb ynghyd, i'w huno. Rydyn ni'n byw mewn cyfnod lle mae cymaint o ddiffyg undod a llawer o grafu pen ynghylch sut y gallwn ddod yn fwy unedig, yn fwy cydlynol, yn fwy integredig a chytûn fel cymdeithas. Roedd eglwys Antiochia, a oedd mewn gwirionedd yn cael ei harwain gan yr Ysbryd Glân yn hytrach na chan Barnabas, Saul a'r tri phroffwyd arall y soniwyd amdanynt yn gynharach, yn dod â phobl ynghyd, gan eu huno yng Nghrist.

Y cwestiwn i ni yw, beth mae'r Ysbryd Glân yn ei ddweud wrth yr eglwys heddiw am amrywiaeth ac undod? A'r cwestiwn arall yw, a yw'r Ysbryd wedi bod yn siarad â ni, ond efallai nad ydym wedi bod yn gwranddo arno neu'n ei anwybyddu'n fwriadol, gan ddadlau na allai Duw fod yn y syniadau a'r gweithgareddau newydd hyn? Fel y dengys yr ysgrythur heddiw, mae'r syniadau hyn mor hen â'r eglwys Gristnogol ac, os cânt eu harwain gan yr Ysbryd Glân, gallant drawsnewid yr eglwys. Sawl 'Simeon o'r enw Niger' neu 'Lucius o Gyrene' sydd yn ein heglwysi heddiw? Merched a dynion â rhoddion a galluoedd y mae'r Ysbryd Glân am eu defnyddio i hyrwyddo Teyrnas Dduw. A gadewch i ni ei wynebu, nid yw fel pe bai eglwys y wlad hon mewn sefyllfa gref i ddiystyru'r hyn y mae Duw wedi'i roi o'i blaen.

Hoffwn gloi drwy ddweud mai'r hyn oedd yn wych am eglwys Antiochia oedd nad oedd yn sôn am amrywiaeth, cydraddoldeb na chynhwysiant. Dan arweiniad yr Ysbryd Glân, fe wnaeth y peth iawn, ac o ganlyniad bendithiodd Duw yr eglwys mewn cymaint o ffyrdd. Gadewch inni fod yn bobl sy'n gwranddo'n astud ar yr Ysbryd Glân ac yn rhoi ar waith yr hyn y mae'n ein galw i'w wneud.

4. MYFYRDOD AR GYFER SUL CYFIAWNDER HILIOI 2025

GAN Y TAD PHIL SUMNER

Ychydig flynyddoedd yn ôl, ym mis Mawrth 2022, awgrymodd adroddiad gan y llywodraeth, dan gadeiryddiaeth Tony Sewell, fod cymunedau Duon y wlad hon wedi mynd o oes o arwriaeth, i oes o wrthryfel i oes o gyfranogiad yng nghymdeithas Prydain. Felly, os yw'r cymunedau Du yn awr yn mwynhau oes o gyfranogiad, pam fod angen inni nodi Sul Cyfiawnder Hiliol o hyd? Mae adroddiadau dilynol gan y llywodraeth, un ar gyflwr plismona yn Llundain ac un arall ar gyflwr plismona yn yr Alban, wedi dangos darlun gwahanol iawn; mae'r adroddiadau hyn yn cyfeirio at bresenoldeb parhaus hiliaeth sefydliadol yng ngwasanaeth yr heddlu, ac ar lefel ddifrifol. Mae cipolwg cyflym ar ddangosyddion eraill hefyd yn dangos bod cymaint o hiliaeth ac anghyfiawnder o hyd yn ein cymdeithas. Ac mae'r gweithgarwch hiliol ar y cyfryngau cymdeithasol ar ddechrau Awst 2024, ar ôl lladd arswydus tri o blant yn Southport, Lloegr, ac yna protestiadau hiliol difrifol ar strydoedd sawl tref a dinas ym Mhrydain ac Iwerddon, yn ein hatgoffa o bwysigrwydd y Sul hwn o hyd.

Mae'n wir bod cymdeithas yn y DU wedi newid cymaint yn y blynyddoedd diwethaf, ond mae hiliaeth wedi newid hefyd. Dywedodd y Pab Ffrancis, yn ei Encyclical, Fratelli Tutti, 'Mae hiliaeth yn firws sy'n treiglo'n gyflym ac, yn lle diflannu, yn mynd i guddio, ac yn llechu wrth aros.' Yna, yn 2021, fe drydarodd, 'Mae achosion o hiliaeth yn parhau i'n cywilyddio ni, oherwydd y maent yn dangos nad yw ein cynnydd cymdeithasol tybiedig mor real na diffiniol ag y tybiwn.'

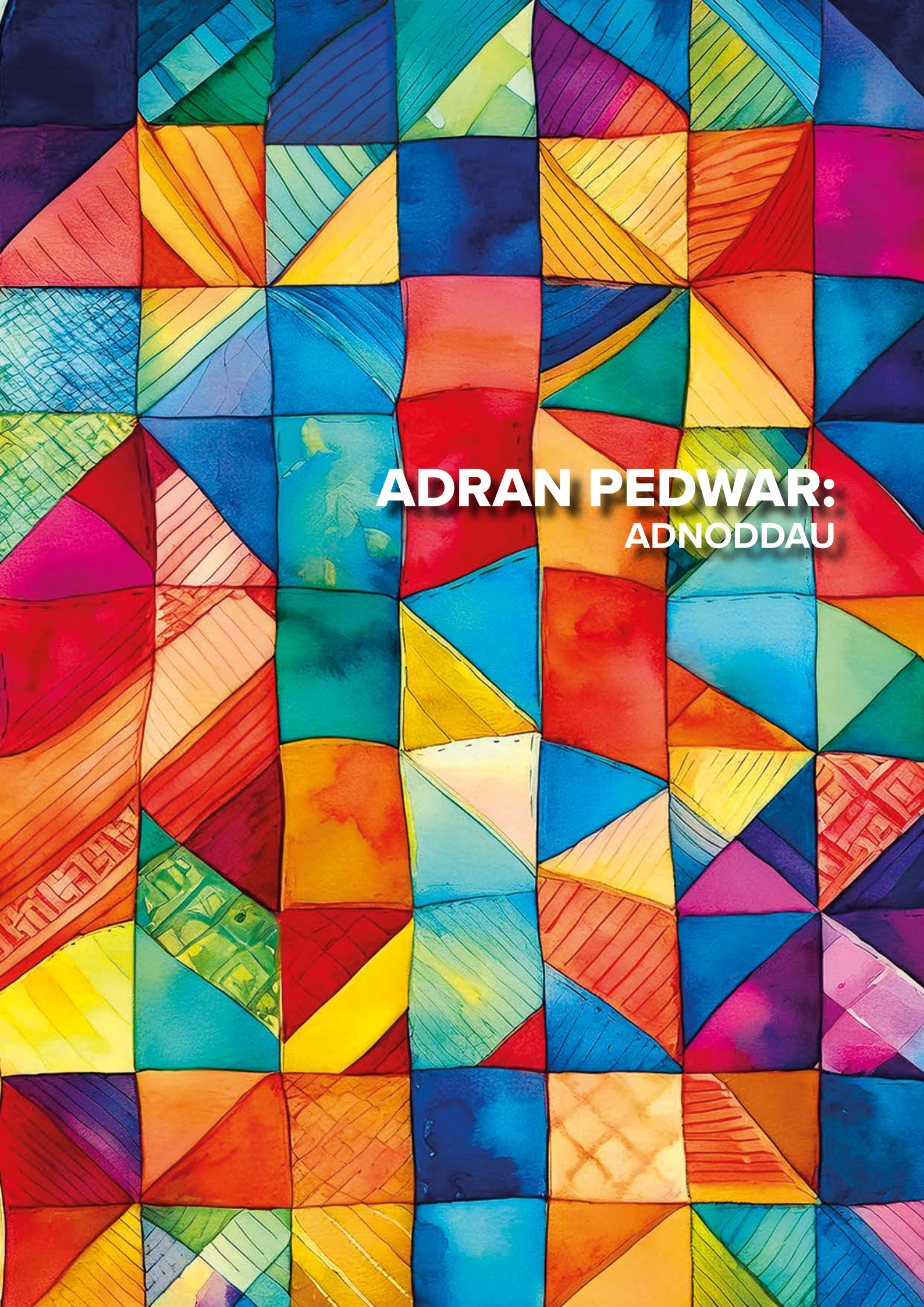
Dechreuodd Sul Cyfiawnder Hiliol ym 1995 o ganlyniad uniongyrchol i ladd Stephen Lawrence yn hiliol ym mis Ebrill 1993. Diffiniodd yr ymchwiliad dilynol, dan gadeiryddiaeth yr Arglwydd MacPherson, y term 'hiliaeth sefydliadol', ond yr enghreifftiau a roddodd o'r cysyniad hwn oedd yn bwysicach efallai ac, yn anffodus, bron yn angof. Ysgrifennodd am yr 'dull dall lliw', pan fo pobl yn honni nad ydyn nhw'n gweld lliw. Ond, os nad ydym yn gweld lliw, yna nid ydym yn cydnabod yr anghenion penodol sy'n gysylltiedig â'r gwahaniaeth hwnnw. Fel eglwys, dylem fod fel côt Joseff o lawer o liwiau a chaniatáu i'r gwahanol liwiau gael eu dathlu a rhoi harddwch i'r got.

Rhoddodd yr Arglwydd MacPherson enghraifft hefyd o'r hyn a alwodd yn 'y dull ystrydebol', pan fyddwn ni'n meddwl ein bod ni'n gwybod beth yw anghenion gwahanol bobl heb erioed wedi gwrandao arnyn nhw mewn gwirionedd i ddarganfod. Y drydedd enghraifft y mae'n ei rhoi yw pan fydd pobl yn dweud pethau fel, 'Rydym bob amser wedi ei wneud fel hyn,' neu, 'Pan yn Rhufain, gwnewch fel y mae'r Rhufeiniaid yn ei wneud!' Dyma pan fydd grwpiau sefydledig yn ein cymunedau yn hawlio pŵer ac yn ei arfer er anfantais i newydd-ddyfodiaid. Mae Dina Nayeri, a ysgrifennodd The Ungrateful Refugee, yn awgrymu'n ddoeth, er mwyn helpu eraill i berthyn, 'mae angen dwyochredd ... Mae'n ymwneud â chaniatáu i newydd-ddyfodiaid effeithio arnoch chi ar eich pridd brodorol, er mwyn eich newid chi.'

Os ydym am ymateb, o'n rhan ni, i weddi Iesu, a gofnodwyd ym mhennod 17 o Efengyl Sant Ioan – 'fel y byddo pob un ohonynt yn un, Dad, yn union fel yr wyt ti yno fi a minnau ynot ti' – yna ni rhaid cydnabod bod yr undod y mae'n ei awgrymu yn cynnwys amrywiaeth a llawer o liwiau. Mae'n her i ni fod yn un trwy gofleidio gwahaniaeth a thrwy ddod yn ddrysau agored i'n gilydd i'r Presenoldeb Dwyfol.

Mae offeiriad Du, y Tad Patrick Saint-Jean SJ, a aned yn Haiti ac sydd bellach yn gweithio yn UDA, yn ysgrifennu:

Rwy'n gwrthod derbyn y farn bod dynolryw mor drasig wedi'i rhwymo i ganol nos serenog hiliaeth a rhyfel fel bod toriad dydd llachar heddwch a rhyfel yn amhosib ac na all brawdoliaeth fyth ddod yn realiti ... [Rwyf] yn credu mai gan y gwirionedd a chariad diamod fydd y gair olaf.

ADRAN PEDWAR: **ADNODDAU**

ADNODDAU AR GYFER SUL CYFIAWMDER HILIOI

Isod mae rhestr o adnoddau ar gyfer Sul Cyfiawnder Hiliol (RJS). Er nad yw'r rhestr yn hollgynhwysfawr o bell ffordd, mae'n cynnwys llyfrau, adroddiadau a phhecynnau cymorth gan awduron Cristnogol a fydd yn rhoi gwell dealltwriaeth i'r rhai gwybodys a'r anghyfarwydd fel ei gilydd o faterion yn ymwneud â chyfiawnder hiliol a'u harwyddocâd ar y glannau hyn ac mewn mannau eraill.

LLYFRAU

- Adedibu, Babatunde. 2012. *Coat of Many Colours: The Origin, Growth, Distinctiveness and Contributions of Black Majority Churches to British Christianity*. Wisdom Summit.
- Aldred, Joe and Keno Ogbo (eds). 2010. *The Black Church in the 21st Century*. Darton, Longman and Todd. 2010.
- Aldred, Joe. 2024. *Flourishing in Babylon: Black British Agency and Self-Determination*. SCM Press.
- Beckford, Robert. 1998. *Jesus is Dread: Black Theology and Black Culture in Britain*. Darton, Longman and Todd.
- Beckford, R., 2000. *Dread and Pentecostal: A Political Theology for the Black Church in Britain*. SPCK.
- Beckford, Robert. 2023. *Decolonizing Contemporary Gospel Music Through Praxis: Handsworth Revolutions*. (Bloomsbury Studies in Black Religion and Cultures). Bloomsbury Academic.
- Chamberlain, Neville, Eric Forshaw and Malcolm Goldsmith. 1977. *Understanding Inequality: A Handbook for Local Churches*. British Council of Churches.
- Conlan, S. and M. Hobbs. 1984. *New Humanity: A Study Pack for Christians in a Multi-racial Society*. Evangelical Christians for Racial Justice.
- Dixon McKenzie, Dulcie A., Pauline E. Muir and Monique M. Ingalls (eds). 2024. *Black British Gospel Music: From the Windrush Generation to Black Lives Matter*. Routledge.
- Edwards, Joel. 1999. *Lord, Make Us One – But Not All the Same! Seeking Unity in Diversity*. Hodder and Stoughton.
- France-Williams, A. D. A. 2020. *Ghost Ship: Institutional Racism and the Church of England*. SCM Press.
- Gordon-Carter, Glynne. 2003. *An Amazing Journey: The Church of England's Response to Institutional Racism*. Church House Publishing.
- Grant, Paul and Raj Patel (eds). 1990. *A Time to Speak: Perspectives of Black Christians in Britain*. Black Theology Working Group.
- Haslam, David. 1996. *Race for the Millennium: A Challenge to Church and Society*. Church House Publishing.
- Jennings, Willie James. 2020. *After Whiteness: An Education in Belonging* (Theological Education Between the Times). SPCK.

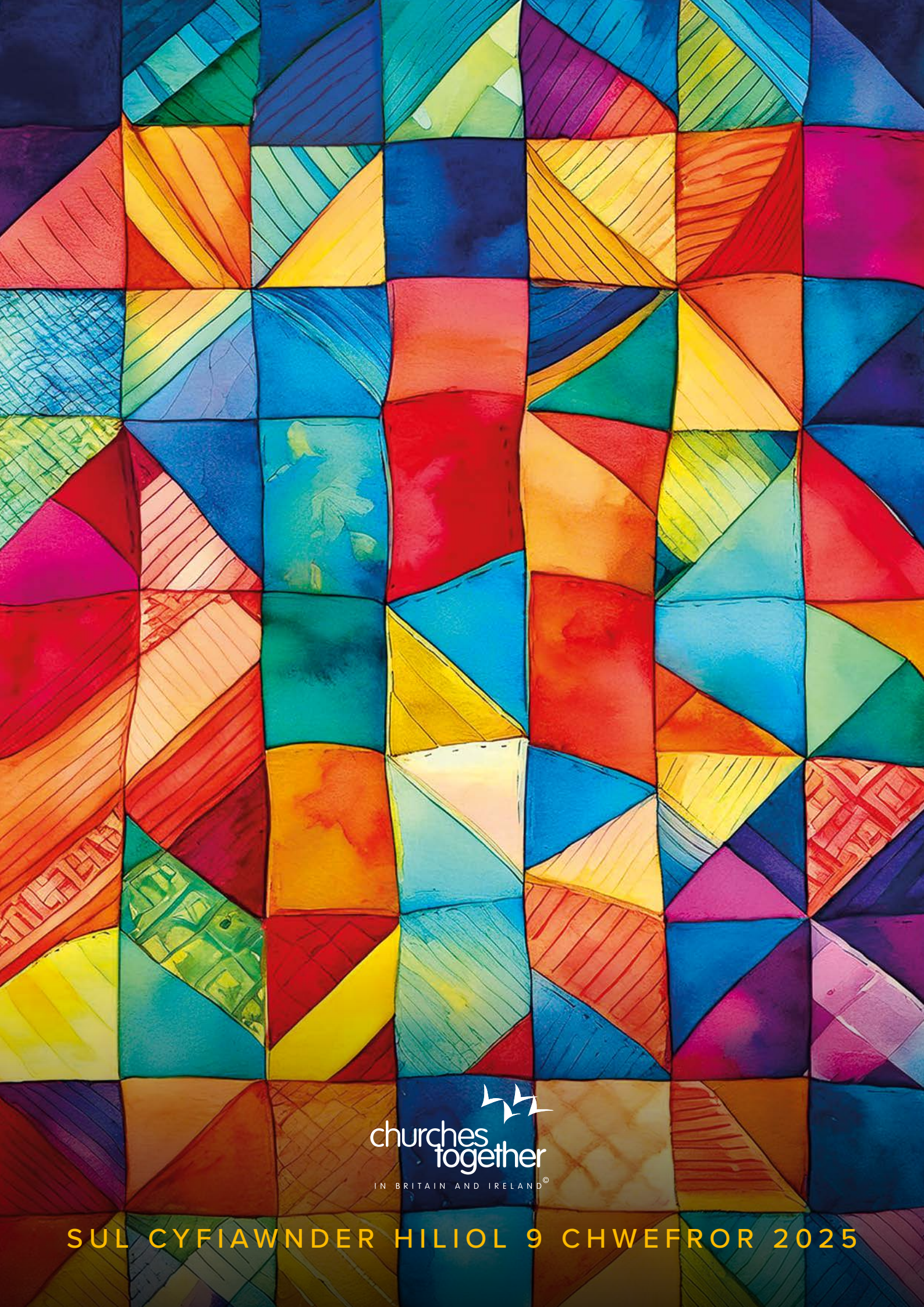
- Leech, Kenneth. 1988. *Struggle in Babylon: Racism in the Cities and Churches of Britain*. Sheldon Press.
- Lindsay, Ben. 2019. *We Need to Talk About Race: Understanding the Black Experience in White Majority Churches*. SPCK.
- McDonald, Chine. 2022. *God Is Not a White Man: And Other Revelations*. Hodder and Stoughton.
- McKinley, Philip. 2024. *From George Berkeley, to George Floyd, to George Nkencho: The Church of Ireland and Black Theology*. Braemor Studies Series: Number 15. Church of Ireland Publishing.
- Reddie, Anthony G. 2020. *Is God Colour Blind? Insights from Black Theology for Christian Faith and Ministry*. SPCK.
- Reddie, Anthony G. and Carol Troupe (eds). 2023. *Deconstructing Whiteness, Empire and Mission*. SCM Press.
- Reddie, Richard. 2022. *Race for Justice: The Struggle for Equality and Inclusion in British and Irish Churches*. Monarch.
- Roach, Jason and Jessamin Birdsall. 2022. *Healing the Divides: How Every Christian Can Advance God's Vision for Racial Unity and Justice*. The Good Book Company.
- Sookhdeo, Patrick (ed). 1974. *All one in Christ: The Biblical View of Race*. Marshall, Morgan and Scott.
- Spencer, Linbert. 2007. *Building a Multi-ethnic Church*. SPCK.
- Sturge, Mark. 2005. *Look What the Lord Has Done! An Exploration of Black Christian Faith in Britain*. Scripture Union Publishing.
- Walton, Heather, R. Ward and M. Johnson. 1985. *A Tree God Planted: Black People in British Methodism*. Ethnic Minorities in Methodism Working Group.

ADRODDIADAU

- Commission for Urban Priority Areas. 1985. *Faith in the City: A Call for Action by Church and Nation*. Church House Publishing.
- Committee on Black Anglican Concerns. 1991. *Seeds of Hope: Report of a Survey on Combating Racism in the Dioceses of the Church of England*.
- Christian Aid. 2020. *Black Lives Matter Everywhere*.
- Churches Together in Britain and Ireland. 2020. *Racial Justice Champions*.
- The Holy See. 2020. *Fratelli Tutti: Encyclical on Fraternity and Social Friendship*. Orbis.
- Faith and Society, The Baptist Union of Great Britain. 2021. *I Can't Breathe: Baptists Reflecting on Racial Justice in 2020*.
- The Church of England. 2021. *From Lament to Action*.
- The Church of Scotland – Mission Forum. *Migrant and Multicultural Church*.
- The Irish Council of Churches. 2024. *From Every Nation? A Handbook for a Congregation's Journey from Welcome to Belonging*.

ADNODDAU YCHWANEGOL

- **Churches Together in Britain and Ireland (CTBI)**
<https://ctbi.org.uk/>
Mae adnoddau CTBI ar gyfer Sul Cyfiawnder Hiliol yn rhoi dealltwriaeth lawn o'r dathliad blynyddol hwn.
- **Baptist Union. *Visions of Colour***
www.baptist.org.uk/Groups/379637/Visions_of_Colour.aspx
Mae adnodd *Visions of Colour* Undeb Bedyddwyr Prydain Fawr ac Iwerddon yn cynnwys deunydd y gellir ei ddefnyddio trwy gydol y flwyddyn, gan gynnwys Mis Hanes Pobl Dduon.
- **Evangelical Alliance. *10-step Roadmap to Racial Diversity and Unity***
www.eauk.org/what-we-do/networks/one-people-commission/10-step-roadmap-to-racial-diversity-and-unity

churches
together
IN BRITAIN AND IRELAND®

SUL CYFIAWNDER HILIOI 9 CHWEFROR 2025